

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 80 • 20. mai
Sesjonen 2024–2025

Møte tirsdag den 20. mai 2025 kl. 10

President: Masud Gharahkhani

Dagsorden (nr. 80):

1. Stortingets vedtak til lov om bevaring og bærekraftig bruk av marint naturmangfold i områder utenfor nasjonal jurisdiksjon (Lovvedtak 50 (2024–2025), jf. Innst. 253 L (2024–2025) og Prop. 59 L (2024–2025))
2. Stortingets vedtak til lov om endringer i forurensningsloven (grensekryssende transport av avfall og differensierte avfallsgebyrer) (Lovvedtak 51 (2024–2025), jf. Innst. 281 L (2024–2025) og Prop. 58 L (2024–2025))
3. Stortingets vedtak til lov om endringer i straffeprosessloven og straffegjennomføringsloven (tilgang til taushetsbelagte opplysninger i Folkeregisteret og krav om politiattest) (Lovvedtak 52 (2024–2025), jf. Innst. 249 L (2024–2025) og Prop. 48 L (2024–2025))
4. Stortingets vedtak til lov om endringer i arbeidsmiljøloven, lov om aldersgrenser for statsansatte m.fl. og lov om Statens pensjonskasse (avvikling av bedriftsinterne aldersgrenser og økning av den alminnelige aldersgrensen i staten) (Lovvedtak 53 (2024–2025), jf. Innst. 262 L (2024–2025) og Prop. 73 L (2024–2025))
5. Stortingets vedtak til lov om digital operasjonell motstandsdyktighet i finanssektoren (DORA-loven) (Lovvedtak 54 (2024–2025), jf. Innst. 265 L (2024–2025) og Prop. 54 LS (2024–2025))
6. Stortingets vedtak til lov om endringer i hvitvaskingsloven (gjennomføring av forordning (EU) 2023/1113) (Lovvedtak 55 (2024–2025), jf. Innst. 265 L (2024–2025) og Prop. 54 LS (2024–2025))
7. Stortingets vedtak til lov om kryptoeiendeler (kryptoeiendelsloven) (Lovvedtak 56 (2024–2025), jf. Innst. 254 L (2024–2025) og Prop. 55 LS (2024–2025))
8. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Dag-Inge Ulstein og Olaug Vervik Bollestad om å opprette en egen spesialisering i palliativ medisin og Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingrid Fiskaa, Mona Fagerås, Kathy Lie og Marian Hussein om at ingen hjelpetrengende ufrivillig skal dø alene i eget hjem (Innst. 294 S (2024–2025), jf. Dokument 8:119 S (2024–2025) og Dokument 8:248 S (2024–2025))
9. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe og Siv Mossleth om å greie ut alternativ til helseføretaksmodellen (Innst. 311 S (2024–2025), jf. Dokument 8:128 S (2024–2025))
10. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Frank Edvard Sve, Morten Stordalen, Helge André Njåstad, Silje Hjemdal, Roy Steffensen, Dagfinn Henrik Olsen og Bengt Rune Strifeldt om statlig overtakelse av fylkeskommunale ferjesamband (Innst. 308 S (2024–2025), jf. Dokument 8:120 S (2024–2025))
11. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Erlend Larsen, Liv Kari Eskeland, Ingjerd Schie Schou, Anne Kristine Linnestad, Mahmoud Farahmand og Trond Helleland om å gjenreise tilliten til jernbanen og om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mona Fagerås og Lars Haltbrekken om å styrke togberedskapen i Norge (Innst. 306 S (2024–2025), jf. Dokument 8:111 S (2024–2025) og Dokument 8:123 S (2024–2025))
12. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Endringer i lov om immunitet og privilegier for internasjonale organisasjoner mv. (forskriftshjemmel til gjennomføring av kortvarige FN-arrangementer) (Innst. 292 L (2024–2025), jf. Prop. 128 L (2024–2025))
13. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marie Sneve Martinussen, Bjørnar Moxnes og Hege Bae Nyholt om vern av internasjonal rett og rettferdig fred for Palestina (Innst. 302 S (2024–2025), jf. Dokument 8:138 S (2024–2025))
14. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Samtykke til undertegning og ratifikasjon av Den internasjonale kaffeavtalen av 9. juni 2022 (Innst. 312 S (2024–2025), jf. Prop. 56 S (2024–2025))
15. Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Une Bastholm, Rasmus Hansson og Sigrid Zurbuchen Heiberg om nasjonalt vern av matjorda, og Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erling Sande, Nils T. Bjørke, Geir Pollestad, Sigbjørn Gjelsvik, Marit Knutsdatter Strand og Eivind Drivenes om eit styrkt jordvern for bedre beredskap (Innst. 296 S (2024–2025), jf. Dokument 8:225 S (2024–2025) og Dokument 8:239 S (2024–2025))

16. Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lene Westgaard-Halle, Erna Solberg, Margret Hagerup, Kari-Anne Jønnes og Anna Molberg om å styrke innovasjon og AgriTech i norsk landbruk (Innst. 293 S (2024–2025), jf. Dokument 8:234 S (2024–2025))
17. Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sigrid Zurbuchen Heiberg og Rasmus Hansson om styrket handel og samarbeid med Europa og andre strategiske partnere (Innst. 291 S (2024–2025), jf. Dokument 8:230 S (2024–2025))
18. Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø og Kari Elisabeth Kaski om opprettelse av en lederlønnskommisjon (Innst. 295 S (2024–2025), jf. Dokument 8:238 S (2024–2025))
19. Referat

Presidenten [10:00:04]: Representantene Heidi Nordby Lunde og Heidi Greni, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Den innkalte vararepresentanten for Oppland, Kjersti Bjørnstad, tar nå sete.

Det foreligger fem permisjonssøknader:

- fra representantene Tellef Inge Mørland, Sverre Myrli, Trond Helleland og Anette Trettebergstuen om permisjon i tiden fra og med 21. til og med 27. mai – alle for å delta i NATOs parlamentariske forsamlings vårsesjon i Dayton, Ohio, USA
- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om permisjon etter Stortingets forretningsordens § 5 annet punktum for representanten Hadia Tajik fra og med 20. mai og inntil videre

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:
For Aust-Agder: Ramani Nordli
For Akershus: Anita Patel
For Buskerud: Kristin Ørmen Johnsen
For Hedmark: Bente Irene Aaland
For Rogaland: Marte Eide Klovning

Presidenten [10:00:59]: Marte Eide Klovning er til stede og vil ta sete.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet i dag fortsetter utover kl. 16.

Sakene nr. 1–7 vil bli behandlet under ett.

Sak nr. 1 [10:01:15]

Stortingets vedtak til lov om bevaring og bærekraftig bruk av marint naturmangfold i områder utenfor nasjonal jurisdiksjon (Lovvedtak 50 (2024–2025), jf. Innst. 253 L (2024–2025) og Prop. 59 L (2024–2025))

Sak nr. 2 [10:01:15]

Stortingets vedtak til lov om endringer i forurensningsloven (grensekryssende transport av avfall og differensierte avfallsgebyrer) (Lovvedtak 51 (2024–2025), jf. Innst. 281 L (2024–2025) og Prop. 58 L (2024–2025))

Sak nr. 3 [10:01:15]

Stortingets vedtak til lov om endringer i straffeprosessloven og straffegjennomføringsloven (tilgang til taushetsbelagte opplysninger i Folkeregisteret og krav om politiattest) (Lovvedtak 52 (2024–2025), jf. Innst. 249 L (2024–2025) og Prop. 48 L (2024–2025))

Sak nr. 4 [10:01:15]

Stortingets vedtak til lov om endringer i arbeidsmiljøloven, lov om aldersgrenser for statsansatte m.fl. og lov om Statens pensjonskasse (avvikling av bedriftsinterne aldersgrenser og økning av den alminnelige aldersgrensen i staten) (Lovvedtak 53 (2024–2025), jf. Innst. 262 L (2024–2025) og Prop. 73 L (2024–2025))

Sak nr. 5 [10:01:15]

Stortingets vedtak til lov om digital operasjonell motstandsdyktighet i finanssektoren (DORA-loven) (Lovvedtak 54 (2024–2025), jf. Innst. 265 L (2024–2025) og Prop. 54 LS (2024–2025))

Sak nr. 6 [10:01:15]

Stortingets vedtak til lov om endringer i hvitvaskingsloven (gjennomføring av forordning (EU) 2023/1113) (Lovvedtak 55 (2024–2025), jf. Innst. 265 L (2024–2025) og Prop. 54 LS (2024–2025))

Sak nr. 7 [10:01:15]

Stortingets vedtak til lov om kryptoeiendeler (kryptoeiendelsloven) (Lovvedtak 56 (2024–2025), jf. Innst. 254 L (2024–2025) og Prop. 55 LS (2024–2025))

Presidenten [10:01:20]: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 8 [10:01:26]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Dag-Inge Ulstein og Olaug Vervik Bollestad om å opprette en egen spesialisering i palliativ medisin og Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingrid Fiskaa, Mona Fagerås, Kathy Lie og Marian Hussein om at ingen hjelpetrengende ufrivillig skal dø alene i eget hjem (Innst. 294 S (2024–2025), jf. Dokument 8:119 S (2024–2025) og Dokument 8:248 S (2024–2025))

Presidenten [10:02:03]: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Kjersti Toppe (Sp) [10:02:31] (ordfører for saka): Eg vil takka komiteen for samarbeidet i desse to sakene, om palliativ omsorg og tiltak for å sikra ein verdig død for hjelpetrengande som bur aleine.

I innstillinga er det ein samla komité som står bak forslag om å be regjeringa etablera palliativ medisin som påbyggingsspesialitet for å sikra nødvendig og spesialisert kompetanse innan lindrande behandling, i tråd med tidlegare stortingsvedtak og som erstatning for den nordiske vidareutdanninga som vert avvikla. Stortinget forventar at etablering av palliativ medisin som påbyggingsspesialitet vert etablert så raskt som mogleg.

Forslag til vedtak II er det partia Høgre, Senterpartiet, Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Kristeleg Folkeparti og Pasientfokus som står bak. Det lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at det ikke blir opphold i vidareutdanningen i palliativ medisin, at kompetanseområdet videreføres inntil en tilfredsstillende spesialistordning er på plass, og at leger med godkjent kompetanseområde godkjennes som spesialister.»

Det vert i innstillinga òg fremja åtte andre forslag som ikkje får fleirtal, og dei respektive partia vil nok gjera greie for desse i sine innlegg.

Når det gjeld forslaget om ein handlingsplan for at ingen hjelpetrengande ufrivillig skal dø aleine, er komiteen einig i intensjonen bak forslaget. Fleirtalet viser til at det ikkje er nødvendig med ein eigen handlingsplan, men at dette området må følgjast opp i eksisterande satsingar og tiltak.

Fleire av forslaga i dag burde vore unødvendige fordi dei allereie er vedtatt, men dei har ikkje vorte følgde opp av regjeringa. Difor må dei fremjast på nytt. Det er viktig å fremja palliasjon og løfta heile feltet ved at det òg vert etablert palliativ medisin som spesialitet.

Senterpartiet ber òg regjeringa om å følgja opp eit anna forslag som vart vedtatt av Stortinget ved behandling av stortingsmelding om palliasjon i førre periode, der ein bad regjeringa utarbeida ein forpliktande handlingsplan for lindrande behandling og omsorg og leggja han fram for Stortinget. Vi fremjar det forslaget på nytt, men det har ikkje fått fleirtal i innstillinga.

Vi har òg lagt inn forslag om at inntil ein slik handlingsplan kjem, må vi gå imot avvikling av døgntilbod, som vi dessverre ser skjer i føretaka.

Vi vil òg støtta forslaget om å stoppa nedlegging av palliativ eining ved UNN Harstad. Og vi har eit forslag om å sikra fleire faste stillingar i barnepalliative team.

Med dette vil eg ta opp dei forslaga som Senterpartiet er med på.

Presidenten [10:05:31]: Dermed har representanten Kjersti Toppe tatt opp de forslagene hun refererte til.

Even A. Røed (A) [10:05:42]: Palliativ behandling mottar vi på det mest sårbare, ved slutten av livet, når behandling med det formål å gjøre oss friske blir erstattet av behandling for å lindre. Det krever kompetanse og i noen tilfeller en annen type kompetanse enn det man ellers har. Derfor er det viktig at vi også sikrer breddekompetansen innen palliativ medisin.

Vi er i tillegg enig med flertallet i komiteen om at det i tråd med tidligere vedtak blir etablert en påbyggings-spesialitet innen palliasjon. Det er en styrke med spesialiseringsløp, og Stortinget har tidligere vært tydelig på det. Som en følge av det er det viktig at kompetanseområdet videreføres i påvente av at denne påbyggingen kommer på plass. De som har gjennomført læringsmål innen kompetanseområdet for palliasjon, vil ta med seg dette inn i en ny spesialisering.

Det er imidlertid betenkelig at et flertall i salen legger opp til at det er en automatikk i at de som har gjennomført kompetanseområdet, skal få en spesialiseringsstatus. Det er ikke avklart hva en påbyggings-spesialitet vil inneholde, og den kan være mer omfattende enn det kompetanseområdet er i dag. I det tilfellet vil det ikke være gitt at det er riktig at Stortinget i dag vedtar en automatisk ordning.

Vi må også sikre at kompetansen er tilgjengelig i hele landet, og da trenger vi en balanse som gjør at vi har nok folk i hele landet, og at vi har tilgang på god kompetanse innen palliasjon overalt. Derfor mener vi det i det-

te tilfellet er mest riktig å legge til rette for en påbyggingsspesialitet, i tillegg til breddekompetanse.

Så tror jeg det i fortsettelsen er viktig at vi unngår at vi her i Stortinget skal ta styring over spesialiteter og autorisasjoner. Jeg deler engasjementet for at vi skal ha et tilbud som dekker hele viften av det vi har behov for av kompetanse. Dette må også vurderes i lys av den helhetlige tilgangen på helsepersonell og det helhetlige kompetansebehovet.

Vi er enige om at vi er nødt til å styrke palliasjon. Palliasjon er et viktig fagområde, og det er en behandling som er avgjørende for verdighet og trygghet for pasienter og pårørende. Derfor engasjerer vi oss også sterkt i denne saken og for palliasjonsfeltet, og jeg synes vi har landet godt i denne saken.

Bård Hoksrud (FrP) [10:08:10]: Fremskrittspartiet mener det er utrolig viktig at vi har et godt palliativt tilbud til alle, og også at spesielt barn med livstruende og livsbegrensende sykdommer og deres familier har rett på den beste omsorgen som samfunnet kan tilby. Derfor ønsker vi å sikre at spesialisering innen barnepalliasjon fortsetter, og at den skal styrkes. Et godt barnepalliativt tilbud krever både tverrfaglig kompetanse og fleksible løsninger tilpasset hvert enkelt barns behov. Det handler om mer enn bare medisiner og behandling; det handler også om verdighet, trygghet og støtte gjennom hele sykdomsforløpet.

Jeg har registrert at palliativ enhet ved UNN er foreslått nedlagt. Jeg er derfor glad for at Fremskrittspartiets forslag om å stanse nedleggelsen får støtte fra flere partier i salen. Dessverre ser det ikke ut til å være nok støtte i denne salen til å gi klar beskjed om at nedleggelsen skal stoppes.

For Fremskrittspartiet er det viktig å gi klar beskjed om at Stortingets vedtak fra 17. november 2020 om etablering av palliativ medisin som en medisinsk spesialitet, eller påbyggingsspesialitet, skal følges opp. Derfor er det viktig at usikkerheten som nå er skapt, fjernes. Fremskrittspartiet har flere ganger tatt opp spørsmål om dette med statsråden, og svarene fra statsråden har ikke fulgt opp Stortingets anmodningsvedtak, til tross for at Helsedirektoratet har levert på sitt oppdrag fra regjeringen om innretning og spesialisering i palliativ medisin.

Fremskrittspartiet er derfor igjen med på flertallets forslag, som nok en gang gir regjeringen marsjordre om å opprette en egen medisinsk spesialitet i palliativ medisin som sikrer at det ikke blir opphold i videreutdanning i palliativ medisin, at kompetanseområdet videreføres inntil en tilfredsstillende spesialistordning er på plass, og at leger med godkjent kompetanseområde godkjennes som spesialister.

Dette er en marsjordre, og jeg forventer derfor at statsråden følger det opp – selv om det kun er statsråd-

ens eget parti som stritter imot i denne sal, og som faktisk nå velger å ikke stemme for at det etableres palliativ medisin som påbyggingsspesialitet.

Vi i Fremskrittspartiet er veldig klare: Vi skal styrke kompetansen innen både palliasjon for voksne og barnepalliasjon i hele helsetjenesten, i både spesialist- og primærhelsetjenesten. Vi skal sørge for at barnepalliative team har tilgang til nødvendige ressurser, videreføre og utvikle samarbeid med ideelle og frivillige aktører, gi familier reell valgfrihet i hvordan omsorgen tilbys, at det etableres palliativ medisin som egen spesialitet, sikre at det ikke blir opphold i videreutdanning i palliativ medisin, og at kompetanseområdet videreføres inntil tilfredsstillende spesialistordning er på plass, og at leger med godkjent kompetanseområde godkjennes som spesialister.

Jeg viser for øvrig til de forslagene Fremskrittspartiet støtter i innstillingen, og jeg tar opp Fremskrittspartiets forslag.

Presidenten [10:10:57]: Representanten Bård Hoksrud har tatt opp det forslaget han refererte til.

Marian Hussein (SV) [10:11:12]: Kompetanse i palliasjon er svært avgjørende. Det er avgjørende for de menneskene som er i slutten av livet, det er avgjørende for deres nærmeste, og det er avgjørende for de øvrige helsetjenestene som skal hjelpe disse menneskene og deres familie. Det er viktig at det i dag er et flertall for å opprette en egen spesialisering i palliativ medisin. Det er behov for mer breddekompetanse, og det forutsetter at man opprettholder det sterke medisinske fagmiljøet.

Menneskene som har behov for palliasjon, møter ulike deler av helsevesenet vårt. Det kan være foreldre til et barn født med store helseutfordringer som har behov for palliativ medisin. Det kan være eldre. Det kan være mennesker som er midt i livet og har småbarn, men som har fått en uhelbredelig diagnose. Breddekompetansen trengs. Det er behov for at både sykepleierne på helsestasjonen, fastlegene og hjemmetjenesten har kompetanse om palliativ medisin. Jeg er glad for at vi i Stortinget i dag er enige om at vi fortsatt skal ha en sterk satsing på palliativ medisin.

Jeg vil så gå over til det andre representantforslaget vi behandler. 451 mennesker har ligget døde i egen bolig i Norge i over en uke, 205 har ligget døde alene i egen bolig i mer enn tre uker, og 57 mennesker har ligget døde i over to måneder. Dagbladets kartlegging har vist at dette er mennesker som har hatt store helsebehov uten å bli fanget opp av kommunehelsetjenesten tidsnok. Det skal ikke være sånn når vi dør at det er et vedlikeholdsfirma som finner oss. Det burde være mulig i denne sal å finne et flertall for å tette det hullet vi ser i velferden vår,

som har gjort at eldre og aleneboende med helsebehov blir funnet døde alene.

Jeg skulle ønske at denne rystende historien hadde sørget for at vi satte oss ned og lagde en handlingsplan. Med det tar jeg opp det forslaget SV er med på.

Presidenten [10:14:11]: Representanten Marian Hussein har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [10:14:32] (komiteens leder): Det er en veldig bra dag i dag. Det er veldig godt at Stortinget fastholder beslutningen om at det skal utvikles en spesialitet i palliativ medisin. Det har Stortinget allerede sagt gjennom behandlingen av stortingsmeldingen om lindrende omsorg i forrige stortingsperiode.

Selv har jeg fulgt dette feltet lenge. Solberg-regjeringen satte ned et utvalg for å gjennomgå hvordan lindrende omsorg og palliasjon skjer i hele helse- og omsorgstjenesten, helt tilbake til 2014. Den viste at vi har store hull og store utfordringer med å møte mennesker i livets siste fase på en god måte. Så kom stortingsmeldingen i 2020, som også la vekt på at dette området må videreutvikles og følges opp med både kompetanse og kvalitet. Jeg tror vi alle vet hvor avgjørende viktig det er når vi møter pasienter som går inn i livets siste fase. Det er krevende. Det er krevende for den enkelte, og det er krevende for de pårørende og de rundt, men det kan også være veldig krevende for helsepersonell. Derfor trenger vi kompetanse og kvalitet, og derfor er det viktig at Stortinget fastslår i dag at vi skal ha en spesialitet – en legespesialitet – på dette området, selv om Arbeiderparti-regjeringen gjorde noe annet. De fulgte ikke Helse- og omsorgsdepartementets anbefaling om spesialitet. Jeg er glad for at man snur, og at vi nå er enstemmige om at dette skal gjennomføres.

Det er også viktig å følge opp et annet av Stortingets vedtak fra den stortingsmeldingen vi behandlet i 2020, om at vi trenger en forpliktende handlingsplan for lindrende behandling og omsorg. Det er veldig fort at vi kanskje tenker at palliasjon handler veldig mye om kreftområdet, at det handler veldig mye om det som skjer på sykehus, men palliasjon er en del av hverdagen til alle som jobber i hjemmebaserte tjenester, til alle som jobber på sykehjem, og i alle avdelinger på et sykehus. Derfor er det utrolig viktig at vi får en slik handlingsplan, sånn at vi er tydelige på at dette er et område vi skal satse på videre. Behovene blir bare stadig større, fordi vi lever lenger, og vi har komplekse og sammensatte sykdommer. Vi vil trenge god palliativ omsorg.

Hadle Rasmus Bjuland (KrF) [10:17:45]: Pasienter med en uhelbredelig sykdom og store smerter skal ha trygghet, lindring og verdighet når livet går mot slutten.

Dessverre ser vi i dag at flere og flere stemmer tar til orde for dødshjelp istedenfor livshjelp og en verdig slutt på livet. Kristelig Folkeparti sier tydelig nei til aktiv dødshjelp og like tydelig ja til et helsevesen som gir livshjelp. Erfaring fra land som har innført dødshjelp, viser at grensene flyttes, at verdien av menneskeliv graderes. Det vil ikke vi. Mennesker ber ikke om å få dø fordi de ønsker døden. De ber om hjelp fordi de føler seg alene, som en byrde, eller de frykter smerte. Svaret er ikke å avslutte livet. Svaret er å være til stede med kunnskap, med varme og med lindring.

Derfor er vi skuffet over at dagens regjering valgte å ikke følge opp vedtaket Stortinget gjorde i 2020 om at Norge skal ha sin egen spesialisering innen palliativ medisin. Det er alvorlig. Norge har i dag rundt 60 leger med videreutdanning i palliasjon. Over halvparten av dem nærmer seg nå pensjonsalder. Når den nordiske utdanningen avsluttes i 2025, vil vi uten dagens vedtak stå uten nasjonal struktur for å føre kompetansen videre. Fagmiljøene har vært tydelige. Uten en spesialisering vil rekrutteringen stoppe opp, og det vil bare være et tids-spørsmål før dødshjelp presser seg fram som en påstått nødvendighet i møte med utrygghet og lidelse. Det er nettopp dette Kristelig Folkeparti vil motvirke.

Regjeringen har signalisert at den i stedet vil satse på breddekompetanse i palliasjon. Men bredde alene er ikke nok. Det er nødvendig med spesialister som kan gå foran og bidra til kompetansespredning, fagutvikling og trygg pasientbehandling. Dette handler om pasienter med komplekse smerter, respirasjonsproblemer, angst og uavklarte behov og om pårørende som trenger støtte og forutsigbarhet. En spesialisering i palliativ medisin vil gi helhet, kvalitet og likeverd.

Det handler om å ta Stortingets tidligere vedtak på alvor, det handler om å følge faglige råd, og det handler om å gi syke mennesker trygghet og verdighet. Kristelig Folkeparti er glad for at et bredt flertall i dag signaliserer støtte for å få på plass en spesialisering i palliativ medisin så raskt som mulig. Samtidig er det avgjørende at Stortinget vedtar å videreføre dagens kompetanseområde fram til spesialiseringen er etablert.

Med dette tar jeg opp forslagene Kristelig Folkeparti har sammen med Pasientfokus.

Presidenten [10:20:43]: Representanten Hadle Rasmus Bjuland har tatt opp de forslagene han refererte til.

Statsråd Jan Christian Vestre [10:20:58]: I dette innlegget vil jeg adressere både Dokument 819 S for 2024–2025, representantforslag om å opprette en egen spesialisering i palliativ medisin, og Dokument 848 S for 2024–2025, representantforslag om en handlingsplan for å forhindre at aleneboende hjelpetrengende – særlig eldre – dør ensomme i eget hjem.

La meg ta det første først: Regjeringen følger opp Stortingets forslag om å etablere palliativ medisin som en påbyggingsspesialitet. Som Stortinget er gjort kjent med, opprettholdes kompetanseområdet i palliasjon. Jeg mener det er viktig at behovene for kompetanseheving innen palliasjon ivaretar behovet for både bredde og spesialisert kompetanse. Slik kan vi sikre at befolkningen får et tilbud som dekker bredden i behovet for fagkompetanse i palliasjon.

Jeg vurderer imidlertid at forslaget om at leger med godkjent kompetanseområde i palliativ medisin skal godkjennes som spesialister, er betenkelig. Det er fordi faglig innhold i en spesialistutdanning bør utformes av fagmyndighetene i samarbeid med relevante aktører, som fagmiljøene og arbeidsgivere i helseforetak og i kommuner. Det stilles andre og mer omfattende krav til innhold og organisering av en spesialistutdanning, og dette er regulert i spesialistforskriften. Kompetanseområdet har ikke noen formell status og er heller ikke utformet i tråd med den nevnte spesialistforskriften. Jeg ber derfor om at forslaget om at leger med godkjent kompetanseområde automatisk skal godkjennes som spesialister i palliativ medisin, revurderes.

Så til representantforslaget om en handlingsplan for å forhindre at aleneboende hjelpetrengende – særlig eldre – dør ensomme i eget hjem: Befolkningen skal være trygg på at ingen skal dø alene i sitt eget hjem når de ikke ønsker det. Forslagsstillerne trekker prisverdig fram mange viktige poeng. Ensomhet er en del av forklaringen på uverdige forhold og dødsfall. Ensomhet er et alvorlig folkehelseproblem som vi bør adressere enda mer enn vi gjør i dag. Derfor har vi begynt arbeidet. Vi har løftet ensomhet som et sentralt tema gjennom flere stortingsmeldinger og tiltak, og vi har også påbegynt et arbeid med en handlingsplan mot ensomhet. Jeg er helt sikker på at her kan vi gjøre mer sammen. Det er et bredt flertall i Stortinget som er opptatt av det.

Det er viktig at vi alle er trygg på at livets siste fase blir verdig. Jeg mener at dette løser vi godt gjennom oppfølging av de styringsdokumentene som er lagt fram, og gjennom den viktige dialogen med KS som vi har etablert om nettopp denne tematikken.

Så er vi også avhengig av og opptatt av at vi må få til dette i fellesskap. Vi kan alle gjøre en positiv forskjell, bidra til å inkludere, bidra til å ta vare på hverandre og bidra til å lage de samfunnene og fellesskapene vi vet er så verdifulle. Å si hei en ekstra gang, spørre hvordan naboen har det, og si fra hvis noe ikke er som det skal – det mener jeg vi skylder hverandre.

Jeg vil takke forslagsstillerne for å løfte et viktig tema inn i salen her. Det å ta vare på hverandre og stille opp for fellesskapet er helt i kjernen av vår politikk og minner oss alle på hvem vi er til for.

Presidenten [10:23:57]: Det blir replikkordskifte.

Kjersti Toppe (Sp) [10:24:14]: Eg var så heldig å få vera med då Stortinget behandla stortingsmeldinga om palliasjon i førre periode. Det var eit veldig stort engasjement, og mange hadde veldig tru på at det skulle vera ei viktig melding som ville bety noko for dei som treng lindrande behandling og palliasjon, både barn og vaksne.

Eit viktig vedtak som vi ikkje har snakka så mykje om i dag, var at Stortinget bad regjeringa om å utarbeida ein forpliktande handlingsplan for lindrande behandling og omsorg og fremja han for Stortinget på eigna måte. Det var òg lista opp at planen bl.a. burde sikra at sjukehusa har ein plan for å forhindre overbehandling ved slutten av livet, at helseforetaka har ein plan for korleis dei i samarbeid med kommunane kunne forhindre uverdige transportar, at ingen som mottar hjelp frå helsetenester, skal døy aleine eller vera aleine i sluttfasen av livet, osv.

Korleis er eigentleg dette vedtaket følgt opp av regjeringa?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:25:18]: Takk for spørsmålet. Det er de regionale helseforetakene som har ansvaret for lindrende behandling og omsorg i spesialisthelsetjenesten, og som hele tiden vurderer hvordan de samlede ressursene deres kan brukes best mulig.

Palliasjon er et område som utøves innenfor de fleste andre fagområder og på alle nivåer innenfor helsetjenesten vår. De regionale helseforetakene sier at dette har prioritet. Det er en viktig og stor del av lindrende behandling, og det jobbes med.

Så er det for 2022 gjort endringer i regelverket for innsatsstyrt finansiering som bl.a. skal understøtte bedre palliativ behandling i tjenesten. Det er også gjort klart at de regionale helseforetakene skal sørge for å ha personell med tilstrekkelig kompetanse innen palliasjon, og også at man organiserer det palliative tilbudet i tråd med de nasjonale faglige retningslinjene for palliasjon.

Dette er et arbeid som følges opp. Så har vi hatt flere runder med Stortinget også i høst når det gjelder arbeidet med en spesialisering. Jeg har registrert at Stortinget mener vi skal jobbe raskere med det, og Stortinget bestemmer, så det kommer vi selvfølgelig til å følge opp.

Kjersti Toppe (Sp) [10:26:22]: Vi har ei anna sak om helseforetaksmodellen på kartet etterpå, og det er slik at ein òg i denne saka viser til at dette er ansvaret til helseforetaka – sjølv om det har vore eit veldig tydeleg vedtak i Stortinget om at dette er eit område som no skal løftast fram. Eg synest ikkje svaret er så tillitvekkjande når det har vore ein så klar beskjed frå Stortinget.

get om at dette er eit område ein faktisk forventar ei ny retning på, og at det skal vera eit tilgjengeleg tilbod.

Statsråden svarte ikkje på det eg spurde om, om kor det er vorte av den forpliktande handlingsplanen for lindrande behandling som skulle ha vore lagd fram for Stortinget. Er han levert på ein eller annan måte som eg ikkje har fått med meg, eller vil han verta levert?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:27:19]: Takk for oppfølgingsspørsmålet. Som jeg sa i innlegget mitt, mener jeg at den lange rekken av styringsdokumenter vi har, ikke minst med Nasjonal helse- og samhandlingsplan, er med på å underbygge viktigheten av god palliasjon.

Jeg nevnte noen av tiltakene i forrige replikkveksling, bl.a. endret finansieringssystem, tydeliggjøring overfor RHF-ene og å sikre at de følger de faglige retningslinjene og har nok kompetanse på dette. Jeg kan legge til at det også er gjort grep for masterutdanning i avansert klinisk allmennsykepleie, som spesielt er viktig overfor kommunehelsetjenesten. Det er innført en tilskuddsordning som skal gi kompetanseevnetiltak for lindrende behandling ved livets slutt. Det er satt i gang en rekke tiltak for å bidra til bedre samhandling mellom kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten, nettopp fordi vi vet at mange er sårbare mot livets slutt, og at vi der absolutt vil unngå at man blir en kasteball, og at det er uklart hvem som har ansvaret.

Jeg mener i sum at vi følger opp disse intensjonene, og vi gjør det i de dokumentene vi styrer helsesektoren etter.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [10:28:30]: Statsråden og jeg har hatt en runde om dette med spesialisering i palliasjon for leger både i skriftlige spørsmål og i spørretimen her i salen. Jeg er, som jeg også sa i innlegget mitt, veldig glad for at Stortinget nå er veldig tydelig, og at regjeringen skal gjennomføre etableringen av palliativ medisin som spesialitet. Det som bekymrer meg litt, er statsrådens signaler om dette med leger med godkjent kompetanseområde i dag og godkjenningen av dem som spesialister. Dette er leger med lang erfaring. Det er de fremste legene vi har på dette området. De har, så vidt jeg vet, tatt den fremste videreutdanningen som finnes, som også er den samme som i de nordiske landene. Kan statsråden i hvert fall garantere at ikke opprettelsen av spesialistordningen blir skjøvet ut i tid fordi man vurderer disse spesialistenes godkjenning?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:29:38]: Takk til representanten for et helt relevant spørsmål. Det har ikke vært noen tvil om at regjeringen følger opp Stortingets vedtak om spesialisering i palliasjon, men det Stortinget sa, var at vi ønsket å satse på breddekompe-

tanse, og at vi basert på de styrkingene vi gjorde av breddekompetanse, også ville legge grunnlaget for å få mer spisskompetanse her under spesialisering. I den grad det har vært misforståelser om det og vi har kommunisert dårlig omkring det, tar jeg selvfølgelig det på min kappe, men det har vært intensjonen hele tiden, og regjeringen følger selvfølgelig lojalt opp de vedtakene Stortinget fatter. Grunnen til – siden jeg ble utfordret på det også i stad – at regjeringspartiet ikke stemmer for forslag nr. 2, er igjen at vi har betenkeligheter med at det skal være en automatisk godkjenningsordning for leger som har dette kompetanseområdet. Som jeg sa i innlegget mitt, er det fordi vi mener at de faglige kravene bør utformes av fagmyndighetene sammen med relevante aktører, og at dette er et kompetanseområde som i dag ikke har noen formell status og heller ikke er utformet i tråd med spesialistforskriften. Da bør vi være forsiktige.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [10:30:42]: Jeg tror nok statsråden og jeg er litt uenige om historien her, men det viktigste er hva som skjer nå, og at det faktisk blir en spesialistordning for leger i palliasjon. Det er det viktigste. Helsedirektoratet utredet dette ferdig i 2023. Det viktigste nå synes jeg faktisk er de legene som i veldig mange år har jobbet innenfor dette fagfeltet og er pionerer og spydspisser på dette, ikke bare i sykehusene, men også ut mot de øvrige tjenestene. Jeg er oppatt av at dette er fagpersoner og leger vi må sørge for å anerkjenne kompetansen til. Jeg vil derfor i hvert fall anmode helseministeren om å se nærmere på dette og hvorvidt man kan vurdere den kompetansen – også realkompetansen – som så viktig at de bør kunne få en spesialistgodkjenning når den opprettes.

Statsråd Jan Christian Vestre [10:31:43]: Regjeringen kommer selvfølgelig til å fortsette å følge opp Stortingets vedtak om at det skal etableres en spesialisering. Som jeg sa i innlegget, har jeg registrert at Stortinget gjerne vil at vi skal jobbe litt raskere med den saken, så det skal vi forsøke å få til – med stor respekt for Stortinget.

Jeg kan ikke her og nå ta stilling til dypt faglige spørsmål om leger som har et gitt kompetanseområde, vil falle innenfor eller utenfor en slik spesialistgodkjenning. Det tror jeg heller ikke representanten mener at jeg skal gjøre. Dette må, som sagt, fagmyndighetene vurdere når ordningen kommer på plass. Dette er leger og annet helsepersonell, selvfølgelig i stort, som gjør en veldig viktig jobb med dette, og som har opparbeidet mye kompetanse både reelt og formelt. Mange av dem har jobbet med dette i mange år, men det er ikke en ensartet gruppe. Det er også ulik kompetanse, som sikkert vil bli vektlagt litt ulikt. Og igjen: Da mener jeg det er veldig

viktig at vi har tillit til at fagmyndighetene gjør disse vurderingene, også for å opprettholde tillit til spesialisering og spesialistgodkjenning. Hvis vi politiserer det og det er opp til oss å bestemme hvem som faller innenfor og utenfor, er jeg redd at det svekker tilliten til systemet.

Marian Hussein (SV) [10:33:00]: Det er viktig at vi jobber mot ensomhet, som statsråden var inne på i sitt innlegg, men ensomheten i landet vårt viser seg på ulike måter. Rapporten fra Røde Kors, Glemte i eget hjem, viste veldig tydelig at veldig mange eldre hjelpetrengende er ensomme. I en tid hvor vi forteller at flere skal bo trygt hjemme, er det viktig at vi tar innover oss at så mange mennesker har ligget døde i eget hjem over så lang tid. Det jeg lurer på, er: Hvilke tiltak er det statsråden har satt i gang med KS for faktisk å forhindre at man finner folk som har ligget hjemme alene død i tre uker eller to måneder, som Dagbladets kartlegging har vist?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:33:59]: Takk også for dette spørsmålet.

De reportasjene og det store arbeidet Dagbladet gjorde i fjor høst, tror jeg gjorde dypt inntrykk på oss alle sammen. Det var forferdelig mange triste enkeltskjebner og også uverdige forhold. Etter at vi fikk oversikt over dette, inviterte vi til dialog med KS, og jeg opplever også at kommunesektoren er veldig obs på dette og interessert i dialog og i å finne gode løsninger.

Det er flere tiltak vi nå vurderer, bl.a. i handlingsplanen mot ensomhet, som vi skal lansere. Det er en oppfølging av både folkehelsemeldingen, Nasjonal helse- og samhandlingsplan og mye annet. Noe av det vi konkret må vurdere, er selvfølgelig om det skal iverksettes mer systematikk rundt at kommuner har oppsøkende og forebyggende besøk hos dem vi vet bor alene. Her kan vi nok helt sikkert spille mer på lag også med frivilligheten og ideell sektor, som er viktig for å skape mange fellesskapsarenaer i samfunnet. Og selvfølgelig må også fastlegeordningen være godt utbygd, slik at alle har en fastlege, som også kan følge opp pasienter som ikke møter opp.

Presidenten [10:35:02]: Replikordskiftet er avsluttet.

De talerne som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Erlend Svardal Bøe (H) [10:35:21]: Jeg er veldig glad for at ensomhet blir løftet opp som en sak her, og at det er en sak vi i dag behandler.

Stortinget gjorde i mai 2022 tre tydelige vedtak. Det første vedtaket var at vi skulle få en forpliktende handlingsplan for å forebygge og redusere ensomhet. Den har regjeringen fortsatt ikke lagt fram, selv om et flertall på

Stortinget har vært veldig tydelig på at den skal legges fram.

Det er ingen tvil om at hjelpetrengende som er hjemme, ikke får den hjelpen de trenger, men at de også opplever ensomhet, er en viktig faktor når folk dør alene hjemme, noe vi også diskuterer i dag. Om man hadde fått en tydelig, forpliktende handlingsplan for å forebygge og redusere ensomhet, ville det bidratt til at kommunene hadde hatt flere verktøy, men også at helsepersonell kanskje hadde vært mer oppmerksomme på en del av de utfordringene som en del hjemmeboende opplever. Røde Kors' rapport Glemte i eget hjem viste hvor mange som opplever nettopp utfordringer med ensomhet.

At det har tatt tre år for regjeringen å følge opp det stortingsvedtaket, synes jeg er ganske kritikkverdig. En har i tillegg i statsbudsjettene kuttet bl.a. tilskuddsordningen Mobilisering mot ensomhet, som var på nesten 20 mill. kr, og som gikk til nettopp ulike tiltak for både å forebygge og redusere ensomhet.

Fire av ti eldre over 80 år opplever ensomhet. Vi vet at ensomhet kan føre til redusert livskvalitet, og det kan føre til psykisk uhelse, så etter de vedtakene vi gjorde i Stortinget i mai 2022, hadde jeg håpet at regjeringen ville ta ensomhet som tema på et større alvor. Å vise til at dette er en del av oppfølgingen av folkehelsemeldingen og Nasjonal helse- og samhandlingsplan, er ikke riktig, for det var flertallet i Stortinget som i mai 2022 vedtok dette, i tillegg til at en skulle styrke samarbeidet med næringsliv, arbeidsliv og kommunene for å forebygge og redusere ensomhet.

Jeg håper virkelig at en nå får lagt fram den handlingsplanen Stortinget har bedt om, og at det ikke tar tre år. Det er veldig fint å stå her og snakke om alt som helseministeren og regjeringen jobber med, men jo lengre tid dette tar, jo flere skjebner er det som vil oppleve ensomhet, og som kommer i risiko for å dø hjemme. Her handler det om å få fortgang i de vedtakene som Stortinget gjør, hvis en ønsker å ta dette på alvor.

Bård Hoksrud (FrP) [10:38:06]: Jeg tror alle i denne sal er veldig enig i det som tas opp rundt ensomhet og at vi må ha tiltak som fungerer. Det er mulig å sette i gang ganske mye umiddelbart.

Hver gang jeg ser en handlingsplan, høres det ut som politikere handler, men vi gjør altså ikke det. Ofte blir det sånn at noen skal begynne å gjøre jobben. Som foregående representant sa: I 2022 vedtok vi altså at det skulle komme på plass en handlingsplan. Jeg synes det er mye bedre at vi sørger for å se på hva det er som fungerer. La oss sørge for å få på plass flere aktivitetstiltak, la oss bruke frivilligheten, og la oss sette av penger til å sørge for at det er aktiviteter, og at man gjør noe med dette.

Jeg mener at vi også snart bør begynne å definere hva en omsorgsbolig er, ref. avsløringene i Dagbladet. Jeg har utfordret helseministeren på om vi ikke heller kan si at vi forutsetter at det skal være en viss grad av tjenester i forbindelse med en omsorgsbolig, for nå er det helt opp til hver enkelt kommune hvordan de definerer de forskjellige boligene de har. Jeg mener at den avsløringen Dagbladet hadde, var et ordentlig varsku om at ting ikke er bra. Derfor er det viktig å ta tak i dette. Jeg følte at dette var litt på siden av det saken egentlig handler om. Det er viktig, dette med ensomhet, men jeg liker ikke at vi alltid kommer med disse planene. La oss heller være konkrete og ha tiltak som fungerer. Under pandemien var Fremskrittspartiet veldig godt fornøyd med at vi klarte å få daværende regjering til å være med på å legge til rette for at både kommuner og frivilligheten fikk midler til at de kunne sørge for å ta tak i ensomheten og gjøre noe for å bidra til å redusere den.

I det forrige innlegget mitt klarte jeg ikke å få med alt. Grunnen til at dette med palliasjon er så viktig, er at et samfunn skal måles på hvordan det tar vare på sine mest sårbare. Derfor er også Fremskrittspartiet veldig tydelig på, og står fast på, at barn og eldre som lever med alvorlig sykdom, og deres pårørende, fortjener vår fulle støtte, vår respekt og den beste omsorgen de kan få. Derfor er det også viktig å ha kompetansen, og at de menneskene som har den kompetansen, faktisk verdsettes, for at de skal kunne gjøre den jobben på en skikkelig god måte.

Presidenten [10:40:54]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [10:40:56]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Kjersti Toppe og Siv Mossleth om å greie ut alternativ til helseforetaksmodellen (Innst. 311 S (2024–2025), jf. Dokument 8:128 S (2024–2025))

Presidenten [10:41:13]: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Truls Vasvik (A) [10:41:42] (ordfører for saken): Først må jeg takke komiteen for et godt samarbeid i

denne saken, som omhandler forslag om å utrede alternativ til helseforetaksmodellen.

Det har vært gjennomført skriftlig høring. Fire høringssvar kom inn. Innstillingen fra komiteen er at forslaget ikke vedtas. Jeg forutsetter som vanlig at de ulike partiene redegjør for sine egne standpunkter i debatten.

Dagens helseforetaksmodell har vi hatt i rundt 25 år, uten de helt store strukturelle endringene siden den gang. Samtidig har mye skjedd innenfor helsetjenesten på disse årene. Vi i Arbeiderpartiet er fornøyd med at regjeringen og statsråden har varslet et arbeid med en helsereform for å sikre fortsatt høy kvalitet og bedre samhandling på tvers av spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten.

Det viktigste for oss i Arbeiderpartiet er at en gjennomgripende helsereform må være nettopp det: et arbeid som tar opp i seg alle de ulike aspektene ved helsevesenet vårt. Utgangspunktet i dette arbeidet må være pasientens beste, med et ekstra søkelys på våre dyktige fagfolk, mer sammenhengende tjenester og ikke minst å sikre en fortsatt demokratisk styring.

De siste 25 årene har det blitt flere oppgaver for både sykehusene og kommunene våre. Forventningene blant folk har økt, samtidig som mangelen på helsepersonell blir mer og mer tydelig. Dette må vi forholde oss til og ta høyde for i den videre utviklingen av helsevesenet vårt, som vi alle er så glad i.

Jeg tror vi alle innimellom opplever en frustrasjon over dagens modell. Jeg har bare vært her i tre og et halvt år, og det er ikke første gangen vi diskuterer dette, for å si det på den måten. Samtidig vil jeg påstå at det ikke har kommet fram veldig klare forslag til endringer som lett lar seg implementere. Derfor må dette jobbes grundig med. Som både statsråden har sagt tidligere og statsministeren sa i spørretimen forrige uke: Arbeiderpartiet er ikke gift med enkelte modeller.

Verden rundt oss er mer ustabil og mer usikker enn på lenge. Det får også konsekvenser i Norge, både når det gjelder økonomisk handlerom og ikke minst i beredskapsøyemed. Det krever at vi tenker nytt om helseberedskap. Vi må tenke nytt om at vi skal ha nok kompetent personell, og vi må tenke nytt om samarbeid på tvers av forvaltningsnivåene, mer enn vi har gjort hittil. Da må helhetlig tilnærming være nøkkelen. Derfor må vi skynde oss langsomt og ikke trekke noen forhastede konklusjoner, men gjøre et godt og grundig arbeid til det beste for beredskap, personell og pasienter.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [10:44:21] (komiteens leder): Høyre mener at helseforetaksmodellen bør videreutvikles. Den bør forbedres, men ikke avvikes. Vi ønsker å styrke styringen av sykehusene gjennom bre-

dere involvering av Stortinget og bedre samhandling mellom sykehus og kommuner.

Solberg-regjeringen leverte to nasjonale helse- og sykehusplaner til Stortinget, én i hver stortingsperiode. Det sikret jevnlig demokratisk kontroll. Stortinget tok gjennom dette stilling til viktige veivalg for sykehusene og spesialisthelsetjenesten – en helhetlig behandling hvor diskusjon om sykehusstruktur, innhold og ledelse var en helt naturlig del av Stortingets arbeid med disse planene.

Helseforetaksmodellen har vært utredet flere ganger, sist av sykehusutvalget, nedsatt med et mandat gitt av Arbeiderpartiet og Senterpartiet i regjering. Verken sykehusutvalget eller det tidligere Kvinnsland-utvalget under Solberg-regjeringen pekte på noen bedre alternativer til dagens modell.

Samtidig som Høyre hele tiden vil jobbe for forbedringer, mener vi at det er riktig å stå ved hovedlinjene i dagens modell. Jeg tror også det er viktig å nevne at strukturendringer ikke er den eneste måten å forbedre sykehusene eller spesialisthelsetjenesten på. Det er også noe av det sykehusutvalget peker veldig tydelig på i sin utredning. Det er lett å si at det er helseforetaksmodellen som er skyld i økte ventetider, helsepersonellmangel og alle de andre kritikkene som ofte kommer mot sykehusene, men det er ikke blott sikkert at det er strukturen. Det kan hende det er styringen det bør gjøres noe med.

Høyre vil fremme en nasjonal helse- og sykehusplan i hver periode. Vi mener at det er viktig som en del av Stortingets demokratiske gjennomgang og kontroll. Så mener vi det er helt avgjørende viktig å utvikle helsefellesskapene og styrke samhandlingen mellom sykehus og kommuner gjennom de etablerte helsefellesskapene. Regjeringen har, og det skal den fortjenstfullt ha ros for, innført samhandlingsmidler til helsefellesskapene. Det ser ut til å være positivt og er en måte å få fortgang i samarbeidet på.

I tillegg vil vi innføre mer aktivitetsfremmende finansiering av sykehusene for å redusere pasientenes ventetid på helsehjelp.

Kjersti Toppe (Sp) [10:47:44]: Helse er ein veldig viktig del av velferdsstaten vår. Noreg skal ha eit helsevesen i verdsklasse for heile befolkninga gjennom eit offentleg finansiert og politisk styrt system, eit solidarisk helsevesen.

Da staten tok over ansvaret for sjukehusa i 2002, var målet at tilbodet til pasientane skulle verta betre, dei geografiske forskjellane skulle jamnast ut, og det skulle verta slutt på fylkeskommunens behov for tilleggsloyvingar. Vi skulle få meir helse for pengane, og det skulle verta slutt på ventelister og korridorpasientar. Etter den

tida har det vorte løyvd mange milliardar kroner meir til sjukehus. Mykje har vorte bra, men i dag er situasjonen likevel at føde- og lokalsjukehus fleire plassar er truga av nedlegging, tenester vert sentraliserte, nye og store sjukehus er underdimensjonerte, ventetidene har auka og privat helseforsikring òg. Det har vorte mange fleire direktørar og byråkratar, og den økonomiske situasjonen i sjukehusa viser at nesten ingen av helseforetaka klarar å halda budsjettet.

Med helseforetaksmodellen vart styring av sjukehusa delegert frå politisk nivå til profesjonelle styre i regionale helseforetak etter modell frå næringslivet. Inga anna velferdsteneste er styrt på dette viset – altså ikkje i ein forvaltningsmodell med folkevald styring.

Sjukehusa vart tekne ut av offentleg forvaltning med denne modellen å styra sjukehusa etter. Senterpartiet vil ta sjukehusa tilbake til offentleg forvaltning. Helseforetaksmodellen har ikkje ført til ro. Det har vore stor debatt og mange fakkeltog sidan 2002. Folk og fagfolk reagerer på at sjukehus vert drivne etter marknads- og lønsemdestyring. Dei reagerer på at ein helseminister stadig skyv ansvaret over på helseforetaka i viktige helserelaterte spørsmål, slik som i saka vi nettopp hadde til behandling om palliasjon.

Helsa er viktig for folk. Helsetilbod er meir enn pasientbehandling. Det handlar om beredskap og korleis lokalsamfunna i Noreg kan utvikla seg, og om trygghet.

Fleire regjeringar har sett i gang utgreiingar som har sett på foretakssystemet, men inga regjering har sett i gang utgreiingar der ein har bede om å sjå på alternativ. Det er akkurat det eit av forslaga våre går ut på i dag. Vi ber Stortinget vera med på eit forslag om å setja ned eit breitt samansett offentleg utval med klart mandat om å utarbeida forslag til alternativ til helseforetaksmodellen. Når Arbeidarpartiets representant meiner det ikkje finst eit klart alternativ, burde dei i alle fall kunna støtta oss.

Med dette tek eg opp dei forslaga Senterpartiet har saman med andre parti.

Kari Henriksen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten [10:50:42]: Representanten Kjersti Toppe har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Bård Hoksrud (FrP) [10:50:59]: Fremskrittspartiet mener at vi trenger en ny måte å organisere sykehusene våre på. Dagens foretaksmodell har nå vært virksom i godt over 20 år. I løpet av de årene har vi sett at det er et stort behov for å gjøre endringer for å sikre enda bedre tilbud til pasientene.

Vi merker oss at forslagsstillerne nå ivrer etter en forvaltningsmodell for sykehusene med demokratisk le-

delse, slik det var tidligere, da sykehusene lå under fylkeskommunen. Fremskrittspartiet mener det er helt feil vei å gå. Man endret ikke forvaltningsmodell fra fylkeskommunen til helseforetakene fordi den modellen var så god. Man gjorde det faktisk fordi den modellen ikke fungerte bra. Det var bakgrunnen.

Jeg skjønner at forslagsstillerne forsøker å late som at man ønsker å nedsette et bredt sammensatt offentlig utvalg som skal utrede og utarbeide forslag til et alternativ til helseforetaksmodellen, men jeg opplever egentlig ikke at dette er noe Senterpartiet ønsker, for de har egentlig bestemt seg for hvilken modell de vil ha. Derfor kommer ikke Fremskrittspartiet til å støtte Senterpartiets forslag.

Fremskrittspartiet mener hovedproblemet er at de regionale helseforetakene fungerer som et fordyrende og byråkratiserende mellomledd i forvaltningen av sykehusene, og gjør at en statsråd ofte skyver ansvaret over på helseforetakene istedenfor å ta sitt overordnede ansvar. Dagens organisering trekker også masse penger og ressurser bort fra pasientbehandling. Vi viser til Fremskrittspartiets alternative budsjetter, hvor det flere ganger er foreslått å legge ned de regionale helseforetakene, dessverre uten at dette har fått flertall – men vi gir oss ikke. Derfor fremmer vi forslag om at Stortinget ber regjeringen endre helseforetaksmodellen og legge til grunn en modell med én nasjonal styringsenhet og selvstendige lokale helseforetak.

Fremskrittspartiet peker på at helseforetakene kommer altfor sent i gang med bygging av nye sykehus, og det kommer som konsekvens av modellen og hvordan sykehusbygging finansieres. Nye veier har vært med på å effektivisere utbygging av infrastruktur i Norge, og den modellen kan også benyttes på andre områder. Det er også viktig å skille mellom drift og investeringer i helsesektoren, sånn at bygging av nye sykehus ikke veies opp mot pasientbehandling. Det ser vi flere eksempler på, bl.a. i Drammen, hvor det nå er store overskridelser på investeringene. Fremskrittspartiet fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen etablere et eget utbyggingsselskap med ansvar for investeringer i utbygging, drift og vedlikehold av sykehus etter modell av Nye Veier AS.»

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til ny finansieringsmodell for sykehus, der store sykehusinvesteringer prioriteres av Stortinget i nasjonal helse- og sykehusplan og fullfinansieres over statsbudsjettet.»

Jeg tar opp disse forslagene.

Presidenten [10:53:36]: Representanten Bård Hoksrud har tatt opp de forslagene han refererte til.

Marian Hussein (SV) [10:53:56]: SV mener at demokratisk styring, partssamarbeid og tillitsbasert ledelse er

avgjørende for et godt helsevesen. Det er demokratiske prioriteringer, faglige vurderinger og folks behov for helsetjenester som burde styre hvordan helsetjenestene ser ut, ikke foretakslover. Helseforetaksmodellen er udemokratisk og bidrar til unødvendig byråkrati, lange lederlinjer og stor avstand mellom oss folkevalgte, toppledelsen og underliggende virksomheter. Den forsterker silotenkningen i helsevesenet og er direkte til hinder for bedre samhandling mellom spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten. Det er særlig alvorlig i en tid der behovet for helsetjenester øker, og en presset kommunehelsetjeneste må håndtere stadig mer komplekse pasientforløp.

SV har ved en rekke anledninger bedt regjeringen om å utrede alternativer til helseforetaksmodellen. Sykehusutvalget sendte også et brev til daværende helseminister og ba om å se på organiseringen. Vi i SV mener det er åpenbart at modellen er moden for revisjon, at det er avgjørende for muligheten til å håndtere utfordringene i helsetjenesten, og at man burde finne fram til en annen forvaltningsmodell. Vi støtter det framlagte forslaget om en snarlig utredning av alternativer til helseforetaksmodellen. Fagfolkene vil ha endring, befolkningen vil ha endring, og det er et stort flertall i de folkevalgte organene som også ønsker endring.

Samtidig registrerer vi at Fremskrittspartiet nå løper fra sin mulighet til faktisk å påvirke at vi får en bedre organisering av helsetjenestene våre. Helsepersonell i hele Sykehus-Norge spør seg nå om vi må betale for sykehusbygg med sykepleiere og helsefagarbeidere. Måten vi organiserer sykehusbygg på nå, gjør at vi ikke får bedre oppgavedeling, og at vi velger kortsiktige løsninger i en tid hvor personellmangelen er stadig økende. Sykehusutvalget foreslo bedre finansiering. Vi i SV forhandlet fram en bedre finansieringsordning med regjeringen, og vi har til nå ikke sett den tilbakemeldingen fra Helse- og omsorgsdepartementet.

Direktørlønningene øker. De uthuler Stortingets vedtak, og samtidig presser de samme direktørene lønnen og arbeidsvilkårene til helsepersonell. Det seneste, grelleste eksempelet har vært jordmødrene i Tromsø og på Oslo universitetssykehus, som må betale med sin lønn for et økende direktørsjikt med økende lønn.

Seher Aydar (R) [10:57:09]: Gang på gang ser vi at de politiske vedtakene eller signalene som blir sendt fra enten Stortinget eller helseministrene, ikke nødvendigvis svarer til den realiteten som blir opplevd på sykehusene. Psykisk helse er et ganske trist eksempel på det. Vi har hatt flere helseministere. Bent Høie snakket om den gylne regel, som gjorde at psykisk helse skulle økes mer. Tidligere helseminister Kjerkol snakket om at psykisk helse skulle være prioritering nummer én. Det vi så i vir-

keligheten, var det motsatte, nemlig at psykisk helse ble en salderingspost på sykehusene. Det viser avstanden mellom de politiske signalene – gode politiske signaler – fra skiftende regjeringer, skiftende helseministre, og det som skjer på sykehusene. Det er det motsatte som skjer, eller det blir ikke fulgt opp videre.

Jeg tror det kanskje tydeligste eksempelet på hvordan man ser på politiske vedtak opp mot helseforetakenes ansvar, er da tidligere helseminister Ingvild Kjerkol kalte vedtaket om fødeavdelingen i Kristiansund for en ambisjon. Jeg tror det sender et signal om hvordan man ser på vedtak fra Stortinget opp mot helseforetakene.

Det vi ser med helseforetaksmodellen, er en enorm ansvarsfraskrivelse. Vi ser at det er et underliggende problem for veldig mye. Vi må huske at sykehus ikke er en butikk eller en hvilken som helst fabrikk. De skal drives på en annen måte – ikke gjennom regnskapsloven, men som en forvaltning.

Flere partier sier at de ikke har sett et ordentlig alternativ på bordet, men likevel stemmer man mot å utrede alternativer. Sykehusutvalget som skulle se på det, så ikke på alternativer. De videreførte dagens modell, og så så de på hva som kunne endres inni den. Det er litt synd, man hadde en mulighet som egentlig gikk tapt.

Jeg synes det er veldig fint å høre at Arbeiderpartiet ikke er gift med helseforetaksmodellen. Det er ikke alltid man skal gifte seg med hva som helst og hvem som helst, så det er lurt. Det betyr også at det noen ganger er lurt å se på alternativer, for det kan hende man får noe bedre. Det håper jeg at Arbeiderpartiet vil gjøre, for hvis man ikke er gift med helseforetaksmodellen, men samtidig kritiserer at man ikke har sett ordentlige alternativ, skjønner jeg ikke hvorfor man ikke stemmer for et alternativ. Man kan utrede det, få det på bordet, ha en ordentlig diskusjon om de ulike løsningene på Stortinget, og så tar vi den vi tror er best. Det er ikke sikkert at det er den løsningen Rødt går inn for, vi synes er best, men vi skjønner ikke hvorfor vi ikke skal ha alternativene på bordet.

Rødt både støtter det løse forslaget fra Pasientfokus og står bak representantforslaget fra Senterpartiet.

Hadle Rasmus Bjuland (KrF) [11:00:18]: Kristelig Folkeparti mener det er på høy tid å gjennomgå styringen av spesialisthelsetjenesten. Vi går ikke inn for å avvikle helseforetaksmodellen over natten, det ville vært uforsvarlig, men vi mener at det både er riktig og nødvendig å utrede helhetlige alternativer.

Når fødeavdelinger stenges på tvers av politiske vedtak, når rusomsorgen svekkes til tross for nasjonale mål, og når døgnplasser i psykisk helsevern forsvinner, i strid med Stortingets føringer, må vi stille spørsmålet: Har vi mistet den politiske styringen? Dette gjelder også

innenfor beredskap. I en urolig tid må vi som folkevalgte kunne legge tydelige føringer og ta ansvar. Det er vi valgt til. Når det er flere direktører i helseforetakene enn det finnes intensivsengeplasser i dette landet, er det kanskje på tide å se på styringsstrukturen.

Ideelle aktører rammes også hardt av en modell som i for stor grad er opptatt av egen drift. Foretakene vurderes ofte ut fra interne budsjetter, kortsiktige hensyn, mens vi politikere er valgt for å se helheten. Vi må sørge for at ideelle aktører fortsatt får bidra som bærere av verdier og fellesskap helsevesenet trenger.

Derfor vedtok Kristelig Folkeparti på sitt landsmøte i 2025 at vi ønsker en utredning av mulige alternativer til helseforetaksmodellen. En ny modell må sikre sterkere demokratisk kontroll, bedre pasientmedvirkning og reell desentralisering av helsetjenestene.

Kristelig Folkeparti ønsker en reell forbedring. Vi mener politiske mål skal være styrende, ikke foretaksinterne prioriteringer. Vi er åpne for ulike løsninger så lenge de gir bedre tjenester, sterkere demokrati og mer verdighet for pasientene. Det handler ikke om å svekke systemet, men om å styrke tilliten mellom folk, folkevalgte og helsetjenesten.

Irene Ojala (PF) [11:02:56]: Før i verden reiste vi til sykehus for å bli friske, men for 23 år siden ble et hus med syke mennesker til et foretak hvor pasientene vurderes ut fra bedriftsøkonomiske prinsipper. Etter 23 år har helseforetakene utviklet seg i en retning der pasientene er fortvilet og ansatte i helsetjenesten slutter.

Norge har de siste årene endret seg, og da må vi også justere og noen ganger endre virksomhetene som staten har ansvar for, for å imøtekomme en ny tid. Det er en illusjon at sykehusene kan tjene penger på pasientene. Vi må erkjenne at pasientene og alle de andre som blir syke i løpet av livet, er en økonomisk kostnad – og slik vil det alltid være, også i Norge.

Norsk helselovgivning gir i dag alle pasienter i hele Norge en rett til lik tilgang på helse- og omsorgstjenester av god kvalitet uansett hvor pasientene bor i Norge, men slik har vi det ikke i dag.

I 2021 stemte folk på oss 169 stortingsrepresentanter som sine talspersoner. Det var ingen av dem som stemte på styret i et helseforetak. Vi 169 er de eneste i hele Norge som kan endre lover som ikke fungerer for befolkningen.

I innstillingen kommer det fram at vi ikke har klart å samle oss om et flertallsforslag. I dag legger jeg derfor fram et løst forslag, som faktisk har i seg essensen av hvert enkelt partis program. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen straks, og innen september 2025, sette ned et bredt sammensatt offentlig utvalg med klart mandat om å utrede forslag til

alternativ organisering av spesialisthelsetjenestene som i større grad enn i dag sikrer demokratisk styring, både alternativer med forvaltningsorganisering og foretaksorganisering, med ulike alternativer for eierskap og ulike finansieringsmodeller, herunder skille mellom drift og investeringer.»

Det er altså et bredt forslag jeg legger fram. Jeg håper at vi i dag kan vise at vi på Stortinget faktisk har vilje til å finne løsninger for framtidens helsetjenester, som vil styrke både syke folk og ansattes rettigheter. Det vil løfte det norske arbeidsfellesskapet, som mange gjerne skulle være en del av hvis de ikke hadde vært syke.

Med det tar jeg opp forslaget fra Pasientfokus.

Presidenten [11:05:26]: Representanten Irene Ojala har tatt opp det forslaget hun refererte.

Naomi Ichihara Røkkum (V) [11:05:41]: Uansett hvordan Sykehus-Norge er organisert, ligger det overordnede ansvaret for det som skjer på norske sykehus, hos helse- og omsorgsministeren og på Stortinget.

Og uansett hvordan Sykehus-Norge er organisert, handler helsepolitikk om hvordan vi prioriterer pengene, hvordan vi tar vare på folka som arbeider i helsevesenet, og hvordan vi får til et best mulig samspill mellom sykehusene, helsetjenestene ute i kommunene, fastlegene og andre aktører.

Gjør vi dette godt nok i dag? Åpenbart nei. Kan vi organisere oss ut av det ved å trekke opp av hatten en helt ny modell som i seg selv skal løse problemene? Like åpenbart nei, etter Venstres syn.

Det siste de som jobber på gulvet i norske sykehus trenger i dag, er nye runder med omorganiseringer, nye organisasjonskart, endeløse nye utredninger på jakt etter en vidundermodell ingen til nå har klart å beskrive konturene av, selv om alle legekunstens guder skal vite at det har vært prøvd.

Nei, det folk trenger, er politikere som tar mer ansvar og rydder opp i åpenbare svakheter i systemet – uten å skyldte på styringsmodellen i seg selv. Vi trenger å kutte administrasjonskostnadene i helseforetakene. Vi trenger å gjøre noe med organiseringen av turnus og arbeidstid. Vi trenger mer effektiv bruk av teknologi for å flytte tid og penger over fra skjema til pasientbehandling.

For å ta ett konkret eksempel: Vi bør etter Venstres syn gå tilbake til ordningene med medisinsk kontorpersonale som avlastning for leger og sykepleiere på sykehusene. Det krever ingen utredning av en ny organisasjonsmodell. Det krever at vi bestemmer oss for det, og gjør det.

Og ikke minst: Størrelsen på sykehusene har betydning for faglighet og fornuftig styring. Venstre vil sikre sykehus som er store nok til at de kan rekruttere perso-

nalet de trenger, og har et pasientgrunnlag som gir jevnlig trening på kritiske prosedyrer, samtidig som sykehusene ikke må bli så store at avstanden mellom ledelsen og det faglige personalet blir for stor.

Venstre vil derfor revidere og nedskalere planene for videreutvikling av OUS med sikte på å begrense den ekstreme kostnadsveksten og beholde kvaliteten på sykehusstilbudet i Oslo. Det krever endringer i styringssystemet, men endringer som er mulige innenfor dagens modell – dersom det er politisk vilje til å gjøre det.

Jeg håper derfor det i dag er mulig å få flertall for Venstres tydelige resept for å forbedre styringen av norske sykehus innenfor rammene av dagens modell, og vil legge fram følgende forslag fra Venstre:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til forbedringer av dagens helseforetaksmodell som sikrer større demokratisk styring og tydelig forankring av store sykehusprosjekter i den nasjonale helse- og sykehusplanen som legges frem for Stortinget.»

Presidenten [11:08:35]: Representanten Naomi Ichihara Røkkum har tatt opp det forslaget hun refererte.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:08:53]: La meg først slå fast at Norge skal ha helse- og omsorgstjenester i verdensklasse, og vår felles helsetjeneste skal være førsteplasset både for innbyggerne våre og for våre ansatte, og heldigvis har vi et godt utgangspunkt. Sammenligner vi Norge med andre OECD-land, ligger vi godt an når det gjelder kvalitet på tjenestene. Ambisjonen er at det skal vi fortsette med. Vi skal ta vare på det som fungerer godt, men vi skal også ta tak i det som ikke fungerer bra nok.

Det er også grunnen til at vi har satt i gang flere reformgrep, bl.a. ventetidsloftet, et partnerskap mellom arbeidstakerne, arbeidsgiverne og regjeringen for å få ned ventetidene i våre felles sykehus – og med det også styrke oppslutningen om, tilliten til og legitimiteten for en sterk felles helsetjeneste.

Arbeiderparti-regjeringen har i våre politiske prioriteringer, for en tid tilbake, allerede signalisert at vi starter arbeidet med en nødvendig helsereform, og der er målet at vi skal ha en felles helsetjeneste med høy kvalitet og sammenhengende behandling. Målet er at vi skal få god oppfølging av pasientene våre, på tvers av den kommunale helse- og omsorgstjenesten og på tvers av spesialisthelsetjenesten. Det betyr f.eks. at de kravene vi stiller til frister, til kvalitet og til pasientforløp, bør kunne følge pasienten hele veien igjennom. Det betyr også at vi bør kunne bruke helsepersonell på tvers av tjenestene, og det betyr at vi bør være villige til å tenke nytt og annerledes og også se på viktige spørsmål, som bl.a. finansiering, organisering, ansvar, styring og andre ting.

Jeg mener derfor at vi ikke – i et så omfattende og ambisiøst reformarbeid – bør begrense oss til bare å se på hvordan vi styrer og finansierer spesialisthelsetjenestene, for vi må se på alle tjenestene og på helheten i helse- og omsorgspolitikken.

Så vil jeg legge til at utfordringene vi har i Norge, langt på vei er sammenfallende med utfordringer som er identifisert i våre naboland, uavhengig av styrings- og finansieringsmodeller for spesialisthelsetjenesten. Framover må vi se på hvordan vi kan innrette oss for å bruke helsepersonellet best mulig. Vi må se på finansieringsordningene, på hvordan vi styrer og organiserer tjenestene på tvers av nivåene, og om det bør gjøres endringer for å understøtte gode pasientforløp. Vi må også se på mer effektiv ressursbruk og legge bedre til rette for nødvendige investeringer.

Alt dette er vi i gang med. Arbeidet med å fornye, forsterke og forbedre vår felles helsetjeneste pågår for fullt, og det arbeidet kommer vi også til å prioritere høyt i tiden framover.

Presidenten [11:11:51]: Det blir replikkordskifte.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:12:05]: Arbeiderpartiets ledelse er sveiset fast til helseforetaksloven, og nå ønsker en å gå videre. Statsråden sier med store bokstaver at en skal gjennomføre den store helsereformen. Det er beskrevet i regjeringserklæringen, det er beskrevet i stortingsvalgprogrammet. I det kommende stortingsvalgprogrammet står det at en skal «viske ut skillene mellom kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten».

Vi har erfaring med at Arbeiderpartiets ledelse, med Stoltenberg og Støre i spissen, er ganske rå når det gjelder å kjøre fram store endringer. Helseforetaksloven var ett eksempel, Helse sør-øst var et annet. Dette gjør at en er bekymret for at det samme kan skje igjen. Mitt enkle spørsmål er: Kan den store helsereformen til Arbeiderpartiet nå innebære at staten overtar ansvaret for primærhelsetjenesten – ja eller nei?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:13:05]: Takk for spørsmålet. Jeg har for så vidt svart på det før i denne salen.

Det er helt naturlig å se for seg at vi også framover skal ha noen oppgaver som ligger til spesialisthelsetjenesten, og noen oppgaver som ligger til kommunehelsetjenesten. Jeg vil ikke begynne et slikt reformarbeid med å lage absolutter på hva som er innenfor, og hva som er utenfor, for det kan godt hende at et slikt reformarbeid konkluderer med at det er fornuftig å flytte noen oppgaver mellom disse forvaltningsnivåene.

Det viktigste er da for Guds skyld ikke systemet og forvaltningsnivåene; det viktigste er at pasientene våre

får helhetlige, gode, sammenhengende pasientforløp. Vi jobber godt sammen med KS om dette. Rekrutterings- og samhandlingstilskuddet har vært en stor suksess. Vi ser nå at kommuner og sykehus finner hverandre og gjennomfører spennende utprøvinger som til og med kanskje kan bli nasjonale. Vi kommer selvfølgelig også til å hente inn nok kunnskap til å gjøre dette ordentlig, slik at vi også i framtiden får en helsetjeneste som er verdens beste.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:14:09]: Helsetjeneste er til de grader skreddersøm. Primærhelsetjenesten er den viktigste som gir denne skreddersømmen, enten det gjelder sykehjem, hjemmesykepleie, helsesøstre eller legevakt. Den helsetjenesten er under folkevalgt kontroll i kommunene. Det er folkevalgte som står til ansvar for den kvaliteten. Når det gjelder spesialisthelsetjenesten, er det ikke folkevalgte som står til ansvar, verken på stortingsnivå, på fylkesnivå eller på kommunenivå.

Mener regjeringa virkelig at en ønsker å ikke svare klart og tydelig på at kommunehelsetjenesten, primærhelsetjenesten, fortsatt skal styres av de folkevalgte – ja eller nei?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:15:00]: Takk – men det var altså et nytt spørsmål.

Det er helt naturlig at oppgaver som kommunene har ansvaret for, styres av de folkevalgte. Jeg har aldri sagt noe annet og aldri ment noe annet. Som sagt: Vi går ikke inn i dette reformarbeidet med på forhånd å ha definert nøyaktig hvordan oppgavedelingen skal være. Da er det i realiteten ikke et reformarbeid.

Representanten må også ta inn over seg at vi har store utfordringer med å opprettholde en høykvalitets helse- og omsorgstjeneste også i framtiden. Vi kan komme til å mangle 180 000 helsepersonell fram til 2060. Vi vet at gapet mellom det innbyggerne forventer, og det vi kan tilby, blir stadig større. Vi vet at det er knapphet på ressurser. Vi vet at det er for mange pasienter som blir svingdørspasienter, som blir kasteballer, som ikke blir fanget opp godt nok i systemet. Det vi må gjøre, er å sette folk først. Da er jeg åpen for å vurdere mange ting. Jeg går ikke inn i dette arbeidet med verken noen hellige kyr eller andre dyr. Jeg mener vi åpent og litt fordomsfritt må kunne vurdere dette, og det er det vi er i gang med, i dette reformarbeidet.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:16:03]: Jeg spør ikke her om det nøyaktige skillet mellom spesialisthelsetjeneste og primærhelsetjeneste, men jeg stilte spørsmål om primærhelsetjenesten fortsatt skal styres av folkevalgte. Det er statsråden utydelig på.

Når det gjelder kasteballer, er problemet der den praksis som i dag er mellom spesialisthelsetjenesten og

primærhelsetjenesten for pasienter som i stor grad bruker begge tjenestene. Senterpartiets standpunkt er at det kan forbedres ved at en får et folkevalgt styre for lokalsykehusene som får til nettopp bedre samhandling mellom de nivåene. Vil statsråden se på det alternativet?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:16:53]: Hvis vi skal lykkes med bedre samhandling og med de ambisjonene vi har, tror jeg ikke vi bør forsøke å male et bilde av at alt kommunene har ansvar for og tar i, er rosenrødt, og at alt det de regionale helseforetakene og sykehusene tar i, ikke fungerer. Sannheten ligger vel et sted midt imellom. Det er forbedringspotensial i kommunehelsetjenesten, det er forbedringspotensial i spesialisthelsetjenesten. Da må vi gå inn i dette med å ville hverandre vel. Vi må gå inn i dette arbeidet med også åpent å kunne se på nye modeller, teste nye modeller, tenke litt nytt og annerledes om hvordan tjenestene skal beholdes.

Jeg har i flere omganger i Stortinget svart veldig klart på at vi også i framtiden kommer til å ha en kommunehelsetjeneste og en spesialisthelsetjeneste. Jeg svarte også klart på at det helt åpenbart er slik at de folkevalgte i kommunene har ansvar for sine tjenester, herunder kommunehelsetjenesten. Jeg har ikke tenkt å endre på det, men jeg vil at befolkningen vår også i framtiden skal ha de beste tjenestene, og da er det behov for omstilling og innovasjon.

Marian Hussein (SV) [11:18:10]: Sykehusutvalget foreslo at staten burde ta mer ansvar for avskrivningskostnader for å kunne lette på det økonomiske presset veldig mange sykehus opplever når de får nye sykehusbygg. I dag er det slik at sykehusbygg betales ned med kutt i sykepleiere, helsefagarbeidere og annet viktig helsepersonell som er viktig for god oppgavedeling. I forbindelse med Nasjonal helse- og samhandlingsplan ble vi enig med regjeringen om at vi skulle se på dette punktet, og at man skulle komme tilbake på egnet vis. Vi har til nå ikke sett tilbakemeldingene fra den enigheten. Jeg lurar på hvilken plan statsråden har, for hvis vi skal få økt press på helsetjenestene våre framover, må vi bruke helsepersonellet vårt klokere enn at vi betaler sykehusbygg med helsepersonell.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:19:14]: Jeg deler vel ikke helt den beskrivelsen av hvordan dette finansieringssystemet fungerer. Det er jo slik at sykehusene får en ramme, og så prioriterer de innenfor den rammen ut fra hvilke behov de har for drift, og hvilke behov de har for investeringer. I stort mener jeg at det har fungert ganske bra, i hvert fall fram til nå, og så er det helt sikkert ting som kan forbedres og justeres. Som jeg har sagt flere ganger nå: Vi er åpne for – dette har vi kom-

munisert i lengre tid, og vi har også et veldig klart, tydelig og enstemmig landsmøtevedtak i vårt parti på at vi er villig til det – å se på finansiering, se på de juridiske ansvarsforholdene, se på styring og se på organisering i bredt. Det er nå 25 år siden staten overtok styringen og eierskap av sykehusene. Det har skjedd mye på den tid, og da er det fornuftig at man også ser på forbedringer og om vi behøver endringer. Det er vi helt åpne for.

Så er jeg glad for den enigheten vi fikk i fjor om at vi også skulle se særskilt på finansiering av bygg. Det jobber regjeringen med å følge opp, og det vil vi rapportere tilbake til Stortinget på i forbindelse med budsjettprosessen.

Marian Hussein (SV) [11:20:17]: Veldig mange helsepersonell, enten de er helsesekretærer, helsefagarbeidere eller portører, er lei av å måtte vente, samtidig som det blir færre av dem fordi sykehusene ikke har de økonomiske rammene. Vi ser veldig tydelig i sykehusene i Finnmark og i Møre og Romsdal nå hvordan man forsøker å planlegge å ta ned på disse fagpersonene for å kunne ta i bruk de nye sykehusene. I nesten fire år har Arbeiderpartiet styrt Helsedepartementet. Jeg lurar på: Hvordan kan vi ikke bare sitte og se på, men gjøre noe for å berge sykehusene våre, for å gjøre de viktige beslutningene nå, slik at vi i framtiden er i stand til å kunne ta bedre vare på personalet vårt? For det er jo ikke riktig at legene våre skal bruke mer tid på vask og mer kantile oppgaver i stedet for å lege folk.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:21:23]: Det er, igjen, behov for nytenkning og reformer for å sørge for bærekraft i tjenestene våre. Det er gjort veldig mange grep. Representanten er inne på flere ulike temaer her. Til det siste så jobber vi jo i partnerskap i Ventetidsløftet bl.a. med bedre oppgavedeling, ta i bruk ny teknologi og ta bort tidstyver, ting som stjeler tid fra både klinikerne og annet personell i sykehusene våre i hverdagen, slik at de får mer tillit, frihet og ansvar og kan bruke mer av tiden sin på det de bør bruke tiden sin på.

Vi har gjort vesentlige endringer i finansieringssystemet også, og det har vi gjort sammen i Stortinget, med vår gode budsjettpartner SV. Vi må 15 år tilbake for å finne like høy vekst i sykehusbudsjettene som det vi har i år. Vi har gjort noen nødvendige tilpasninger og justeringer av det innsatsstyrte finansieringssystemet, vi har bedret rentebetingelsene for sykehusbygg, og vi har redusert egenkapitalkravene for nye sykehusbygg. Så det er gjort mange tiltak for å underlette, og det er også grunnen til at vi ser at aktiviteten og kapasiteten nå går opp, og ventetidene går ned. Det er bra for norske pasienter.

Presidenten [11:22:25]: Da er replikkrunderen over.

De talerne som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Irene Ojala (PF) [11:22:45]: Målet i dag skulle jo vært å få flertall for noe som setter i gang forbedringer, men jeg forstår at vi ikke får flertall for noen ting her i dag. Det er ganske trist.

Forslaget fra Venstre kommer vi ikke til å støtte. Problemet med Venstres forslag er at de bare ber regjeringen komme tilbake, uten å kreve et eksternt offentlig utvalg, som vi er for. Hvis vi bare skal jobbe med utredninger på vanlig måte i departementene, er jeg redd det blir lite endring, for både Arbeiderpartiet og Høyre har stor tro på dagens styringssystem, som vi skattebetalere og arbeidere opplever at er utfordrende for syke folk og ansatte i sykehusene. Jeg er redd for at Venstres forslag på mange måter legitimerer dagens modell.

Vi har alle en plikt til å finne bedre alternativer, og da må vi få det gjort av et bredt sammensatt offentlig utvalg. Jeg kan ikke si det klarere.

Alle bedrifter gjennomfører ulike former for bedriftsanalyser av bedriftens utvikling på kort og lang sikt. Seriøse bedriftseiere fokuserer på helheten. For oss er det viktig at vi finner ut hvordan driften blir til beste for pasientene og de ansatte i et samfunnsøkonomisk perspektiv – satt opp mot den tiden vi lever i, med trusler om klimaendringer, andre kriser og en urolig geopolitisk situasjon.

Jeg mener det lureste vi kan gjøre i dag, er at Stortinget vedtar utredning av et eksternt offentlig utvalg. Det kommer altså ikke til å skje. Pasientfokus' forslag nr. 5 er noe alle partiene kan stille seg bak, for implisitt sier alle partiene noe av det samme i sine programmer. Husk at velgerne til Pasientfokus kommer fra hvert enkelt parti i denne salen, og dette er derfor en mulighet for at partiene kunne ha vist at de tar velgerne i Norge på alvor, særlig velgerne i Finnmark. Det ser det heller ikke ut som vil skje.

Pasientfokus kommer derfor til å stemme for nesten alle forslag for å løse de problemene vi står i, og vi gjør det fordi det handler om dagen i dag og framtiden framover i en urolig tid.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [11:25:10]: Bare en stemmeforklaring fra Høyre: Vi kommer til å støtte Venstres løse forslag. Det er i grunnen et forslag som er veldig likt de merknadene vi har i saken. Vi vurderte at det kunne skrives i merknader. Nå har Venstre fremmet et forslag som er rimelig likt, og da støtter vi det forslaget.

Kjersti Toppe (Sp) [11:25:54]: I dag er det mogleg for Stortinget og dei partia som verkeleg meiner at vi må få til ein annan måte å styra og organisera norske sjukehus på, å stemma for forslaga om at dette skal utgreiast. Alle andre argument fell til jorda. Når Fram-

stegspartiet seier at vi i Senterpartiet lèt som om vi skal setja ned eit breitt samansett utval, stemmer sjølvsagt ikkje det. Vi føreslår det, og vi meiner det. At vi faktisk har bestemt oss, seier Framstegspartiet er grunnen til ikkje å stemma for forslaget vårt. Det er litt rart. Vi har alle våre forslag i partiprogram, men dette forslaget er fremja nettopp fordi vi skal få til den utgreinga som to regjeringar ikkje har klart å få til. Det burde kunna fått støtte, men det ser altså ikkje ut til det. Det er ikkje slik at Senterpartiet nødvendigvis vil tilbake til ein fylkesmodell. I vårt program seier vi at vi vil vidareføra statleg styring, men ha ein forvaltningsmodell med regional og lokal folkevald styring.

Det er stor debatt om den nye helsereforma til Arbeidarpartiet. Er det verkeleg ei heilt ny og uklar helsereform dette landet treng? Eg meiner nei. Det vi treng, er at vi verkeleg går inn og ser på alternativ til det som er kritisert i 20 år, nemleg måten vi styrer norske sjukehus på. Ei reform burde vera om det og ikkje alt mogleg anna, for det skaper stor usikkerheit i tenestene, men det er ein kjent valkampstrategi frå Arbeidarpartiet. Synd å seia det, men samhandlingsreforma kom på same måten, og ho er enno ikkje oppfylt. Ein kunne heller ha brukt tida si på det.

Nokre seier det ikkje er mogleg med alternativ, men Skottland har funne alternativ til føretaksmodellen. New Zealand har gjort det. Storbritannia har no varsla at dei skal gjera det. Dagens modell har heller ikkje støtte hos fagfolk. Legeforeningen støttar det forslaget som Senterpartiet no legg fram. Eg synest det er rart at det i svaret som er kome til komiteen, ikkje er nokon refleksjonar frå regjeringa anna enn ei hyllest til føretaksmodellen. Vi håpar jo på at vi kunne fått fleirtal for i alle fall å utgreia kva som er alternativa.

Vi kjem ikkje til å støtta forslaget til Venstre. Vi hadde tenkt å gjera det, men etter innlegget har vi faktisk ombestemt oss, for vi synest ikkje det var bra. Vi kjem subsidiært til å støtta forslag nr. 5 frå Pasientfokus.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:29:21]: Etter statsrådens svar på mine spørsmål er det virkelig et stort spørsmål hva Arbeiderpartiet mener med sin store helsereform. Statsråden sier at en skal beholde primærhelsetjenesten i kommunene med folkevalgt ledelse. Samtidig står det i stortingsvalgprogrammet til Arbeiderpartiet at en skal «viske ut skillene mellom kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten». Jeg blir veldig forvirret med hensyn til hva Arbeiderpartiet mener.

Det er veldig mye som fungerer bra innenfor de økonomiske rammene kommunene i dag får fra Stortinget. Det som er svakheten, er samspillet mellom spesialisthelsetjenesten og primærhelsetjenesten. Det fungerer

ikke godt nok. Statens sykehus skriver ut pasientene for tidlig, både fra somatiske og ikke minst fra psykiatriske sykehus. På psykiatrimrådet får kommunene ansvar som de ikke er i stand til å takle fordi staten har for liten kapasitet og for liten kvalitet i sitt arbeid.

Statsråden sier en må være positiv til omstilling og innovasjon, og det er jeg helt enig i. Statsråden sier også at en må teste modeller, men det første er å definere hva som er problemet. Hva er problemet i dag mellom spesialisthelsetjenesten og primærhelsetjenesten? Jo, det store problemet er at ledelse og styring av de sykehuse- ne som står for om lag 80 pst. av pasientbehandlingen, nemlig lokalsykehusene, i stor grad ikke er stedlig og med ansvar for personale, kvalitet og budsjett. De har ingen representasjon direkte fra kommunene. De har ikke noen representasjon fra fylkene. De har altså ikke en le- delse som står til ansvar overfor folk i valg. Da burde det for Arbeiderpartiet kunne være interessant å teste nye modeller hvor lokalsykehusene fikk et styre med ansva- ret for økonomi, personale og kvalitet, hvor styret er mennesker som stiller til valg, og hvor innbyggerne da kan si sin mening.

Det er første bud i enhver reform å definere proble- met og skissere tydelig hva som er ens politiske grep for å rette det problemet. Det har Arbeiderpartiet ikke skis- sert – tvert imot. Jeg blir mer og mer usikker på hva som menes med Arbeiderpartiets store helsereform. Det må fram i tida som kommer, for det er en av de viktigste sa- kene Arbeiderpartiet ønsker å kjøre, og da må vi vite hva vi har å forholde oss til.

Bård Hoksrud (FrP) [11:32:43]: Jeg skjønner at Høyre vil støtte Venstres forslag, men jeg skjønner det ikke hvis andre partier som er imot helseforetaksmo- dellen, vil støtte det forslaget, for det er jo egentlig bare å pynte litt på den modellen som er der.

Det er litt spesielt, for jeg synes egentlig statsråden gikk ganske langt i å si at han var åpen for å se på flere løsninger. Det er bra, og da synes jeg selvfølgelig han bør hoppe rett på Fremskrittspartiets løsning, som er helt tydelig. Det er også bakgrunnen for at vi nå ikke støtter et forslag om å utrede. Vi har bestemt oss for og er tyde- lig på hva vi vil – vi ønsker å fjerne de regionale helsefo- retakene, fjerne mange av direktørene, slik flere har pra- tet om på denne talerstolen i dag. Det er Fremskrittspar- tiet helt tydelig på. Vi er også tydelig på at vi ønsker å skille investering og drift, for vi ser alle utfordringene som kommer på de sykehusene hvor man må kutte i driften og kutte i pasientbehandlingen for å betale for investeringen.

Statsråden sa at vi har endret systemene – man får lov til å låne 90 pst. – men så lenge man fortsatt har den samme løsningen som nå, betyr det å låne 90 pst. at man

låner mer penger og betaler mer renter. Konsekvensen er at man betaler 20 pst. mer nå, når det er 10 pst. egen- kapital, enn før. Da var det 30 pst. egenkapital.

Og så er det morsomt å høre på SV. Nå er ikke repre- sentanten i salen, men det er litt morsomt å høre på når SV skyter på regjeringen, når de tross alt har sørget for at Arbeiderpartiet og Senterpartiet har fått gjennomslag for og fått vedtatt fire budsjetter. De har fullt ansvar for denne politikken og for den måten man styrer sykehus- ene på.

I Fremskrittspartiet er vi veldig tydelig. Grunnen til at vi ikke stemmer for å opprette et utvalg som man skal bruke masse penger på, er at vi har bestemt oss for at vi ønsker en modell hvor man fjerner de regionale helsefo- retakene – direkte linje mellom lokale helseforetak og staten, fordi man må ha en overordnet utbygging. Vi mener at dette kan håndteres på en mye bedre måte.

Jeg håper flere ser på de gode forslagene. Noen av forslagene til Fremskrittspartiet er faktisk flere partier for, men jeg skulle gjerne sett at det var enda flere. Siden statsråden signaliserte at han var litt åpen, ber jeg ham om å ha et åpent sinn og se at dette er veldig gode for- slag. Nye veier har vist seg å være en kjempesuksess som vel knapt noen er negativ til nå, til tross for at de var vel- dig negative da selskapet ble etablert.

Svein Harberg hadde her overtatt president- plassen.

Presidenten [11:35:20]: Representanten Tone Wil- helmsen Trøen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [11:35:33]: Jeg er enig med representantene Toppe og Lundteigen, som nev- ner Arbeiderpartiets store helsereform, i at veldig mye uvisshet kan bidra til å skape veldig mye uro. Spørsmå- let er om dette egentlig bare skal skjule at Arbeiderpar- tiet, etter snart fire år i regjering, ikke har lyktes så godt på dette området. Det er økte ventetider. Pasienter ven- ter betydelig lenger enn i 2021, og det er stor uro med tanke på hva som vil skje om man endrer bokser og lin- jer i denne strukturen.

Kjersti Toppe nevner samhandlingsreformen, men Senterpartiet kan ikke frikjenne seg selv på denne må- ten. Senterpartiet satt i regjering da samhandlingsrefor- men ble innført. Senterpartiet satt i regjering da manda- tet til sykehusutvalget ble satt ned. Det virker som om det ikke betyr noe for velgerne til Senterpartiet at de er i regjering, for man oppnår jo ingen ting.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:36:51]: Helsepolitikken og sjukehuspolitikken til Arbeidarpartiet ser meir eller mindre ut som ei branntomt – i alle fall i Møre og Roms-

dal, der er det verkeleg ei branntomt. Det er altså krise i Helse Møre og Romsdal, der det ligg an til 300 mill. kr i underskot. Dei varslar at det skal kuttast oppimot 500 årsverk i Møre og Romsdal for å få dette til å gå opp – 500 årsverk skal altså kuttast. Det betyr at det vert ei rasing av helsetilbodet i sjukehusa, og det sit dagens statsråd og ser på – at det berre skal kunne skje. Kva er det eigentleg for politikk Arbeidarpartiet har innanfor sjukehusdrift og innanfor helse? Det er iallfall ikkje berekraftig, verken økonomisk eller helsefagleg. Det som er utgangspunktet, er at vi som bur i Møre og Romsdal, er dei som vil måtte føle på kroppen at det vert eit dårlegare tilbod. Ein skal altså finansiere nybygg og byggje sjukehus med driftsmidlar og må kutte i behandlinga på grunn av det.

Så vil eg vise til at vi skal behandle ein del saker i transportkomiteen no ganske snart, etter at denne debatten er over. Er det nokon i denne salen som nokon gong har sett at Statens vegvesen har teke opp lån for å byggje vegar i Noreg? Er det nokon som har sett det? Nei. Å byggje veg vert finansiert over statsbudsjettet, men for å byggje sjukehus skal vi altså måtte ta pengane frå drift – det som er operasjonar og somatikk og kva det måtte vere. Då er det drifta som skal finansiere å byggje sjukehus. Det er difor Framstegspartiet ønskjer å skilje dette ut og få eit eige utbyggingselskap, gjerne i form av det Nye vegar gjorde på veg. Alt dreier seg om at ein ikkje kan bruke drifta til å finansiere investeringane.

Dette går over støvelskaft. I Møre og Romsdal er det panikk. Der er det ei helseplattform som har knekt helseføretaket, og det er altså ein feilslått politikk som ingen kan stille seg bak. Kva har helseministeren tenkt å gjere? Ja, eg såg at helseministeren har teikna seg. Eg forventar at helseministeren forklarar frå denne talarstolen kva han har tenkt å gjere i Møre og Romsdal når det ligg an til at 500 årsverk må kuttast. Har helseministeren tenkt berre å sjå på det og synest at det er ok? Eg hadde ikkje tenkt til å ta ordet, eg sat og venta på ein del samferdselssaker, men dette er så greinlaust at eg ikkje kunne gjere noko anna enn å ta ordet. Kva har ministeren tenkt å gjere i Møre og Romsdal, som eit konkret døme? Det er krise, og det er verkeleg redsel i befolkninga for kva vi kan møte av helsetilbod i framtida.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:40:02]: Det var noe representanten Lundteigen sa som jeg gjerne vil svare på, fordi representanten Lundteigen spør: Hva er problemet? Med all respekt: Man har fulgt ganske dårlig med i helsepolitikken og helsedebatten de siste årene hvis en ikke har fått med seg hva som er utfordringsbildet.

La meg da minne om at vi står overfor en aldrende befolkning, en helt annen demografi. Vi har fått nøye

dokumentert at vi kan komme til å mangle opptil 180 000 helsepersonell fram til 2060 hvis vi ikke tar grep og slutter å skyve problemet foran oss. Vi har stadig utfordringer med at befolkningen forventer mer enn det vi klarer å levere, bl.a. når det gjelder tilfredshet knyttet til de kravene vi stiller til ventetider, til kvalitet, til pasientforløp, at folk ikke vil bli svingdørspasienter, at folk ikke vil bli kasteballer, at folk egentlig ikke er så opptatt av om det er kommunen eller sykehusene som gir hjelp, så lenge de får god hjelp. Vi står overfor et skifte i medisinsk-teknisk utstyr og ny innovasjon, som også er veldig positivt for alle oss som ønsker å desentralisere alt det vi kan desentralisere. Ny teknologi gjør at vi nå kan tilby ganske spesialiserte helsetjenester langt fra de store akuttsykehusene – en mulighet vi ikke hadde før. Og selv om vi nå har rekordstore bevilgninger til sykehusene – vi må 15 år tilbake for å finne en like høy vekst – bruker altså Norge mer penger på helse enn stort sett alle andre land. Vi må forebygge mer, vi må gjøre mer av det som virker, og behandle på lavest mulig nivå, men vi kan ikke bare fortsette å pøse inn mer og mer penger. Også Norge må se på det økonomiske handlingsrommet sitt.

Det er dette utfordringsbildet som ligger til grunn når vi har sagt at 25 år etter at staten overtok eierskapet til sykehusene, 25 år etter at vi innførte fastlegeordningen, er det på tide også å tenke nytt. Da må vi fordomsfritt kunne gå inn i dette og se på styring, se på organisering, se på finansiering, se på hvem som skal ha ansvar for de ulike delene av tjenestene våre, og finne ut av hvordan vi kan innrette helse- og omsorgstjenestene våre på en bedre måte, slik at vi også i de neste 25 årene skal kunne levere helsetjenester i verdensklasse til befolkningen vår.

Da kan vi altså ikke starte det arbeidet med alt det vi vil utelukke, eller alt det vi er imot, eller alt det vi vil bevare. Da må vi faktisk ha evne til å gå inn i dette med et litt nytt sinn, se på det med nye øyne og vurdere nye modeller. Det er det denne regjeringen har invitert Stortinget til å være med på, helt fra vi ble en ren Arbeiderparti-regjering – så vidt jeg vet også før dette representantforslaget ble lagt inn. Hvis det skaper usikkerhet, vel, da får det være sånn, for dette er nødvendig og riktig å gjøre uansett. Jeg er veldig glad for det gode samarbeidet vi har med KS, jeg er veldig glad for at vi nå samarbeider om rekrutterings- og samhandlingstilskuddet, at kommuner og sykehus nå finner hverandre, og at vi involverer tjenesten vår. Det er til beste for befolkningen vår.

André N. Skjelstad (V) [11:43:20]: Det er interessant å høre på denne debatten som en oppvarming for oss som kommer fra transportkomiteen og trodde at helsekomiteen var ferdig, men det var den ikke. Da har

jeg noen refleksjoner, for jeg har levd med dette systemet i hvert fall i hele mitt politiske virke. I utgangspunktet var jeg svært imot det systemet som ble lagd, men så er det faktisk lagd, og hvor mange ganger skal vi i dette landet bruke penger på å omorganisere oss i stedet for å prøve å få ting til å fungere?

Det er nettopp det Venstres forslag i denne saken går ut på. Det er ingen tvil om at det er store forbedringsmuligheter som ligger i dette systemet, men å skrote det og starte helt på nytt tror jeg ikke gagnar pasienten. Det er det som må være hovedfokuset: ikke organiseringen, men hva som gjør at vi får mest mulig tjenester ut til pasienten og dem som har behov for det. Hva organisasjonen heter, og det var jo statsråden selv inne på, har mindre betydning for pasienten.

Det som betyr noe for pasienten, er at en får den hjelpen som han eller hun har behov for. Da synes jeg dette blir litt ørkesløst, selv om jeg i utgangspunktet, for 20 år siden, var svært imot at en gjorde den omorganiseringen som Høyre og Arbeiderpartiet da trumfet gjennom. Det er en systemstatstenking, ja – der er vi fullt ut enige, og jeg er veldig enig med Lundteigen i hvordan han ser på dette. Likevel: Nå er det systemet her, og skal vi igjen bruke masse, masse milliarder som ikke gagnar pasienten? Det er det som må være hovedfokuset, ikke hva moren eller faren heter. Det synes jeg det prates om hele tiden, og selv om enkelte prater med stor utestemme og stor pondus om det, må dette handle om dem systemene faktisk skal betjene, ikke hva slags systemer det er. Systemene kan forbedres, og det er det vi er nødt til å få til.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:45:42]: Jeg ville takke statsråden for svaret, for statsråden er nå enig i at vi skal definere problemene først, og vi skal definere problemene sylskarpt. Det at det er en aldrende befolkning, er alle enige om. At det er for lite helsepersonell, er alle enige om. At vi ikke skal skyve problemene foran oss, er vi alle enige om. Folk forventer mer av helsetjenestene, det er alle enige om. At det er bedre teknologisk utstyr i helsevesenet, er alle enige om, og det er vi veldig takknemlig for. Så kommer vi til det som er analysen, og hva som er problemene. Statsråden sier at Norge har rekord i å bruke penger på helsesektoren. Jeg er ikke så sikker på det – hvis vi regner på samme måten – men jeg er helt enig i det statsråden sier om at vi ikke skal pøse inn mer penger.

Da kan vi se på: Hvor er det det pøses inn mest penger? Jo, det er som et resultat av gigantiske sykehusprosjekter som vi visste på forhånd at kom til å sprekke. Møre og Romsdal er et glitrende eksempel på det. Alle fagfolk som fulgte det nøye, og de få politikerne som fulgte det nøye, visste at dette kommer til å sprekke. Det

er tilsvarende i Drammen: Alle som fulgte dette nøye, visste at det kom til å sprekke. Dagens system er sånn at når det sprekker, så sier folk at ja, ja, dette må jo finansieres, og så må en pøse inn mer penger, fordi den sprekken må ellers tas av driftsbudsjettet, og det tåler jo ikke driften. Dermed må en altså pøse inn penger. Det er modellen som har store svakheter.

Det som er kjernen fra Senterpartiets side når det gjelder hva som er problemet, er det statsråden sa om kasteballer, altså kasteball i betydningen mennesker som er innenfor spesialisthelsetjenestens ansvarsområde, og som så overføres til kommunene – og så fram og tilbake. Det er det som er det store problemet, etter Senterpartiets vurdering, og her må det gjøres en jobb. Vi må få en spesialisthelsetjeneste som fungerer, sånn at menneskene får en bedre behandling.

Som jeg sa, gjelder det ikke minst på psykiatriområdet. Altfor mange pasienter blir utskrevet fra spesialisthelsetjenesten, fra psykiatribehandling, som kommunene ikke er i stand til å takle, og det fører til en rekke krevende situasjoner. Senest nå, i Sigdal, måtte politiet rykke ut og skyte en kar i beinet for å stoppe vedkommende. Vedkommende var kommet ut altfor tidlig, og kommunen hadde ingen sjanse til å lykkes med det. Det er det kommunepolitikere og innbyggere er opptatt av, og det er et av de store problemene statsråden må løse. Da snakker vi ikke om å eliminere primærhelsetjenesten. Vi snakker om å styrke den, og vi snakker om en ny organisasjonskultur og ledelse innenfor sykehussektoren.

Presidenten [11:48:50]: Representanten Kjersti Toppe har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Kjersti Toppe (Sp) [11:49:01]: Eg har ein kommentar til Venstre: Vi ønskjer å skrota helseføretaksmodellen av omsyn til nettopp pasientane.

Til Framstegspartiet: Vi er einige om veldig mykje, som det å skilja investering og drift, men eg vil anbefala Framstegspartiet å greia ut sitt forslag. Dei seier dei har løysinga – heilt enkelt står det, på éi linje, at vi skal ha ei nasjonal styringseining og eit eige utbyggingselskap. Da vil eg tilrå at ein faktisk er med og greier det ut, òg viss det vert ei slik løysing.

Når det gjeld kritikken mot samhandlingsreforma: Ja, eg var for samhandlingsreforma, men eg er ærleg på at den har vi ikkje lykkast nok med. Eg meiner at helseføretaksmodellen er ei årsak til at samhandlinga er vanskeleg. Det vert sagt at vi ikkje fekk til noko da vi sat i regjering, men da Helse nord ville kutta 1 mrd. kr, leggja ned akuttfunksjonen ved fire av elleve sjukehus i Helse nord og gjera Lofoten sjukehus om til eit lokaledisinsk senter, fekk vi iallfall stoppa det.

Presidenten [11:50:09]: Representanten Irene Ojala har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Irene Ojala (PF) [11:50:26]: Statsråd Vestre skisserer jo akkurat det Pasientfokus spør om i vårt forslag – en åpen undersøkelse og vurdering – men er det sånn at statsråden og Arbeiderpartiet ikke vil at det skal utredes utenfor departementene, i all åpenhet? Skal det være en intern utredning? Det hadde vært veldig fint å få svar på. Er det ikke en helt vanlig praksis i dag at alle endringer vi skal gjøre, og reformer som skal innføres, skal være utredet?

I dag er det Fremskrittspartiet og Venstre som stopper flertallet her, og det er veldig trist. De har veldig tro på sine egne forslag, men de kunne faktisk ha vært med på å skape flertall for at vi fikk gjort noe, i hvert fall startet en prosess, så det synes jeg er kjempeskuffende.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:51:25]: Eg trudde statsråden ville svare litt på dei utfordringane i Møre og Romsdal som eg utfordra ministeren på. Eg veit det er veldig mange som heilt sikkert lyttar til denne saka, og det er reelt stor bekymring i Møre og Romsdal. Då hadde eg forventa at statsråden svarte når eg har ei så klar utfordring.

Det ligg an til 300 mill. kr i minus. Det er varsla at opptil 500 må gå fordi ein ikkje har kontroll på økonomien. Det er helsepersonell som det garantert er behov for, og det vil gå ut over behandlinga. Det ligg til grunn at DRG-poenga må aukast betydeleg, og sertifiseringa vil måtte føre til høgare effektivitet. Kor realistisk er det? Då må helsepersonell som spring føtene av seg i dag, springe dei føtene av seg endå meir. Korleis det er mogleg, veit eg ikkje.

Som eg sa i forbindelse med samferdsel, nyttar det ikkje med bompengar for å finansiere helsevesenet, sånn som nokre ønskjer å finansiere alt mogleg anna. Det er ikkje drifta i samferdsel som finansierer investeringane i samferdsel. Der er det skilt, og det må det også vere innanfor helse.

Igjen: Eg lurar verkeleg på kva ein har tenkt å gjere i Møre og Romsdal. Det er eit konkret tilfelle. No har statsråden bedt om ordet, ja. Dette er alvorleg, og det nyttar ikkje med utgreiingar og utval og så vidare. No må ein på ein måte få eit klart svar på korleis ein har tenkt å løyse det. Befolkninga i Møre og Romsdal kan ikkje finne seg i at det berre vert hoppa fint bukk over dette, og at ein rett og slett skal finne seg i at tenesta vert rasert. Eg håper statsråden klarer å svare på kva han har tenkt å gjere for å få vekk dei 300 mill. kr i underskot og hindre at 500 tilsette vert oppsagte. For det er det umogleg å akseptere.

Presidenten [11:53:30]: Representanten Bård Hoksrud har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Bård Hoksrud (FrP) [11:53:44]: Til Pasientfokus, som tror at hvis man bare får en utredning, så har man kommet i gang: Nei, da har man ikke kommet i gang i det hele tatt; da er man bare i en utredning. Det er altså sånn at da vi etablerte Nye veier, var det ikke på grunn av en offentlig utredning. Det var fordi vi hadde bestemt at vi ønsket en modell hvor Nye veier skulle bli sånn som det ble. Så sørget man for å legge til rette for den modellen, og så gjennomførte man den modellen, og så ble det fantastisk bra. Vi har altså bestemt oss for hvilken modell vi ønsker, og derfor kjører vi på.

Det er jo festlig med Senterpartiet, som har sittet i regjering i tre og et halvt år. Etter at de kom ut av regjering, skal de plutselig ha en utredning. Fremskrittspartiet trenger ikke en utredning. Vi vet hva vi vil, og vi vet hvordan vi vil ha det, og da er vi tydelig på det. Så må man selvfølgelig gjøre noe forarbeid i flere departementer, men vi behøver ikke en stor offentlig utredning til mange millioner kroner.

Geir Inge Lien (Sp) [11:54:52]: Dette er ei stor og viktig sak. Det er viktig for nasjonen, og det er utruleg viktig for framtida til pasientar. Føretaksmodellen har, etter Senterpartiet sitt syn, vist seg å vere ein byråkratisk og dårleg modell for å drifte vårt system.

Eg må seie at eg vart litt overraska over korleis representanten Sve drog inn Helseplattforma – og samtidig ikkje. Det er klart at det har vore utruleg krevjande for Helse Midt-Noreg å innføre den i form av kostnader, og vi ser no, som representanten Sve uttalar, at det kostar oss å skulle effektivisere helsetenestene våre, i Møre og Romsdal spesielt.

Då komiteen i si tid behandla dette, i 2018–2019, åtvare vår helsepolitiske talsperson Kjersti Toppe sterkt imot å gå inn for Helseplattforma, mens representanten Sylvi Listhaug frå Framstegspartiet gjekk knallhardt inn for det. Det er liksom noko med kart og terreng her som eg føler ikkje stemmer. Framstegspartiet har faktisk vore med på å få Helse Midt-Noreg i uføret ved å vere positiv til å innføre Helseplattforma. Eg tenkte eg måtte gjere oppmerksom på at vi må vere reielege her. Vi har åtvare mot dette. Vi har vore veldig tydelege på at føretaksmodellen, som vi debatterer her no, ikkje eignar seg. Vi bør finne ein modell i fellesskap. Eg oppfordrar òg Framstegspartiet til å vere med på eit fleirtal som løftar prosjektet vidare, når vi eigentleg er så einige i utgangspunktet.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:56:52]: Det åpnes jo strengt tatt en helt ny debatt nå, om noe annet enn

det vi skal ta stilling til fra komiteen, men med respekt for Stortinget vil jeg gjerne kort svare på Sves spørsmål.

La meg først si at det selvsagt er slik at befolkningen i Møre og Romsdal skal være like trygg på at de har et godt tjenestetilbud som alle andre innbyggere i vårt land. Det er ingenting som tilsier at møringene, sunnmøringer eller nordmøringer eller noen andre, skal ha noe dårligere tilbud. De skal ha et godt tilbud. Det er helt riktig at det er utfordringer i Helse Møre og Romsdal, og vi må også være ærlig og si at noen av de utfordringene nå skyldes innføringen av et nytt journalsystem, Helseplattformen. Vi har erfaring med innføringen av det systemet fra St. Olavs. Også der gikk aktiviteten ned. Kapasiteten gikk ned, det var vanskelig å opprettholde effektivitet på sykehuset, og driftsresultatene ble deretter. Men nå, vel to år etter innføringen, går det mye bedre ved St. Olavs. St. Olavs er blant dem med de korteste ventetidene i landet, de har fått orden på økonomien sin, i hvert fall i stort, og leverer ganske god aktivitet. Jeg anerkjenner at det er utfordringer knyttet til nytt journalsystem, men jeg tror vi skal ha litt is i magen fortsatt. Vi har nå bevilget ekstra penger til et brukervennlighetsløft. Jeg har møtt leger, bl.a. ved Ålesund sjukehus, som har vist meg at det er forbedringspotensial i det systemet for å gjøre ting mer effektivt. Det er det bevilget penger til å implementere, og jeg har tillit til at det jobbes godt med det ute.

Så skal vi snart åpne det splitter nye sykehuset på Hjelset. Det blir et sykehus i verdensklasse for befolkningen i Møre og Romsdal. Vi har investert mange milliarder kroner, topp bygg, topp medisinsk-teknisk utstyr, de beste løsningene. Dette blir et bra sted for ansatte, og det vil gi befolkningen vår helsetjenester helt i verdensklasse. Jeg synes det er litt viktig at vi husker på det også, at dette har vært viktige investeringer. Vi har et godt tilbud i Ålesund, i Volda. Det har vært stort engasjement rundt SNR Kristiansund. Veldig mange funksjoner skal være der, og der jobber vi også med nye modeller for et godt samarbeid mellom spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten. Også det er viktig for befolkningen i Møre og Romsdal.

Jeg er glad for at det også er positiv utvikling på enkelte fagområder når det gjelder ventetidene. Der har vi fortsatt store utfordringer innenfor somatikken, men Helse Møre og Romsdal sier at de sannsynligvis kommer til å få kontroll på dette gjennom året. Det er jeg veldig glad for, for det er viktig at befolkningen i Møre og Romsdal får rask og god helsehjelp.

Så er det riktig, som representanten Sve sier, at det er et merforbruk, og det er nå opp til helseforetaket hvordan de skal håndtere dette. Vi har bevilget, i flere omganger, ekstraordinært med midler for å avhjelpe situasjonen, men det er viktig at også Helse Møre og Romsdal

driftes effektivt. Hvis det er slik at det er et merforbruk der som ikke finnes andre steder, er det naturlig å tilpasse driften deretter, slik at vi får mest mulig helsekroner ut av de midlene som Stortinget beslutter.

Presidenten [11:59:57]: Representanten Per Olaf Lundteigen har også hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:00:10]: Når vi har systemfeil, blir det kostnader av det. Regnskapsloven brukt på sykehusene fører ved overskridelser til at driften må reduseres. Sånn kan vi ikke ha det. Vi må ha det sånn som det er i skoler og i aldershjem – det blir finansiert på sin egen måte. Journalsystemet sprekker økonomisk, systemfeil – kostnadene må dekkes. Når statsråden her sier at eksempelvis i Møre og Romsdal skal innbyggerne ha et like trygt og like godt tilbud som andre – ja, da krever jo det at en pøser inn penger for å rette opp systemfeilene. Vi kan ikke drive på den måten. Vi må gå på systemet og endre systemet, stille en tydelig og klar diagnose på hva som er problemet, og rette opp det. Vi kan ikke bare si at alt skal bli bra, for systemet gjør at vi får feil på feil. Det ser vi ganske mange steder rundt omkring.

Presidenten [12:01:16]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9.

Sak nr. 10 [12:01:20]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Frank Edvard Sve, Morten Stordalen, Helge André Njåstad, Silje Hjemdal, Roy Steffensen, Dagfinn Henrik Olsen og Bengt Rune Strifeldt om statlig overtakelse av fylkeskommunale ferjesamband (Innst. 308 S (2024–2025), jf. Dokument 8:120 S (2024–2025))

Presidenten [12:01:44]: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Geir Adelsten Iversen (Sp) [12:02:19] (ordfører for saken): I dag behandler vi et representantforslag fra Fremskrittspartiet om statlig overtakelse av de fylkeskommunale fergesambandene.

Det er ingen tvil om at det er store utfordringer ute i fylkeskommunene knyttet til fergedrift. Kostnadene til

drift har økt langt utover den generelle prisveksten, og den statlige forventningen om at fylkene skal omstille flåten til nullutslipp, påfører fylkene ekstrakostnader utover dette.

Komiteens innstilling er at forslaget ikke vedtas. Jeg vil takke komiteen for godt samarbeid.

I 2017 startet vi på det som etter hvert ble kystoppørret. Kostnadene for dem som bor og driver næringsliv langs kysten, hadde blitt så høye at aktiviteten gikk ned og lysene ble dimmet. Valget i 2021 viste at kysten ønsket seg noe nytt, og da Senterpartiet gikk inn i regjeringsskontorene, prioriterte vi å gjøre mange samband gratis, og vi fikk innført halv pris på de øvrige. Dette har vært en suksess. Aktiviteten går opp mens kostnadene for folk og næringsliv går ned. Selv om det av og til er fergekø, er ikke det noe nytt. Det som derimot er nytt, er at prisstigningen er så voldsom at det ikke lenger er mulighet for fylkeskommunene til å øke produksjonen. Det utgjør den neste trusselen for kystfolket.

Jeg synes det er synd at ikke resten av komiteen ser hvor viktig det er at fylkeskommunen får dekket alle kostnadene som følger av økt aktivitet, prisstigning og omstilling til nullutslipp. Jeg hadde håpet at vi i dag kunne sende et felles signal fra Stortinget til fylkene om at vi ser dere, vi tar dere på alvor, og vi stiller opp.

Senterpartiet skal fortsette å kjempe for at fylkeskommunene kan være en motor for vekst, ikke en forvalter som må bygge ned. I dag ser vi hvem som faktisk vil prioritere dette.

Jeg tar opp forslagene fra Senterpartiet.

Presidenten [12:04:51]: Representanten Geir Adelsten Iversen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Jone Blikra (A) [12:05:08]: Det er ingen tvil om at mange, både næringsliv og folk flest, har fått redusert sine daglige utgifter til transport gjennom ordningen med gratis ferje og ordningen med reduserte billettpriser. Det er heller ingen tvil om at fylkeskommunens økonomi er blitt utfordret av et økt kostnadsnivå på de fleste områdene der fylkeskommunen har et ansvar, også på ferjedrift.

Regjeringens ansvar er å sikre en økonomisk ansvarlig styring og få ned prisstigningen, og samtidig klare å holde arbeidsledigheten lav. Det har regjeringen levert på. Arbeidsledigheten er fortsatt lav, og prisstigningen er nedadgående. En slik utvikling legger til rette for lavere rente, noe som er svært viktig også for fylkeskommunene.

På den andre siden må staten kompensere fylkeskommunen for økte kostnader. Det gjøres gjennom økte rammeoverføringer, noe regjeringen har gjort en rekke ganger, senest i 2025-budsjettet. Fremskrittspartiets svar gjennom dette representantforslaget er å over-

føre ansvaret for ferjedriften til staten. Da skal visst denne utfordringen knyttet til kostnader løse seg? Dette virker med respekt å melde noe underlig. Jeg har rett og slett litt problemer med å finne logikken.

Fremskrittspartiet reduserer overføringene til fylkeskommunen i sitt alternative budsjett – en fylkeskommune de egentlig ikke vil ha, men vil legge ned. Samtidig reduserer de statens inntekter og foreslår store skatte-kutt til dem som har mest, og så skal altså staten overta kostnaden ved drift av ferjene. Det er for øvrig også forslag om at staten skal finansiere eldreomsorgen.

Jeg er derfor glad for at Fremskrittspartiet blir stående alene i forslaget som nå blir lagt fram her i dag, om overføring av det fylkeskommunale ferjesambandet til staten.

Liv Kari Eskeland (H) [12:07:19]: Ferjedrifta langs Norskekysten er under press, og sånn sett anerkjenner me problembeskrivinga frå forslagsstillarane. Fylkeskommunane rapporterer om underfinansiering, som vert forverra av fleire faktorar. Det er innføring av gratis ferjer, som enkelte stader har auka trafikken vesentleg. Innstramming i kviletidsreglar skapar mannskapsmangel. Usikkerheit rundt kompensasjon til fylkeskommunar for nullutsleppsferjer heng framleis i lufta, og i tillegg har me ein generell kostnadsauke for kontraktar som no vert lyste ut. Eg må seia at eg i så måte ikkje i det heile kjenner meg igjen i verkelegheitsbeskrivinga til føregåande talar.

Det er krevjande for fylkeskommunane å få ferjenøklane til å dekkja dei faktiske behova. Fleire fylkeskommunar brukar i dag midlar utover det som kjem gjennom kostnadsnøklane, noko som går ut over andre viktige oppgåver som fylkeskommunane har, som skule, rassikring og fylkesvegar. På vakta til Arbeidarpartiet tappar ein no disposisjonsfonda i fylkeskommunane. Men å flytta ferjedrifta frå fylkeskommunane til staten kan ikkje gjerast isolert. Dette må vurderast som ein del av ein større gjennomgang av oppgåvefordelinga mellom forvaltingsnivåa. Kollektivtrafikken er ei sentral fylkeskommunal oppgåve, der ferjene inngår som ein integrert del. Å ta ferjene ut av denne samanhengen vil skapa nye grenseflater som kan gje utilsikta konsekvensar.

Samtidig meiner me at tida er mogen for å evaluera heile strukturen for dei fylkeskommunale kollektivsel-skapa. Den noverande organiseringa skapar uheldige grensesnitt og fører til dobbeltarbeid. Med den raske teknologiutviklinga me ser, bør me vurdere om dagens modell framleis er den beste.

Det er bra at me har god kommunikasjon mellom dei som tek avgjerdene, og dei som faktisk brukar transporttenestene. Berre sånn kan me oppnå riktig dimensjonering av tilbodet. Men då må fylkeskommunane se-

tjast i stand til å skjøtta oppgåvene sine. Det gjer dei ikkje i dag, og det er her heile problemet ligg. No har Senterpartiet i samband med revidert budsjett alle moglegheiter til å forhandla inn den underfinansieringa som dei refererer til, og me ser fram til det arbeidet.

Frank Edvard Sve (FrP) [12:10:04]: Det er eit a- og b-lag i ferjedrifta i Noreg. Det er det ingen tvil om. Det er heilt andre føresetnader for å kunne drive riksferjene enn fylkesferjene, og fylkeskommunane har i dag for lite midlar til det. Dei er ikkje i stand til å takle dei driftsføresetnadene som er på fylkesferjene. I tillegg har nullutsleppskravet kome. Det er ikkje eit absolutt krav, men det er jo eigentleg det. Det skal mykje til for å få lov til å bygge dieselferje. Uansett: Kostnadene har foke i veret på alle plan, og det gjeld også ferjedrifta.

Når ein høyrer på representanten frå Arbeidarpartiet, vil eg seie at det også er ein fordel å lese budsjetta til andre parti. Ja, vi har kutta i administrasjon, som vi har gjort i Møre og Romsdal. Berre i Møre og Romsdal kutta vi 150 mill. kr på to år. Det er fullt mogleg å rasjonalisere fylkeskommunen – men vi har putta pengane inn igjen på samferdsel, som gjer at vi kan bruke dei øyremerkte på ferje, slik at det ikkje går til kultur og andre ting. Det er eit poeng.

Så er det spesielt å høyre på saksordføraren frå Senterpartiet, som forsøker seg på å kritisere Framstegspartiet. Senterpartiet har sete med to kommunalministrar, den siste frå distriktet, frå Sogn og Fjordane, som kunne ha gjort noko for å finansiere desse ferjene, som dei no fremjar framlegg om, og som dei også kan gjere i forhandlingar om revidert med dagens regjering. Dei har sete med moglegheitene. Eg har iallfall i 10 år høyrte Senterparti-representantar i Møre og Romsdal som har sagt: Berre vi kjem i regjering, skal vi ordne desse 230 mill. kr som er i minus i Møre og Romsdal. Det har ikkje kome ei krone til ferjedrift i Møre og Romsdal, snarare tvert imot. Eg har sete i fylkeskommunen i Møre og Romsdal i over 20 år, og det har aldri vore så dårlege rammevilkår som det er akkurat no. Det er fakta.

Senterpartiet kunne ha fiksa det. Men dei er fantasistiske skodespelarar. Når ein høyrer på Senterpartiet no, med både kutt i matmoms og alt mogleg anna, er dei fantastiske skodespelarar og framstiller seg som noko heilt anna enn dei var for nokre månader sidan. Eg reknar med at innbyggjarane avslører det fullstendig, også når det gjeld ferjedrifta. Senterpartiet kunne ha fiksa det.

Realiteten er at det ikkje er mogleg å fikse det. Det er så stor forskjell. Dei to største ferjestrekningane som er i området, er Aursnes–Magerholm, som er fylkesvegferje, og Vestnes–Molde, som er riksvegferje. Det er to vidt forskjellige strekningar. Den eine er finansiert som riksveg

av staten, den andre av fylkeskommunen, og det må kome nye ferjer på begge plassane. Riksvegferjesambandet har 902 000 bilar, fylkesvegferjesambandet har 890 000 bilar. Det er altså sånn at riksvegsamband vert finansierte, mens ein ikkje har sjans til å finansiere fylkesvegsambandet.

Eg tek opp vårt forslag.

Presidenten [12:13:03]: Da har representanten Frank Edvard Sve tatt opp Fremskrittspartiets forslag.

André N. Skjelstad (V) [12:13:16]: Det er bestandig interessant å få en liten geografifortelling fra Møre og Romsdal. Det begynner å bli noen ganger jeg har fått det i løpet av den perioden jeg har sittet i lag med talemannen som var her tidligere.

Venstre kommer til å støtte de to forslagene fra Senterpartiet. Det er ingen tvil om at etterslepet på kostnadsutviklingen for fylkeskommunene spesielt når det gjelder ferje- og båt drift, er formidabelt. Det er likevel noen paradoks her. Det kunne vært brukt ganske mye mer penger på samferdsel i fylkeskommunene hvis en ikke hadde gått for en storstilt reversering av noe som var helt unødvendig, dvs. det partiet som fremmer de to forslagene vi nå kommer til å støtte. Det er mange paradoks i det at dagens regjering og ikke minst den foregående som Senterpartiet var en del av, er mye mer opptatt av å se på strukturer og å reversere i stedet for å gjøre det det handler om: å betjene innbyggerne i både fylker og kommuner.

Jeg tror ikke det blir noe bedre tjenester av å overføre ferjedriften til staten. Det tror jeg ikke, selv om det er en viss «mismatch», som foregående taler var innom. Det handler om å gjøre det regionale nivået i stand til faktisk å yte de tjenestene de skal yte. Da er det ikke sikkert at de fylkeskommunene vi har nå, er det som er løsningen framover. Det kan hende at det burde vært noen færre, men det må framtiden vise. Det er ikke sikkert at det blir bedre tjenester til innbyggerne av at man all sin tid fokuserer på hvordan man strukturerer og organiserer. Det har jo vært gjennomgående her.

Summen er: Jeg tror at om vi skal få dette til på en god måte, må det til en kompensasjon for den kostnadsutviklingen som har vært på ferjedrift i fylkeskommunal regi.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:15:54]: Ferjene er en del av veinettet vårt og er en viktig del av transportsystemet. Fordelingen av ansvar mellom forvaltningsnivåene sikrer en sammenhengende infrastruktur med avklarte ansvarsforhold. Representantforslaget innebærer at staten skal overta ansvaret for dagens fylkeskommunale ferjesamband, uten å ta for seg veinettet som en helhet og hva som ligger i rollen som veimyndighet.

Ansvar for det som fram til da het øvrige riksveier og ferjesamband, ble overført fra staten til fylkeskommunene i 2010. Målet var å gi fylkeskommunene større ansvar, myndighet og handlingsrom til å gjennomføre oppgaver tilpasset sine behov.

Økonomisk rammestyring er det førende prinsippet for den statlige styringen av fylkeskommunene. Det innebærer at fylkeskommunene selv må prioritere ressursbruken og tilpasse tilbudet etter lokale behov og forutsetninger. Det sikrer innbyggerne et godt tilbud gjennom nærhet, tilgjengelighet og tilpasning til lokale forhold.

Jeg mener at fylkeskommunene kjenner sine samband best, og selv vurderer hvilke tiltak for trafikkregulering som bør iverksettes i det enkelte samband ut fra lokale forhold. Jeg har tillit til at fylkeskommunene følger opp det ansvaret.

Forslagsstillerne viser til at det er større kapasitet og frekvens på riksveiferjene enn fylkesveiferjene. Vi har i dag 118 fylkesveisamband, og vi har 16 riksveisamband. Trafikken er omtrent likt fordelt på disse to gruppene. At riksveiferjene har høyere frekvens og større kapasitet enn mange fylkesveisamband, er en helt naturlig konsekvens av å håndtere en vesentlig større trafikkmengde per samband.

Omstilling i ferjedriften er kostbart, og jeg er klar over at nullutslippsløsninger kan innebære et betydelig investeringsbehov. Det er satt av 50 mill. kr i statsbudsjettet for 2025 i økonomisk kompensasjon som følge av kravene som blir fordelt særskilt som en del av rammetilskuddet til fylkeskommunene. Denne kompensasjonen vil bli justert hvert år for å reflektere merkostnadene ved overgang til nullutslippsløsninger. I statsbudsjettet for 2026 tas det sikte på å øke den økonomiske kompensasjonen til fylkeskommunene med 76 mill. kr, til 126 mill. kr. Det er kommunisert i kommuneproposisjonen for 2026.

Jeg er enig i at vi skal legge til rette for at lokalsamfunnene våre er gode og fungerer godt for folk og næringsliv. Regjeringens ferjesatsing har gitt reduserte reisekostnader for både privatpersoner og næringstransport i store deler av landet. Ferjene binder sammen øysamfunn og lokalsamfunn langs kysten vår og legger til rette for bosetting, næringsliv og turisme.

Presidenten [12:18:52]: Det blir replikkordskifte.

Geir Adelsten Iversen (Sp) [12:19:08]: Jeg hørte hva statsråden sa, og jeg lurte litt på: I Finnmark, hvor jeg kommer fra, er det Fremskrittspartiet som styrer fergedriften og så videre, men man ser jo at det er en del kostnader forbundet med dette. Mener statsråden at vi har klart å oppnå det hovedmålet som var at flere skulle kunne bruke fergene? Vi har samtidig ikke klart å få et

godt nok tilbud, slik at folk kan reise så mye som de egentlig ønsker, på grunn av at det har vært for lite penger. Vil statsråden gjøre noe med det?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:19:52]: Min vurdering er at tiltaket vi gjorde i regjering sammen med Senterpartiet, med å redusere ferjeprisene og også ha gratis ferjer til øysamfunn, har vært et vellykket tiltak i den forstand at det har tatt ned avstandsulemper. Det har gjort at folk får lettere adgang til arbeidsmarked og til reiser i hverdagen, og har sånn sett fungert etter intensjonen. Det er selvfølgelig også riktig at det har skapt noen utfordringer knyttet til høysesong og sommertrafikk. Det har vi sett noen eksempler på. Det er nedsiden ved den type innretning.

Geir Adelsten Iversen (Sp) [12:20:28]: Takk for svar. Det jeg vil ta opp da, er det som skjer f.eks. når det er stor aktivitet. Det trenger ikke være bare om sommeren, det kan være om vinteren også. Da får vi en del toppler hvor fergene ikke klarer å ta unna det som er behovet. Det har ført til at flere har måttet overnatte i Alta eller hvor det måtte være, når de bor i Hasvik – for å si det sånn. Sånne tilstander kan vi ikke ha. Da må man sette inn mer materiell. Sånn jeg ser det, er det jo mulighet for å bygge flere ferger, og det må også være mulig å bruke mer penger for å få mer fart – når vi får til å få fart, for det er jo det vi ønsker. Vi ønsker at det skal være mer aktivitet rundt omkring. Det er jo det som er hovedønsket.

Vil statsråden sørge for at vi kan opprettholde den farten vi har nå, ved å øke bevilgningene?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:21:30]: Fylkeskommunene er som kjent rammefinansiert, og da snakker vi om hvordan fylkeskommunenes økonomi styrkes gjennom statsbudsjettet. Vi ga en ekstraordinær styrking på 700 mill. kr i 2024. Vi ga en ekstra styrking i det statsbudsjettet vi allerede har lagt fram, med 700 mill. kr i 2025 – en tilleggsproposisjon – og det har blitt videreført. Vi har styrket fylkeskommunenes økonomi. Så er det nå lagt fram en kommuneproposisjon som sier noe om hvordan vi legger opp til at fylkeskommunene og kommunenes økonomi blir i 2026.

Geir Adelsten Iversen (Sp) [12:22:06]: Takk for svar, eller jeg fikk egentlig ikke noe svar, i hvert fall ikke det jeg ønsket. Det jeg er ute etter, er: Vil man opprettholde den farten man har klart å få ved at man har tatt vekk prisene på fergene? Det har gjort at næringslivet investerer og folk har råd til å reise til fastlandet. Det har vært en ganske høy pris for å kunne reise. Vi snakker om bompenger rundt omkring, men vi har jo hatt bompenger så lenge jeg kan huske. Vi må jo snart være

ferdigbetalt og fortjener å få litt mer fart nå enn det vi har hatt.

Det vi har ønsket oss, er større ferger, flere avganger og så videre. Vil man klare å få det til? Jeg er klar over at fylkeskommunene har fått en del mer penger, men det er ikke nok. Det må mer penger til. Vil man gjøre noe for å få det til?

Presidenten [12:23:03]: Presidenten vil minne om at også i replikker skal tale rettes via presidenten.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:23:11]: Dette er jo minst to debatter. Den ene er jo: Hvor godt finansierer man fylkeskommunen og kommunesektoren? Det er en fair debatt å ha. Den andre er jo hvorvidt Iversen og jeg er i stand til å gå inn i prioriteringsdiskusjonen i Finnmark fylkeskommune, Møre og Romsdal fylkeskommune eller andre. Jeg mener nei. Jeg mener det må være opp til fylkeskommunene selv å gjøre sine vurderinger av hvordan de prioriterer samband. Det vil sikkert være fylkeskommuner som øker frekvensene sine. Det vil være fylkeskommuner som legger om ferjetilbud. Det er jo helt innenfor frihetsgraden som fylkeskommunen til enhver tid har.

Så skjønner jeg selvfølgelig at man får økt etterspørsel av å redusere prisene, men det var jo både Senterpartiet og Arbeiderpartiet klar over i regjering da vi la opp til denne ordningen.

Frank Edvard Sve (FrP) [12:24:05]: Regjeringa har innført gratisferjer. Det har medført store utfordringer for fylkeskommunane, som hevdar at dei ikkje får kompensert for dei eigentlege kostnadene med dei ferjestrekningane. Billetteringa har vorten teken vekk, men dei står med enorme utfordringer, enorm vekst i trafikken og også auking i kostnadene.

Eg har fleire gonger stilt spørsmål til statsråden om han kan dokumentere kva som er lagt til grunn for kompensasjonen til fylkeskommunane, som fylkeskommunane meiner er feil. Statsråden klarer ikkje å svare på det. Når eg har stilt spørsmål konkret om kva som ligg i budsjettet for 2025, har altså ikkje statsråden klart å svare på det. Då er mitt titusenkronerspørsmål: Korleis kan statsråden då vite at han har kompensert fylka korrekt for resten av ferjedrifta, når han ikkje klarer å dokumentere kva han faktisk har kompensert fylkeskommunane på desse gratissambanda?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:25:02]: Jeg har svart representanten Sve på dette en rekke ganger, og svaret er akkurat det samme nå. Vi beregnet de kostnadene som var knyttet til å gjøre ferjer gratis og til å redusere ferjepriser, på det tidspunktet vi innførte ordningen. Representanten Sve vet veldig godt at dette ikke er en

øremerking, det er frie midler fylkeskommunene benytter seg av. Det er også slik at fylkeskommunene kan skru på ferjetilbudet sitt, endre det over tid. Vi har ikke en ferjestandard i Norge som sier at akkurat slik skal det være. Vi har riktignok et verktøy til å fordele penger mellom fylkeskommunene, men fylkeskommunene står veldig fritt til å vurdere hva slags nivå de vil ha på ferjetilbudet sitt. Vi kommer ikke utenom at det ligger lokalt.

Frank Edvard Sve (FrP) [12:25:46]: Staten har ein nasjonal ferjestandard som vert brukt – eller finansieringsnøkkelen. Statsråden snakkar mykje om at på riksvegane er det mykje større ferjedrift, mykje meir bilar og mykje meir passasjerar. Møre og Romsdal er det største ferjefylket. Eg vil bruke eit døme med to strekningar: På Vestnes–Molde er det 902 000 bilar. Det er riksveg. På Aursnes–Magerholm er det 889 000 bilar. Det er ei fylkesvegferje. Det er to forskjellige vegar på begge strekningane, ja, og det går ikkje an å samanlikne.

Når statsråden ikkje klarer å svare på kva som vert lagt til grunn, for han har altså ikkje klart å svare på kva som ligg der, så er det eit a-lag og eit b-lag. Det er heilt klart at fylkeskommunen ikkje klarer å finansiere det, uansett kva vi brukar av pengar, og korleis vi rasjonaliserer for å finansiere ferjestrekningar som er minst like store som den største ferjestrekninga i Møre og Romsdal, som er eit av dei største ferjefylka i Noreg. Kva er grunnlaget som er lagt til grunn? Det vil eg framleis vite. Eg har ikkje fått svar på det.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:26:49]: Jeg viser til en rekke svar til representanten Sve på skriftlige spørsmål hvor jeg har forklart ganske inngående hvordan vi gjorde dette da vi innførte ordningene. Jeg har også forklart inngående både her og gjennom skriftlige svar at det er slik at til tross for at man har et øyeblikksbilde når man finansierer det, vil fylkeskommunene kunne gjøre vurderinger i ettertid. Som andre har vært inne på, vil det også kunne være kostnadsøkninger forbundet med ferjedrift som da kanskje ikke fanges opp på ordinær måte. Det fanges jo selvfølgelig opp som en del av kostnadsveksten i sektoren, men det fanges ikke nødvendigvis opp fra sektor til sektor når man finansierer fylkeskommunene. Fylkeskommunenenes økonomi finansieres jo også med rammefinansiering, som indeksjusteres eller justeres med lønns- og prisvekst hvert år. Det kan godt være slik at noe fylkeskommunene driver med, har høyere prisvekst enn snittet, men det gjelder alle tjenester. Det kan gjelde andre tjenester enn ferjer også.

Så vi kommer ikke til noe nærmere svar på det, men representanten Sve har jo mulighet til å påvirke dette gjennom sitt verv i fylkeskommunen.

Presidenten [12:27:51]: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Helge André Njåstad (FrP) [12:28:06]: Det har vore interessant å lytta til denne debatten. Eg registrerer at statsråden kjem frå ein plass i landet der tog er den viktigaste transportforma. Då er det greitt å løfta blikket litt og minna oss sjølv på at for dei som er avhengige av tog, er det fullt ut løyst av staten. Det er staten som har heile ansvaret for kollektivtransporten som blir løyst med tog, mens kysten i landet, frå Nord-Noreg og sør-over, skal liksom måtta forhalda seg til fleire ulike forvaltingsnivå for å løysa viktige transporttilbod. Det er det som eigentleg er kjernen i heile problemstillinga her. Det burde vore gjort det same med ferje som med tog, at ansvaret er plassert éin plass: hos staten.

Debatten illustrerer jo eigentleg veldig godt heile problemet her. Her snakkar ein om at fylkeskommunen har fridom, og at fylkeskommunen kan utøva skjønn. Viss ein lyttar til debattane i fylkestinga, er det ikkje den fridomen dei føler på. Fylkestinga føler eigentleg at dei er utsett for eit svarteperspel, der dei får éi oppgåve, og det er å forhalda seg til misnøgde innbyggjarar, misnøgde kommunar og misnøgd næringsliv, for midlane strekk ikkje til, og staten overstyrer på felt etter felt. Viss ein har så stor tillit til fylkeskommunane, kvifor er det behov for ei eiga statleg ordning med gratisferje som er detaljstyrt frå regjeringa sitt kontor i Oslo? Kvifor er det behov for at Sjøfartsdirektoratet skal detaljstyra kvile-
tidbestemmingane? Kvifor er det bestemt i lov om offentlege anskaffingar herifrå i detalj, som set rammer for korleis ein kan justera opp og ned tilbodet?

Staten styrer eigentleg ferjepolitikken i stort. Det er berre eitt ansvar dei ikkje har, og det er å sjå innbyggjarane i auga og seia at tilbodet er dårleg. Det let ein fylkespolitikarane få lov til. Det er det einaste fylkespolitikarane får lov til når dei får for lite pengar til å løysa oppgåva. Sånn sett er det smart av regjeringa – viss dei ønskjer at det skal vera eit dårleg ferjetilbod – å sørgja for at dei bestemmer det dei vil bestemma, og så kan ein skulda på fylkespolitikarar for alt som ikkje er godt nok. Det er eigentleg godt gjort av regjeringa å klara å laga eit sånt system.

Til Senterpartiet, som i dag skal føreslå at ein skal bruka meir pengar på ferjedrift: Det er jo rimeleg spesielt av eit parti som no skal setja seg ned og forhandla revidert nasjonalbudsjett med regjeringa. Ein treng ikkje Stortinget sitt fleirtal for å gje ein marsjordre om kva Senterpartiet skal leggja inn i budsjettet. Alle me som er opptekne av ferjedrift, forventar at alle orda frå Senterpartiet om at ein må bruka meir pengar på ferjedrift, krystalliserer seg i den einigheita ein skal ha med revi-

dert nasjonalbudsjett, som skal vedtakast 20. juni i denne sal. Senterpartiet har inkje truverd igjen om dei ikkje klarar å løysa dette problemet som dei no har sagt at dei skal løysa. Dei inviterer til eit oppmodingsvedtak. Senterpartiet treng vel ikkje eit oppmodingsvedtak i ryggen for å levera på det dei eigentleg sjølv har rota til. Statsråden sa det ganske fint: Både Arbeidarpartiet og Senterpartiet var klar over at det var nokre ulemper då dei innførte det. Min oppfordring er at ein ryddar opp sjølv, og ikkje skuldar på alle andre.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [12:31:24] (leiar for komiteen): Innføringa av gratisferjer og halverte ferjeprisar på andre strekningar langs kysten har vore ein stor suksess. Det har vore utruleg viktig for lokalbefolkning, næringsdrivande og dei som er avhengige av å bruke ferje i dagleglivet sitt. Ofte vert det problematisert at det av og til kjem nokre turistar som ikkje betaler for seg, og kanskje har det til og med kome fleire turistar enn før. Ja, men så bra, då! Det er jo det vi ønskjer. Vi ønskjer meir aktivitet, vi ønskjer meir trafikk, og då må ikkje svaret vere å gjeninnføre betaling på ferjer, men å sørgje for å auke kapasiteten.

Det er jo dei som brukar ferje til dagleg, som har den største verdien av at ein har gratisferje. Det er privatpersonar som brukar ferje. Det er næringsdrivande som sparar millionbeløp. Difor var det viktig for oss – og eger glad for – at både Arbeidarpartiet og SV saman med oss i innstillinga er veldig tydelege på både beskrivinga av viktigheita av ordninga, at ho har vore ein suksess, og at ordninga skal vidareførast.

Eg er for så vidt ikkje overraska over at Høgre vidarefører korstoget mot gratis ferje og ikkje sluttar seg til ein slik merknad, men eg merkar meg at heller ikkje Framstegspartiet vil vere med på ein merknad som seier at ein skal vidareføre ordninga med gratis ferje. Ein ønskjer heller ikkje å vere med på konkrete forslag om at kostnadsveksten knytt til gratis ferje og kostnadene knytte til behov for auka kapasitet skal kompensrast frå staten si side. Det er eit viktig prinsipielt standpunkt, òg når det vert auka kostnader knytte til nye krav frå staten.

Når eg høyrer talarar frå Framstegspartiet, både representanten Sve og representanten Njåstad, vert eg litt usikker på om Framstegspartiet meiner at fylkeskommunane har for lite pengar, eller om fylkeskommunane har for mykje pengar. Når eg høyrer representanten Njåstad her til slutt, kan ein få inntrykk av at Framstegspartiet kanskje meiner at fylkeskommunane har for lite pengar. Representanten Sve er òg inne på å seie at fylkeskommunane manglar økonomisk føresetnad for å ivareta ansvaret sitt for ferjedrifta.

Når ein samtidig ser kva Framstegspartiet føreslår i denne salen i inneverande år i sitt alternative budsjett,

var det altså å kutte ca. 2,6 mrd. kr i fylka sin økonomi, samanlikna med det budsjettet som vart vedteke. For Møre og Romsdal fylke hadde det vore snakk om over 200 mill. kr.

Vi må prioritere fylkeskommunane meir. Vi må òg prioritere slik at ein framleis kan leggje til rette for gratis ferje, og at fylka kan auke kapasiteten og levere eit godt tilbod til innbyggjarane sine.

Geir Inge Lien (Sp) [12:34:34]: Ja, fylke versus stat – vi i Senterpartiet er i alle fall ikkje i tvil om at det er viktig å vere nærmast mogleg makta, og fylkespolitikarane greier oppgåvene veldig godt, og ikkje minst meiner eg dei greier dei best. Dei sit nær problemstillingane, dei sit nær næringslivet, dei får signala, og dei kan då òg agere. Men for at dei skal kunne gjere det, må vi i denne salen sjølv sagt prioritere fylkeskommunane sin økonomi.

I den debatten vi har hatt no om NTP, har vi diskutert kvar pengane skal gå hen. Eg ser at når Senterpartiet utgjer 13 pst. av oss i Stortingets sal, er det ikkje bestendig at vi får 100 pst. gjennomslag for sakene våre, men vi har gjeve retning. Det er klart at skal ein prioritere stort i tog, stort i veg, stort i kyst – kyst kjem no dårleg ut – då vert det mindre igjen. Heile tida dreier det seg om ei prioritering.

Eg må berre seie når det gjeld gratisferjer som vart innført, at eg stussar over Høgre som er veldig for å fjerne gratisferjer. Men ei bedrift som Vikenco på Aukra, som nyttar ferjesambandet Aukra–Hollingsholmen, sparar faktisk opptil 3,5 mill. kr i året i utgifter. Eg trur – og eg veit – at dei vil ha fastlandsforbindelse, men så lenge dei ikkje har det, er dei veldig takknemlege for gratis ferje.

Når vi aukar aktiviteten og gjer fylka i stand til å kunne utføre oppdrag og tenestene sine på ein god måte, utan at det skal gå ut over kultur eller skule, er vi nøydde til å ta høgd for det som skjer når det skal innførast nye, grøne ferjer, miljøferjer, og ikkje minst kompensere for den prisveksten og det som har skjedd no med renteutgifter.

Det viktigaste er å setje fylkeskommunen i stand til å ta dei grepa og dei løfta som skal til for å både oppretthalde og styrkje rutetilbodet. Dette er ein del av vegnettet. Eg vil sjå den som vil akseptere at ein veg vert stengd delar av døgnet. Det er det eit fåtal som gjer. Eg kunne ha fortalt mange historier der innbyggjarar langs kysten og i Nordland er fortvila over at dei ikkje kan delta i det daglege virket når det gjeld både kultur og arbeidsliv, når dei bur på ei øy.

For oss i Senterpartiet er det no viktig at vi styrkjer fylka, slik at dei kan vere i stand til å vere ein god eigar og drivar av dei sambanda, slik dei er sette til. Vårt primære ønske og oppgåva vår framover er å få det til. Så får vi ha ei

prioritering på Stortinget. Det er mogleg Høgre vil prioritere annleis – òg Framstegspartiet og Venstre – men vi i Senterpartiet har i alle fall sagt at vi må prioritere ferjene.

Frank Edvard Sve (FrP) [12:37:51]: Noko av hovudgrunnen til at det er problematisk å takle ferjedrifta i fylkeskommunal regi, er at absolutt alt i fylkeskommunane – også driftsgrunnlaget til kommunane – har hatt ein prisgalopp som ikkje liknar noko som helst. Fylkeskommunane har ansvar for både ferjedrift og buss. Når det gjeld buss, såg vi i media i går, i NRK, at det er krise i alle fylkeskommunar fordi dei ikkje klarar å finansiere kravet om nullutsleppsbusar, dei klarar ikkje å få endane til å møtast. Der har regjeringa også – med støtte frå Senterpartiet – svikta. Senterpartiet prøvde også der ei skodespelgreie om at dei ikkje visste noko om det, men det var finansminister Vedum som innførte desse nullutsleppsbusane frå 1. januar 2025, berre for å ta eit sidesprang.

Når det gjeld ferje, må eg nesten bruke Møre og Romsdal som grunnlag. Statsråden har ei yndlingsutsegn: Du som er i fylkeskommunen, kan jo gjere noko med det. Ja, vi gjer det. Vi har kutta 150 mill. kr i drifta. Det må vi gjere for å få endane til å møtast.

Når ein ser på økonomien til fylkeskommunen og fordeling av områda, var altså samferdsel for nokre få år sidan 38 pst. av budsjettet. I dag er samferdsel nesten 60 pst. av budsjettet. Det er prisaukinga innanfor samferdsel, på over 28 pst., som knekkjer fylkeskommunane – på buss, på veg, på ferje, på heile spekteret. Det er litt av grunnlaget. Ein må ta innover seg at det er ein kostnadsvekst grunna politikken til dagens regjering som eigentleg knekkjer økonomien til fylkeskommunen. Vi er heilt opne på det: Fylkeskommunen har ikkje sjanse til å takle å drifte verken buss eller ferje. Det er litt av grunnlaget.

Vi ønskjer å føre ferjedrifta tilbake igjen til staten, for staten finansierer sine ferjer utan problem. Det er ingen som høyrer snakk om pengar, løyvingar eller rammer når ein skal leggje ut anbod på riksvegferjene, det går heilt saumlaust. Det var liksom vårt grunnlag.

Vi har ikkje noko problem dersom det Senterpartiet treng, er Framstegspartiet som støttekontakt eller noko sånt for dei forslaga dei har fremja. Vi kan godt støtte dei forslaga subsidiært, men vi har vårt eige forslag. Viss det fell, kan vi støtte desse to andre forslaga subsidiært, men då forventar vi å sjå at Senterpartiet, som i forhandlingane om revidert har moglegheit til å få det på plass, leverer. Dei veit at dei har eit stort Framstegsparti i ryggen som kan bakke dette opp, og det skal vi gjere.

Poenget vårt er at ferjedrifta ikkje er mogleg å få til i fylkeskommunal drift, og difor er primærstandpunktet vårt det det er. Vi ønskjer at ferjene skal gå, ikkje stå. Det

er det som er hovudpoenget. Næringslivet og innbyggjarane er nøyddde til å kome seg fram.

Liv Kari Eskeland (H) [12:40:58]: Eg har berre ein liten ting som er verd å merka seg i svarbrevet til statsråden, for der seier han at her må ein leggja opp til effektivisering frå fylkeskommunen si side. Effektivisering på ferjesamband handlar om å ta ned tilbodet, og er det noko me ikkje treng når det gjeld ferjedrifta, så er det at tilbodet vert teke ned. Me treng eigentleg å få auka det.

Så merka me oss òg at Senterpartiet er overraska over at Høgre ikkje går inn i Senterpartiet sine merknader med å beskriva denne suksesshistoria som dei meiner gratis ferje har vore. Nei, me kan ikkje det, for det har ikkje vore noka suksesshistorie. Når ferjeleia er fulle, og når ein står der og næringslivet ikkje kjem fram med varettransporten, så er det faktisk ingen suksess.

Me ser no at Arbeidarpartiet opnar for å ta betaling der det er gratisferje, for å få auka tilbodet, fordi næringstransporten står i stampe. Ja, då har me begynt å uthola dette gratisferjeprinsippet som Senterpartiet no jublar så mykje over, og for så vidt òg Arbeidarpartiet.

Til sist: Ja, dei fleste vil nok takka ja til gratis tenester, men nokon må betala, og det er alle andre som mottar tenester frå fylkeskommunane, som må betala denne billetten. Når fylkeskommunane no må ta inn meir pengar i kollektivtrafikken fordi ein skal finansiera ferjetilbodet, så er det alle andre i fylkeskommunane som må betala for det som Senterpartiet står her på talarstolen og snakkar så gjævt om.

Geir Adelsten Iversen (Sp) [12:43:18]: Dette er en spennende debatt. For meg er den ekstra spennende, for jeg er totalt avhengig av at vi beholder tilbudet sånn som det er. Jeg tror det var Frank Edvard Sve som sa at fergene skal gå, ikke stå, og det er jeg helt enig i. Fergene skal gå, ikke stå. Vi har altfor få avganger, og vi har for få ferge. Det er klart at vi må få fullfinansiert det tilbudet som er nå. Det er noen som er veldig forsiktige, ikke sant? Vi har gitt mer penger til fylkeskommunene osv., men det har ikke vært nok, og det er ikke sikkert at vi i forhandlinger med Arbeiderpartiet får den støtten vi trenger for å få et bedre tilbud.

Derfor er jeg veldig glad for det signalet som Fremskrittspartiet kom med, for det kan jo bety at vi får en bedre sak framover. Jeg håper at Høyre også kan være med på det, for dette skaper mer aktivitet i bedrifter «på den yderste, nøgne ø». Det skaper også muligheter for dem som kanskje ikke har så mye penger til å reise til fastlandet for å handle, eller hva de måtte gjøre, så det å få gratis ferge gir oss større muligheter. Sånn som det er nå, er det så presset med tanke på folk osv. at vi trenger det oppsvinget som dette er med på å gi.

Jeg er veldig glad for den diskusjonen som har vært. Vi har fått satt søkelys på saken på en fin måte, og jeg regner med at det ikke er slutt med dette. Dette kommer til å foregå i lang tid framover. Kampen om å få til mer aktivitet i distriktene er stor. Jeg tror at vi har et godt liv også framover, vi som bor i distriktene, men da må vi ha bedre infrastruktur.

Helge André Njåstad (FrP) [12:45:39]: Den førre talaren sitt innlegg var rimeleg interessant. Ein sa at ein var litt usikker på om ein fekk Arbeidarpartiet med på å gje noko meir til distrikt og til ferjefylke, men var glad for at Framstegspartiet no subsidiært stemmer for. Det er hyggjeleg at det er krefter i Senterpartiet som orienterer seg mot den borgarlege sida og ikkje berre ser mot dei raud-grøne venane som dei har heldt seg til i regjeringskontora heile denne perioden. Det er bra at ein på tampen av stortingsperioden ser kvar ein eigentleg burde høyrte heime i norsk politikk.

Om gratis ferje og om det har vore ein suksess eller ikkje, kan eg seia mykje. Min heimkommune var ein av dei som fekk nytta godt av ordninga. Ho er bra for næringslivet, veldig bra for pendlarar og veldig bra for alle reisande, men det er eit stort problem, og det er at kapasiteten ikkje står i stil. Det er fordi, som statsråden bekrefta, ein visste om at det kom til å bli eit kapasitetsproblem, og ein valde å ikkje senda pengar til fylkeskommunane for å løysa kapasitetsproblemet.

Det er problemet, og difor står me no i ein klassisk svartepersituasjon der kommunen er sint på fylkeskommunen, fylkeskommunen føler at staten ikkje finansierer tilbodet godt nok, staten seier at fylkeskommunen har fridom, men ikkje pengar til å gjera noko med det, innbyggjarane står fortvila igjen med eit tilbod som riktignok er gratis, men som ikkje er godt nok, og vegen vår i realiteten er stengd store delar av døgnet. Han er berre open akkurat når ferja legg til kai, og han er stengd heile natta. Det er situasjonen for folk som bur der.

Eg må kommentera representanten Gjelsvik, som snakka om at Framstegspartiets alternative budsjett hadde mindre til fylkeskommunen. Viss ein les vårt alternative budsjett, kjem det tydeleg fram at Framstegspartiet meiner at eit land med litt over fem millionar innbyggjarar kan klara seg med to nivå, og difor kan leggja ned fylkeskommunen. Vårt kutt til fylkeskommunen handlar om fylkespolitikarar og sentraladministrasjon, ikkje noko om tenester. Me kuttar mindre enn det dei to funksjonane kostar, så me har frigjort meir pengar til veg, meir pengar til tannhelse og meir pengar til vidaregåande opplæring. Det er fordi me vil styrkja tenestene som fylkeskommunen leverer, og me har grunnleggjande tru på at dei vil bli betre for innbyggjarane i Noreg viss dei blir leverte av kommune og stat heller enn av eit

fylkesnivå som egentleg berre er eit mellomnivå som driv med svarteperspel om kven som har ansvaret.

Det må ikkje bli eit etterlate inntrykk at Framstegspartiet ikkje finansierer oppgåvene til fylkeskommunen, men me har ikkje noko ønske om å ha ein fylkeskommune og eit tredje forvaltningsnivå. Det er det vårt alternative statsbudsjett handlar om. Me ønskjer å bruka meir pengar på samferdsel, det skal ikkje vera nokon tvil om det, og det handlar om både dei oppgåvene som fylkeskommunen har i dag, og dei oppgåvene som staten har. Denne regjeringa har dessverre nedprioritert samferdsel. Framstegspartiet har alltid prioritert samferdsel når det gjeld både ferjer, vegbygging, rassikring og tog, og eg kunne gått vidare. Det handlar om å knyta innbyggjarane tettare saman og laga felles arbeids- og bumarknader. Det er viktig for Framstegspartiet, men dessverre ikkje for denne regjeringa.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [12:48:49]: Eg høyrer at representanten Njåstad forsøker å bortforklare konsekvensane av det alternative budsjettet som Framstegspartiet la fram før jul. Dersom det hadde fått fleirtal i denne salen, noko det heldigvis ikkje fekk, ville fylkeskommunane i 2025 hatt ca. 2,6 mrd. kr mindre enn det dei har med det budsjettet som Arbeidarpartiet, Senterpartiet og SV danna grunnlag for.

Når representanten Sve snakkar om at det har vore ein prisgalopp, at det har vore stor kostnadsauke knytt til både båt- og ferjetransport og andre delar av fylkeskommunane si verksemd, er det heilt riktig. Allereie i fjor haust bidrog Senterpartiet, mens vi sat i regjering med Arbeidarpartiet, med eit ekstraordinært tilleggsforslag til statsbudsjettet på 700 mill. kr til fylka. Det er viktig å følgje kostnadsutviklinga og bidra med meir midlar framover.

Det som ikkje hadde bidrege positivt, er som sagt viss ein hadde kutta 2,6 mrd. kr på budsjettet for inneverande år. Langsiktige planar og idear som Framstegspartiet måtte ha om korleis fylkeskommunane i framtida skal organiserast – om ein skal ha fylkeskommunane, og kor mange ein skal ha – har veldig lite å seie for den verkelegheita som fylkespolitikarane i dag står oppi i sine fylke når det gjeld å få budsjetta til å gå i hop.

Eg merkar meg at når det er snakk om å løyve tilstrekkeleg med pengar til fylka for å ivareta viktige oppgåver, bl.a. til båt- og ferjetransport langs kysten, er ikkje Framstegspartiet villig til det i sine prioriteringar. Når Framstegspartiet går til val derimot, er det ikkje måte på kor store nyinvesteringar på toppen av Nasjonal transportplan ein eksempelvis ønskjer til tog på Austlandet. Vi ønskjer å ha eit godt togtilbod, at ein skal sikre drift, vedlikehald og investering på nokre nye togstrekningar, men Framstegspartiet går altså til val på at ein raskt skal

ha dobbeltspor på heile intercityområdet – ikkje berre til Fredrikstad, som dei har kritisert statsråden for, men heilt til Halden, heilt til Lillehammer og heilt til Skien. Det er eit prosjekt til eit tresifra antal milliardar.

Heilt til slutt, til representanten Eskeland, som seier at svaret ikkje er å ta ned tilbodet: Nei, men svaret er heller ikkje å gjere som representanten Eskeland ønskjer – å ta ned etterspørselen etter ferjetilbod. Seinast i førre veke var eg i representanten Eskeland sitt fylke, bl.a. på Fedje. Eit klart bodskap derifrå er at ordninga med gratisferje må bestå, men ein må få opp kapasiteten, og det er det Senterpartiet er oppteke av.

Presidenten [12:51:48]: Representanten Frank Edvard Sve har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Frank Edvard Sve (FrP) [12:52:02]: Innlegget frå siste talar framstår nesten som useriøst. Leiaren i transportkomiteen bør vere litt meir nøyaktig viss det er slik at han prøver å sverte andre parti sin politikk. Vi i Framstegspartiet veit kva vi står for når det gjeld vegbygging, jernbanebygging og rassikring og løyvingar til alt som har med veg å gjere. Det har vi vist i vårt budsjett. Vi har lagt inn betydelege summar til rassikring, betydelege summar til fylkesveg, betydelege summar til veg i heile Noreg, for faktisk å betre situasjonen for folk flest, få ned talet på ulykker osv. Det burde leiaren i transportkomiteen fokusere meir på.

Det går også an for leiaren i transportkomiteen å ta imot ei utstrekkt hand, som det faktisk er når Framstegspartiet har sagt at vi subsidiært vil støtte forslaga. Då forventar vi at Senterpartiet leverer. Det kan vere greitt, enkelte gonger, å gjere det også.

Presidenten [12:53:08]: Representanten Sigbjørn Gjelsvik har hatt ordet to ganger før og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [12:53:24]: Det er veldig bra at Framstegspartiet varslar at dei subsidiært vil stemme for dei forslaga Senterpartiet har lagt fram. Det vil i neste omgang vere veldig bra om Framstegspartiet ved neste korsveg ikkje gjer det som dei har gjort tidlegare, og kuttar stort i økonomien til fylka, men i det minste legg seg på det nivået som Arbeidarpartiet, Senterpartiet og SV har gjort – eventuelt òg høgare enn det dersom ein måtte føle behov for det.

Det er grunn til å vise til dei prioriteringane som Framstegspartiet sjølv gjer, for når det gjeld tilbodet til fylkeskommunane, har det så langt dessverre ikkje vore prioritert av Framstegspartiet. Det Framstegspartiet fremjar forslag om, knytt til både dobbeltspor på heile intercityområdet og toetasjes tog, er avsindig dyrt. Det

handlar om prioriteringar, og no må vi prioritere båt og ferje i større grad.

Presidenten [12:54:32]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 10.

Sak nr. 11 [12:54:35]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Erlend Larsen, Liv Kari Eskeland, Ingjerd Schie Schou, Anne Kristine Linnestad, Mahmoud Farahmand og Trond Helleland om å gjenreise tilliten til jernbanen og om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mona Fagerås og Lars Haltbrekken om å styrke togberedskapen i Norge (Innst. 306 S (2024–2025), jf. Dokument 8:111 S (2024–2025) og Dokument 8:123 S (2024–2025))

Presidenten [12:55:14]: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen. De som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Morten Stordalen (FrP) [12:55:52] (ordfører for saken): La meg først takke komiteen for et godt samarbeid om disse forslagene. Jeg vil også takke representantene og partiene, henholdsvis Høyre og SV, som tar opp flere viktige og riktige spørsmål. Det er et flertall i komiteen som stiller seg bak flere av forslagene. Det handler bl.a. om tillit – som også reises i forslaget fra Høyres representanter – til at man faktisk får det man har betalt for. Det er ingen tvil om at man kan diskutere fram og tilbake. Mange debatter har det vært i salen, og det blir sikkert flere, om hvorfor ting ikke fungerer som de skal. Det er en kjensgjerning for komiteen at når det ikke fungerer, og man ikke får det man betaler for, må man kunne forenkle måten å få en refusjon på. Staten bør være forsiktig. Når man ikke leverer tjenestene, bør man også være smidig for å gi tilbake til kundene, for det er dem det handler om.

I tillegg er det et flertall i komiteen som mener at man bør ta en gjennomgang og se på Bane NORs oppgaver og hva som egentlig skal være kjernevirksomheten. Det tror jeg også er riktig. I tillegg er det flertall for SVs forslag om å se på togberedskap, både når det gjelder vanlig trafikk og Forsvarets behov.

Jeg er sikker på at partiene vil redegjøre for sitt syn og sine prioriteringer i saken, men for Fremskrittsparti-

et er det viktig og riktig at vi faktisk er ærlige om at ting ikke fungerer i dag. Da må vi i hvert fall gjøre det vi kan fra vår side for å bidra til at ting oppleves bedre for kundene. Jeg har sagt det mange ganger på denne talerstolen: Toget er faktisk til for kundene. Det er altså ikke selskapene selv som skal være kjernevirksomheten. Det er faktisk kundene det handler om – å frakte folk inn og ut av de store byene, særlig i østlandsområdet, men også andre steder.

Det har også vært reist flere debatter om vi faktisk er rustet, sett i et beredskapsperspektiv – ikke bare for vanlig hverdag, men også hvis en eventuell krise skulle oppstå. Siden mars 2023, på en stor konferanse i Oslo, har Forsvaret sagt at de må prioriteres tydelig. Så gikk en faktisk gjennom NTP-behandlingen i juni 2024 uten at det var nevneverdig nevnt. Først i desember 2024 kom Jernbanedirektoratet og påpekte hvor viktig det var å hensynta Forsvaret. Det betyr at det ikke var implementert i NTP.

Fremskrittspartiet vil også signalisere at vi vil støtte forslag til vedtak IV. Vi stemmer for det. I tillegg tar jeg opp Fremskrittspartiets forslag, der vi er medforslagsstillere i saken.

Presidenten [12:58:50]: Da har representanten Morten Stordalen tatt opp de forslagene han refererte til.

Jone Blikra (A) [12:59:07]: I denne salen har vi det siste året diskutert jernbane en rekke ganger, og det er bra at komiteen har søkelys på jernbanedrift og jernbanepolitikk. De to representantforslagene vi har til behandling i dag, tar opp flere gode og viktige problemstillinger.

Jeg går rett på komiteens innstilling, I–IV, som har et flertall bak seg i komiteen. I gjelder automatisk refusjon av billetter. Dette tiltaket ble allerede beskrevet av statsråden i svarbrevet til komiteen datert 20. mars og er fulgt opp. Når det gjelder II, om å gjennomgå Bane NORs oppgaver, er det i stor grad allerede gjort i regjeringens nylige gjennomgang av jernbanesektoren. III omhandler en analyse for å bedre samhandlingen mellom aktørene. Samhandling og utfordringer knyttet til dette er fulgt opp av departementet, sist i svarene til Riksrevisjonens rapport, der dette forholdet ble omtalt. IV omhandler plan for togmaterieellberedskap, og det er ikke unaturlig at dette blir rapportert på i statsbudsjettet for 2026.

Skulle man gjøre seg litt politisk vrang, kunne man sagt at forslagene er å sparke inn åpne dører og kun er et forsøk på å markere handlekraft, men noen ganger er det bedre å være i det rause hjørnet. For å bidra til å understreke komiteens omsorg og interesse for norsk jernbane kommer Arbeiderpartiet i voteringen til å støtte I–IV i innstillingen.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Trond Helleland (H) [13:01:12]: En periode med ideologisk jernbanedebatt går mot slutten. Samtidig ser vi at utbyggingsprosjekter er blitt altfor dyre, togene går med halv kapasitet, signalfeilene som statsråden varslet skulle ut av vokabularet, fortsetter, og forsinkelser er regelen heller enn unntaket. Da er det på tide å gjenreise tilliten til jernbanen.

Høyre og SV har fremmet hvert sitt representantforslag. På tross av denne ideologiske debatten vi har hatt her i salen, er jeg veldig glad for at det nå ser ut til at det faktisk blir enstemmighet om fire av de opprinnelige forslagene fra representantforslagene. Det er veldig positivt fordi hele hensikten med forslagene – spesielt dette med refusjon, som representanten Blikra hevdet allerede var innført, selv om jeg ikke har merket det på min app, men det er bra at statsråden har begynt å kikke på det – er at statsråden nå får enda tydeligere beskjed fra Stortinget om å gjennomføre dette, av et enstemmig storting. Det er veldig positivt at vi nå endelig, etter nesten fire år, kan begynne å sette passasjerene i fokus. Det tror jeg er nødvendig, for med ikke bare det bildet som er i jernbanenettverket, men også med det bildet som i hvert fall er rundt landets hovedstad, med stadig nye varsler om renovering av bruer og av stengte kollektivfelt, trenger vi en jernbane der folk kan stole på at de i hvert fall får pengene tilbake, eller noen av dem, om ikke toget er i rute. Det kan jo være en liten trøst i en ellers litt dyster pendlerhverdag for mange. Det er veldig fint at vi klarer å samle oss om det, og at det er en inngang fra begge sider, holdt jeg på å si, til å finne noen tiltak.

Et av de forslagene som Høyre og Fremskrittspartiet ikke får flertall for, er å overføre eierskapet for Vy til den profesjonelle eierskapsavdelingen i Næringsdepartementet. Vi mener nemlig at rollen som regulator og operatør er to ulike roller. Det ville være mer ryddig av hensyn til andre aktører i sektoren å flytte eierskapet ut av Samferdselsdepartementet og inn i den profesjonelle eierskapsavdelingen. Der skiller vi oss igjen, for der skriver Arbeiderpartiet og Senterpartiet tvert imot at det «vil redusere det politiske handlingsrommet for styringen av selskapet». Det kan jo hende at det politiske handlingsrommet er det som har bidratt til alle de problemene vi har hatt i denne perioden.

Her er det fortsatt uenighet, men jeg er glad for enigheten. Jeg tar opp de forslagene som ikke allerede er tatt opp, der Høyre er medforlagsstiller, og anbefaler alle i Stortinget å stemme for innstillingen.

Presidenten [13:04:14]: Representanten Trond Helleland har teke opp dei forslaga han refererte til.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [13:04:36] (leiar i komiteen):

Jernbanen er viktig i Noreg, og veldig mange bruker jernbanen kvar einaste dag, m.a. privatpersonar til pendling og andre reiser, og jernbanen er òg veldig viktig for godstransport på lengre strekningar – til alt som er tungt og skal fraktast langt, er ofte godstransport eit viktig og godt alternativ.

Ein har hatt store utfordringar som har vorte belyste gjennom ei rekkje saker som komiteen har hatt til behandling, og òg gjennom den riksrevisjonsrapporten som Stortinget behandla tidlegare i år. Det er utfordringar knytte til infrastrukturen og til materiell. Difor har Senterpartiet og Arbeidarpartiet over tid, både i den nasjonale transportplanen som vart lagd fram i budsjettet for inneverande år og i andre samanhengar, vore opptekne av at ein må prioritere å ta betre vare på det ein har, styrkje drift og vedlikehald og prioritere det opp.

Samtidig er det viktig òg å gjennomføre andre tiltak, og eg er glad for at det no ser ut til at det vert eit breitt fleirtal i Stortinget, kanskje til og med eit samrøystes vedtak, bak fire forslag frå komiteen. Det er knytt både til refusjonsordning, til ein gjennomgang av Bane NORs oppgåver og føremål og til beredskapsanalyse. Eg vil òg spesielt rette merksemda mot det siste forslaget, som eg oppfatta at Arbeidarpartiet gav si tilslutning til her i dag. Det går ut på å be regjeringa

«legge frem en plan for togmateriellberedskap, senest i statsbudsjettet for 2026, som inkluderer bruk av opsjon for kjøp av ytterligere materiell under eksisterende avtaler, samt plan for innleie og reserveløsninger som kan styrke beredskapen i påvente av nytt materiell og ved ytterligere forsinkelser av det nye materiellet. Planen må også ta høyde for Forsvarets behov for materiell».

Eg er veldig glad for at Stortinget på brei basis sluttar seg til det, og at regjeringa òg vil følgje opp det i etterkant.

Ein ser store utfordringar i dag. Ikkje minst har ein i dag både på Nordlandsbanen og på Rørosbanen utfordringar med eksisterande materiell og med at ein heller ikkje klarer å skaffe alternativt materiell på kort basis, raskt nok. Det er store utfordringar med eit redusert tilbod for folk og næringsliv, og det er òg behov for meir langsiktige løysingar, som òg Senterpartiet er med på mindretalsforslag om i innstillinga.

Eg vil seie at det er veldig bra at Stortinget samlar seg om nokre fleirtalsvedtak, og så skulle eg ønskje at ein òg hadde vorte med på nokre av dei ytterlegare konkretiseringane som vi har.

Med det vil eg ta opp dei forslaga som Senterpartiet er med på.

Presidenten [13:07:43]: Representanten Sigbjørn Gjelsvik har teke opp dei forslaga han refererte til.

Mona Fagerås (SV) [13:07:52]: Jernbanen er sentral for beredskapen i landet vårt. I en eventuell krigssituasjon er jernbanen avgjørende for å kunne transportere militært utstyr og personell effektivt. I forskrift om nasjonal beredskap på jernbane stilles det krav til jernbanevirksomhetene om å ha beredskap for å kunne bidra med jernbanetjenester ved ekstraordinære hendelser. Norge er et mottaker- og transittland for militære ressurser innenfor rammen «NATO i nord», og en fungerende jernbane er avgjørende for å kunne oppfylle denne forpliktelsen.

Det enorme vedlikeholdsetterslepet, store materiellutfordringer og klimaendringer som gjør at banen er mer sårbar for skred, ras og utfordrende kjøreforhold, bidrar til at beredskapen på jernbanen i dag er utfordret og ikke på langt nær god nok.

Vi i SV er bekymret for situasjonen for togmateriell i Norge. Mye av materiellet som i dag kjøres på norske skinner, er over 40 år gammelt og har for lengst passert levetiden. I tillegg er nytt materiell forsinket.

Dovrebanen er sentral for transporten mellom nord og sør i landet, og de to siste årene har strekninger på Dovrebanen vært stengt over lengre tid på grunn av flom, noe som har redusert godstransporten på Dovre- og Raumabanen betydelig og fått store konsekvenser for persontogtilbudet. Derfor er det viktig å få fortgang i moderniseringen av Rørosbanen som alternativ til Dovrebanen. Det vil bidra til å styrke beredskapen på jernbanen betydelig.

Ellers kan jeg ikke få sagt det tydelig nok: Nordlandsbanen er kritisk infrastruktur for en hel region. Etter den fatale ulykken på Hemnes i oktober 2024 har alle nattog på Nordlandsbanen vært innstilt, regulariteten på Nordlandsbanen har vært på 37 pst., og materiellmangelen er prekær. Per i dag er det uklart om tilbudet på Nordlandsbanen vil kunne komme tilbake til normalen før de nye fjerntogene kommer i 2029 eller 2030. Flere og lengre kryssningsspor ville ha gitt bedre driftsstabilitet og punktlighet på strekningene og tilrettelagt for økt kapasitet.

André N. Skjelstad (V) [13:11:09]: Det er ingen tvil om at etterslepet er formidabelt, og det er heller ingen tvil om at mye av satsingen rundt den typen infrastruktur har fått lov til å stå på vent de siste årene. Vi har eksempler som både Dovrebanen og Nordlandsbanen. Det har ikke akkurat fungert, for å si det sånn. Nordlandsbanen er utdatert sånn som den er per i dag. Jeg har deler av Nordlandsbanen i min region, den såkalte Trønderbanen, som lenge har skreket etter både vedlikehold og modernisering. I en større beredskapsmessig sammenheng, som mange har pekt på, har man både Ofotbanen

og ikke minst Meråkerbanen, som ligger i min region. Den er helt klart en nøkkel i det beredskapsmessige. Selvfølgelig skjønner vi som bor lenger nord, som ikke har så mye personell vi skal frakte med toget, at det er helt nødvendig å ta de beredskapsmessige grepene, og det har blitt fokusert mer og mer på det nå. Det er helt nødvendig, spesielt på Ofotbanen og Meråkerbanen. Da er vi nødt til å gjøre noe for å få fortgang på dette.

Vi var på komitétur i Mellom-Europa for et års tid siden hvor vi tok tog – det gjorde vi for så vidt i år også. Muligheten for å bruke dobbeltdekkere for å lette litt av trykket her på Østlandet har vært mye etterspurt, og det tar jo tid. Da vi var i Sveits, så vi at det er fullt mulig å få til gode ordninger, men her tar sånne ting veldig lang tid.

Den beredskapsmessige biten har vært sterkt i fokus de siste årene. Jeg tror vi er nødt til å ta ytterligere grep. Venstre er med på flere av forslagene her. Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet kan virke tilforlatelig, men jeg har nok personlig mer tro på å kanskje utrede den svenske modellen til Trafikverket og se videre på det. Jeg tror ikke vi klarer å organisere oss bort fra hovedoppdraget: å frakte folk – og til en viss grad gods. Vi er nødt til å kunne gjøre dette på en billigere måte og samtidig klare hovedoppdraget bedre enn det vi gjør per i dag.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [13:14:16]: Jeg er glad for at det er et stort engasjement om jernbanepolitikk i Stortinget.

Regjeringens gjennomgang av jernbanesektoren har vist at organisering og styring av sektoren ikke har virket som det skulle, og det har regjeringen tatt tak i. I Nasjonal transportplan la vi fram en helhetlig jernbanestrategi som staker ut en ambisiøs kurs for utvikling av jernbanen fram mot 2050. Basert på jernbanestrategien har vi innført en gjennomføringsplan for Nasjonal transportplan, et risikostyringssystem for hele sektoren, og vi har gjennomført regelendringer for tydeligere rolle- og ansvarsdeling mellom aktørene. Slik sikrer vi at utviklingen av infrastruktur, togmateriell, trafikkavtaler, digitale tjenester, billettsystemer og rutetabeller henger bedre sammen, og at utfordringer og risiko løftes opp på et tidligere tidspunkt enn før.

Regjeringen har også gjort strukturelle grep: Spor-drift er tilbakeført til Bane NOR for å sikre en helhetlig kontroll over tilstanden på jernbaneinfrastrukturen. Vy og Flytoget slås sammen, og fra 2028 samles togtrafikken på Østlandet for å sikre bedre utnyttelse av det vi alle vet er en begrenset infrastruktur. I tillegg har både Jernbanedirektoratet og Bane NOR gjennomført store omorganiseringer for å øke sin evne til å løse kjerneoppgavene og samhandle på best mulig måte.

Regjeringen kjøper nye tog, som settes i trafikk fra 2026 og framover på en rekke strekninger i landet. For å sikre at vi ikke havner i en tilsvarende situasjon som vi er i nå, hvor vi mangler tog, knytter vi nå planene for fornyelse av kjøretøyflåten tettere på gjennomføringsplanen for Nasjonal transportplan.

Med de grepene vi nå gjør, settes det opp et system for å ta oppdaterte beslutninger underveis i NTP-perioden om hvilke tog som trengs på hvilke strekninger, inkludert eventuelle økninger i behov for tog som følge av vekst i antall reisende eller beredskap.

Det vil i NTP-perioden være mange forhold som påvirker hvor mange som reiser med tog, og dermed også hvor mange tog vi trenger på de ulike strekningene. Jeg tror det vil være uklokt i dag å endelig vedta en plan for hele perioden som ikke sikrer nok handlingsrom til å endre kurs underveis, dersom det trengs færre eller flere nye tog.

Med det systemet vi nå setter opp, sikrer vi at nok og riktige tog står klare den dagen tilbudsforbedringen skal realiseres, eller behovet øker.

En god del av – eller egentlig alle – de forslagene som nå ligger i innstillingen, jobber regjeringen med på et eller annet vis. Noe av dette har vi også sagt at vi er positive til. Jeg tenker at det er et bra utgangspunkt at vi er enige om ganske mye. Så tenker jeg at det også er nødvendig å si at på tross av at det er utfordringer med jernbanen, er det stadig flere som tar toget, og sånn sett er jernbanen også en suksess.

Presidenten [13:17:24]: Det vert replikkordskifte.

Trond Helleland (H) [13:17:36]: Det er vel og bra å høre om alle planene fram mot 2050, men vi lever nå i 2025. Det passasjerene spør seg om, er: 1) Kommer toget? 2) Hvis det er forsinket, når får jeg refusjon? Jeg skjønnte på representanten Blikra at statsråden nærmest hadde fikset dette med automatisk refusjon, men det er vel ikke helt riktig. Statsråden har vært positiv i svaret sitt til Stortinget, så det kunne være interessant å høre når kundene kan forvente at et system for å bruke den samme appen som en har kjøpt billetten i, gir en automatisk refusjon dersom toget er forsinket. Det får kanskje være litt forskjell på om det er ett minutt eller en halvtime, men det vil en komme tilbake til. Hvor i løypa er statsråden, eller jernbanesektoren, med dette prosjektet?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [13:18:34]: La meg først si hva vi har gjort. Vi har gjort endringer i jernbaneforskriften som gjør at vi nå har et felles refusjonsskjema. Det betyr at togpassasjerene kan kreve refusjon og kompensasjon ved et felles skjema for hele sektoren. Det gjør det enklere for passasjerene å sende inn klage

og krav om erstatning og å få refusjon. Det er også sånn at hvis man bruker Entur-appen, er det mulig å gå rett på det skjemaet. Den løsningen finnes.

Likevel er jeg enig i at vi må se på om det går an å automatisere dette enda mer, at man får en direkte kobling for alle kundene, slik at det rett og slett blir lettere for kundene å få refusjon i en situasjon hvor forsinkelse har oppstått. Det arbeidet vil jeg sette i gang. Jeg vil selvfølgelig gi direktoratet i oppdrag å jobbe med det. Jeg kan ikke her på stående fot si hvor lang tid det vil ta, men min ambisjon er å få det til. Det kan være noe knyttet til personvern hensyn og slikt som må løses, og tekniske ting som i hvert fall må løses, før vi kommer i mål med det.

Trond Helleland (H) [13:19:28]: Da venter vi i spenning. Samtidig slutter Arbeiderpartiet seg til forslaget om å se på togmateriellberedskapen og komme tilbake allerede i statsbudsjettet for 2026 med en plan for det.

Statsråden sier i sitt innlegg at det er kjøpt inn nye tog, og de vil forhåpentligvis komme neste år. De er da forsinket i forhold til planen. Statsråden var litt inne på det, men: Hvordan kan vi bedre dimensjonere behovet for nye tog og samtidig ikke alltid komme på etterskudd med bestilling og iverksettelse? Og: Hvor i dette bildet ligger diskusjonen, planen og muligheten for tog med større kapasitet, dvs. dobbeltdekkere?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [13:20:21]: Som jeg sa i mitt innlegg, gjør vi nå et grep hvor vi har laget en gjennomføringsplan. Den er publisert. Det er Jernbandedirektoratets verktøy for å gjennomføre Nasjonal transportplan. Det kobles også opp mot materiell, for det er selvfølgelig sånn at når en skal øke tilbudet, må en også ha materiell for å kunne levere på det. Det må lages en tettere kobling på det, og også en løpende vurdering av det, for som jeg også sa i mitt innlegg, vil det kunne endre seg, og etterspørselen vil kunne endre seg, så en må få et bedre grep om det. Vi må også sørge for at vi er ute ganske godt i forkant når det gjelder disse bestillingene, for det vi ser nå, er at vi egentlig er litt på etterskudd. Vi ser at vi i stor grad bestiller én til én, og bytter ut gammelt materiell – riktignok med høyere kapasitet. Vi skal jo framover også ha en vekst, så det er klart at det å kjøpe inn nytt togmateriell framover vil bli helt sentralt.

Morten Stordalen (FrP) [13:21:26]: Representanten Blikra kvitterte i grunnen ut alle flertallsforslagene som ligger i saken. Det er interessant.

Jeg vil bore litt mer i det Helleland spurte om: materiell. I de siste uker og måneder har jeg vært en del i kontakt med både Forsvaret og jernbanefamilien i konferanser og møter. Da oppleves det i hvert fall av aktørene, tror jeg, at det er en silotankegang i departementene, at

det ikke henger helt sammen – Forsvaret sier én ting, og departementet har ikke tatt det opp i seg og sier noe annet. Betyr det at statsråden har tett kontakt med Forsvaret, og at det som ifølge Blikra er kvittert ut, er ivarettatt nå – å se Forsvarets behov når det gjelder materielltilgang?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [13:22:15]: La meg først si, og det tror jeg representanten er kjent med, at når det gjelder Forsvarets helt konkrete materiellbehov, er ikke det noe staten kjøper. Det er slik at Forsvaret inngår leieavtaler og slikt med godsselskapene, så det anskaffes på en annen måte. Det betyr ikke at det ikke er et sentralt punkt å bore mer i.

Så er det slik at vi allerede har gjort avtaler med Forsvaret for å kjøpe materiell. Bane NOR har kjøpt inn vogner som skal brukes til å frakte militært materiell. Det er også inngått en avtale med Forsvarsmakten i Sverige, hvor man kan bruke disse innkjøpsavtalene sammen. Så dette gjør vi allerede.

Det som kanskje er det aller viktigste å formidle, er at vi nå har laget et rammeverk sammen med Forsvarsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet, hvor Forsvaret skal komme med en helhetlig prioritering av hva de mener er viktigst når det gjelder militær mobilitet og forsvarsevne. Det første vi får tilbake fra dem, kommer nå i juni. Det blir et interessant utgangspunkt for videre prioriteringer.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [13:23:25]: Eg er veldig glad for at Arbeidarpartiet bekreftar at statsråden vil bidra til at vi får ein plan for togmateriellberedskapen som vert lagd fram av regjeringa, som både inkluderer bruk av opsjonar under eksisterande avtalar og å sjå på innleige og reserveløysingar i det meir kortsiktige bildet.

Ein av dei plassane der det har vore veldig store utfordringar knytte til togmateriellet, er på Nordlandsbanen. Det er ikkje minst på grunn av den tragiske ulykka som var der. Eg var seinast på fredag i Mosjøen og hadde møte med tilsette på jernbanen og brukarar av jernbanen. Dei er for det første opptekne av at viss ein skal sikre togberedskapen framover, må ein i det lange bildet ha fleire tog enn det ein har i dag, for å ha betre beredskap – det er jo ein dieselstrekning. Dernest må ein få på plass reserveløysingar raskt.

Kan statsråden bekrefte det som han har sagt før, at det ikkje skal stå på pengar viss det eksempelvis er lok tilgjengeleg som med ombygging kan takast i bruk på Nordlandsbanen relativt raskt?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [13:24:30]: Vi har bekreftet det gjennom behandlingen av nysalderingen, hvor vi pekte på at vi skulle skaffe penger til å leie inn lokomotiver. Det har vært en pågående prosess over lang

tid, som representanten er kjent med, og man har ikke hatt suksess med det. Jeg håper fortsatt at man skal finne løsninger. Det er veldig viktig å få reetablert togtilbudet på Nordlandsbanen.

Det er det korte bildet, og så er spørsmålet: Hva skal vi gjøre på lengre sikt for å sørge for at vi har en robust materiellkapasitet på alle strekningene våre? Da er det greit å nevne at i dag er det slik at hvis man beregner at man f.eks. skal ha fire lokomotiver til ordinær drift, settes det opp et reservelokomotiv. Slik er det også i de andre pakkene, det settes av reservekapasitet. Utfordringen på Nordlandsbanen er at vi er kommet dit hen at vi egentlig ikke har nok, ei heller med reserveløsning. Det er en veldig krevende situasjon, og det er derfor det er veldig avgjørende for oss å få tak i disse lokomotivene etter hvert.

Mona Fagerås (SV) [13:25:34]: Når representanten fra Akershus spør om Nordlandsbanen, får jeg heller spørre om Rørosbanen. Stortinget vedtok i 2023 at regjeringen skulle bestille nye fjerntog til Rørosbanen. Nå viser det seg at regjeringen kun planlegger for at dagens regiontog på Trønderbanen skal flyttes til Rørosbanen, og dette vil tidligst skje i 2030. Jeg tror jeg på vegne av stortingsflertallet kan si at dette ikke var Stortingets intensjon. Materiellet på Rørosbanen har for lengst passert levetiden og er svært utsatt for feil, og det er lenge å vente til 2030 med å skifte ut materiellet på Rørosbanen. Er ministeren virkelig ikke interessert i å finne en løsning før 2030?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [13:26:29]: Jeg er interessert i å finne løsninger, og jeg skulle ønske at det kunne gå raskt. Det som jo er en utfordring, er at vi har bestilt tog – vi har bestilt lokaltog, vi har bestilt regiontog, og vi har bestilt fjerntog. De skal leveres suksessivt de neste årene fram mot 2030. Det betyr at det ikke er mulig å få tog før 2030, for disse leveransene må leveres først. Det kan godt være at man i stedet skal kjøpe nye tog på Rørosbanen, men de vil mest sannsynlig kunne leveres på et senere tidspunkt enn det som var vår idé med å flytte disse togene fra Trønderbanen til Rørosbanen. Når vi nå ser at Stortinget ikke er fornøyd med den måten vi har meldt tilbake på det vedtaket på, skal vi selvfølgelig gå i tenkeboksen og se om det er andre måter å løse den utfordringen på. Den jobben skal vi gjøre på skikkelig vis.

Presidenten [13:27:24]: Replikordskiftet er avsluttet.

Dei talarane som heretter får ordet, har òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Morten Stordalen (FrP) [13:27:43]: Jeg tenkte jeg skulle takke for debatten, men jeg ser at noen har tegnet seg igjen. Jeg kan allikevel gjøre det.

Det er i hvert fall hyggelig som saksordfører å se at når vi går mot tampen av en fireårsperiode, klarer man å ha en jernbanedebatt i Stortinget uten at det kun skal handle om ideologi, men at man faktisk tar problemene på alvor. Jeg er glad for at det blir flertall, faktisk enstemmighet, rundt flere av forslagene, som er fornuftige.

Det er ingen tvil om at alle pendlerne helt uavhengig av årsak fortjener å bli tatt på alvor. Det er en kjensgjerning at folk opplever at man ikke får det man betaler for. Det skjønner jeg godt, når toget ikke går, eller man må stå i halvannen time. Det er ikke veldig kontorarbeidvennlig. Man får kanskje heller ikke refusjon fordi det blir for tungvint.

Jeg er glad for at dette samler et såpass enstemmig storting, og at statsråden også er positiv til det. Så med det: Takk for en god debatt.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [13:29:04]: Eg vil òg takke for ein god debatt. Eg synest det er ein god dynamikk i fleire samanhengar no i forholdet mellom storting og regjering, med tanke på å prøve å finne betre løysingar knytte til togtilbodet framover, konkret det som gjeld materiellsituasjonen.

Statsråden peika konkret på at ein har merka seg vedtak og merknader som har kome frå Stortinget, og at ein vil kome tilbake til det. Ein av dei konkrete merkna-dene som har kome frå Stortinget, er bl.a. frå fleirtalet i kontroll- og konstitusjonskomiteen, som peika på tog-materiellsituasjonen på Rørosbanen og behovet for fjerntog framover.

Sånn som eg oppfatta statsråden, opplever eg at han er på jakt etter løysingar for å følgje opp det som Stortinget der har sagt. For det er særdeles viktig at ein får materiell på den strekninga som er eigna til det føremålet, og som er i tråd med både det lokalbefolkninga ønskjer seg, og det brukarane av strekninga ønskjer seg. Operatøren på strekninga, SJ, må òg vise til gode løysingar, som konkret er å bruke opsjon i eksisterande avtalar for å kjøpe fleire fjerntogsett. Det er i det lengre bildet. Ein må sjølv sagt sjå på korleis ein ivaretek behova fram til desse kjem.

Så til Nordlandsbanen. Det er ein kritisk situasjon der per i dag, og det er behov knytte til togberedskapen. Ein må sjå på kor mange togsett ein bestiller til den strekninga – både knytt til Nordlandsbanen og Rørosbanen. Dette er dieseldrivne strekningar, men med biomodale tog, altså togsett som kan brukast både på dieseldrivne og elektriske strekningar. Ein aukar jo togberedskapen ved å bestille fleire slike tog, som kan brukast både på Nordlandsbanen og på Rørosbanen, men dei

kan òg ved behov brukast på elektrisk drivne strekningar, eksempelvis når det er problem med straumforsyninga der.

Så vil eg igjen berre understreke behovet for å finne gode kortsiktige løysingar. Eg er glad for at statsråden nok ein gong bekreftar at det ikkje skal stå på pengar for å få på plass løysingar i den kritiske situasjonen som er på Nordlandsbanen no, og at det er viktig at dei løysingane som vert peika på knytt til eksempelvis ombygging, kjem raskt i gang, sånn at ein kan reetablere eit godt tilbod der.

Presidenten [13:32:05]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 11.

Sak nr. 12 [13:32:14]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Endringer i lov om immunitet og privilegier for internasjonale organisasjoner mv. (forskriftshjemmel til gjennomføring av kortvarige FN-arrangementer) (Innst. 292 L (2024–2025), jf. Prop. 128 L (2024–2025))

Presidenten [13:32:26]: Etter ynskje frå utanriks- og forsvarskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil sju replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Ine Eriksen Søreide (H) [13:33:06] (komiteens leder og ordfører for saken): Jeg vil først takke komiteen for veldig god samarbeidsvilje i saken. Dette er en sak som kom sent til Stortinget, men som det er nødvendig å behandle for at Norge skal kunne være vertskap for Internet Governance Forum, som skjer mot slutten av juni.

Det som ligger foran oss, er altså et forslag til en lovendring som gir en forskriftshjemmel for å kunne gjennomføre kortvarige FN-arrangementer der det er FN-personell som har ansvar for sikkerhet. Det er veldig tydelige merknader fra en enstemmig komité om at håndheving av sikkerhets- og kontrolltiltak gjennomført av andre enn norsk politimyndighet, må være både nødvendig og forholdsmessig. Det er det samme prinsippet som ligger til grunn for all maktbruk i Norge.

Det er videre viktig at når personkretsen for dem som kan tilstås immunitet, nå utvides noe, er det allikevel strenge rammer rundt immuniteten som gis. Den kan ikke omfatte tidligere begåtte straffbare handlinger, og den kan heller ikke omfatte handlinger som ikke

sker i direkte tilknytning til funksjonen man har på et FN-arrangement.

Det er viktig at Norge kan påta seg å være vertskap for ulike arrangementer av denne typen, og da er det også viktig med et klart internrettslig grunnlag for gjennomføring av disse arrangementene. Norge har gjennom lang tid hatt ulike vertskapsavtaler med FN, og det følger også av lov om immunitet og privilegier for internasjonale organisasjoner mv. at dette er en mulighet, men her var det altså behov for å gi en forskriftshjemmel som kan endre omfanget noe.

I proposisjonen fra regjeringa er det inntatt høringsinnspill fra en lang rekke vektige høringsinstanser. Vi skriver enstemmig i komitémerknadene at forslaget er fremmet med korte frister for høringsinnspill og behandling, og at flere av høringsinstansene har påpekt mer av dette og også hatt innsigelser mot deler av forslaget. Det mener jeg man skal ha respekt for. Dette er forslag som regjeringa selv beskriver som inngripende og for så vidt også at berører prinsipielle problemstillinger. Komiteen er likevel enstemmig i sin tilråding om å støtte forslagene, men mener samtidig at det er viktige problemstillinger som reises, og som selvsagt vil jobbes med fra regjeringa framover.

Even Eriksen (A) [13:36:09]: Om noen uker samles flere tusen deltakere fra hele verden på Lillestrøm. De samles for å utveksle kunnskap, bygge samarbeid og i fellesskap håndtere viktige spørsmål knyttet til utviklingen av internett. FN har bedt Norge arrangere Internet Governance Forum, IGF, 2025.

IGF har etablert seg som en av de største og viktigste møteplassene i verden for internett, og arrangementet i juni blir det største FN-arrangementet som er gjennomført på norsk jord. Myndigheter, privat sektor, sivilsamfunn, akademia, tekniske eksperter og internasjonale organisasjoner skal i fellesskap diskutere og sette premissene for framtidens internett. Det er veldig bra.

Regjeringen har i den forbindelse fremmet en lovproposisjon for å sikre klart internrettslig grunnlag for gjennomføringen av den typen arrangementer. Det er bakteppet for lovproposisjonen vi nå har til behandling.

La meg få takke saksordføreren og komiteen for et godt samarbeid i saken. Her er vi tverrpolitisk enige om at vi skal få det til under tydelige rammer og avgrensninger. En enstemmig komité framhever at hjemmelen kun skal gjelde for arrangementer i regi av FN, som Norge i folkerettslig avtale har påtatt seg å være vertsland for. Hjemmelen skal kun gjelde for kortvarige arrangementer, og forskriften skal gis en avgrenset varighet. Et viktig prinsipp er at all håndheving av sikkerhets- og kontrolltiltak må være nødvendig og forholdsmessig.

Lovproposisjonen har blitt fremmet med stutte frister for høringsinnspill og Stortingets behandling. Vi har i den sammenheng merket oss flere av høringsinstansene og det de har påpekt om akkurat det. Jeg er trygg på at utenriksministeren merker seg komiteens tydelighet, som saksordføreren så godt har redegjort for.

Til slutt vil jeg framheve at jeg er stolt av at Norge bidrar til å sikre et åpent, trygt og fritt internett for alle. Når tusenvis samles på Lillestrøm i juni, viser vi verdenssamfunnet tillit til at Norge kan samle viktige samtaler om internettets framtidige utvikling.

Bengt Fasteraune (Sp) [13:38:56]: Jeg vil gjøre som de andre og takke for et veldig godt samarbeid i komiteen. Med den fellesmerknaden som nå er skrevet, tror jeg det vil gi en god ramme for arrangementet. Man har da tatt hensyn til de røstene som har påpekt viktige momenter som komiteen har tatt innover seg. Det er veldig bra.

Jeg vil også bemerke at bakgrunnen for denne proposisjonen er svært positiv. At vi skal avholde IGF i 2025, er en stor diplomatisk bragd. Det er et arrangement som kommer til å bli lagt merke til. Det er et viktig forum for utvikling av internett, og at internett forblir fritt og åpent, er viktigere i dag enn noen gang. Når det er sagt, er det ikke hverdagskost å innvilge immunitet og tilhørende maktmidler til et så stort norsk område og til så mange mennesker. Det er akkurat det denne merknaden rammer inn. Vi i Senterpartiet har også merket oss de kritiske høringsinnspillene fra politiet og følgelig sluttet oss til den fellesmerknaden.

Vi skal selvfølgelig følge opp våre folkerettslige prinsipper, og vi kommer derfor selvfølgelig til å stemme for dette forslaget. Til slutt vil jeg bare ønske regjeringen og digitaliseringsminister Tung lykke til med IGF i Lillestrøm.

Utenriksminister Espen Barth Eide [13:40:43]: Jeg vil takke komiteen for veldig godt arbeid. I akkurat denne typen saker er det veldig verdifullt at det er enstemmighet, og at Stortinget stiller seg bak dette. På en måte kan man si at det var klart at det måtte bli slik da vi tok på oss arrangementet, men under arbeidet med vertskapsavtalen kom vi til at det ville være ryddig å sørge for at vi var helt tydelig på det internrettslige grunnlaget, som komitéleder veldig godt redegjorde for. Jeg er glad for at det nå er på plass. Jeg vil også bekrefte at de viktige momentene som er kommet fram i høringene, blir tatt på veldig stort alvor, for de er høyst relevante.

Jeg har lyst til å takke for det, og så har jeg lyst til å minne om hvorfor det må være sånn i FN. Det er fordi mange land ikke er som Norge. Det er litt viktig å huske på at det skal være en litt sånn unison måte arrangere store, globale møter på. Jeg har vært på veldig mange

FN-møter av denne typen i mitt liv, også i land som er ganske annerledes enn Norge. Og jeg er ganske sikker på at både vi som har vært delegater, og ikke minst de som f.eks. har vært fra NGO-er og sivilt samfunn, har vært svært takknemlige for at det er FN som har den interne kontrollen, og ikke vertslandets politimyndigheter. Da får man en trygghet og en ytringsfrihet inne på det møtet, knyttet til det som skjer i møtet, som man åpenbart ville hatt i Norge, men som man ikke har i alle andre land. FN er en global organisasjon, og det er viktig at man har noen gjennomgående prinsipper for hvordan denne typen møter arrangeres. Og siden vi gjerne kan tenke oss at det kan komme flere situasjoner hvor vi tar på oss den typen vertskap og lar slike møter, som altså ikke er norske møter, men FN-møter, finne sted på norsk jord, er det fint at dette nå er avklart, både for IGF-møtet, som er om få uker, men også for framtiden.

Presidenten [13:42:29]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 12.

Sak nr. 13 [13:42:49]

Innstilling frå utanriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marie Sneve Martinussen, Bjørnar Moxnes og Hege Bae Nyholt om vern av internasjonal rett og rettferdig fred for Palestina (Innst. 302 S (2024–2025), jf. Dokument 8:138 S (2024–2025))

Presidenten [13:42:49]: Etter ynskje frå utanriks- og forsvarskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil sju replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Ingrid Fiskaa (SV) [13:43:37] (ordførar for saka): Denne saka inneheld fem forslag:

- om norske bidrag til gjenoppbygging av Gaza og etablering av ein palestinsk stat og ein varig, rettferdig fred
- om støtte til Den internasjonale straffedomstolen sitt arbeid
- om at Noreg skal ta ei leiande rolle i det internasjonale arbeidet for å etterforska og straffefølgja krigsbrot i Palestina
- om å stoppa eksport og reeksport av våpen og våpenkomponentar som er produserte av norske selskap, til Israel

Eit fleirtal i komiteen innstiller på å avvisa forslaga. SV, Raudt og Venstre innstiller på å vedta fire av forslaga, og SV og Raudt vil òg vedta det femte forslaget.

Heile komiteen, unntatt Framstegspartiet, viser til at Israel gjentekne gonger har brote humanitærretten i den pågåande krigen mot Gaza. Framstegspartiet kan sikkert sjølv forklara kvifor dei ikkje vil visa til fakta.

Den israelske staten driv no ein målretta krig mot den palestinske sivilbefolkninga. Sidan den 2. mars, altså i elleve veker, har Israel stengt grensene til Gaza for all naudhjelp. I går sleppte dei for fyrste gong inn fem lastebilar til dei om lag to millionar menneska. Halvparten av desse er under 18 år. FN seier at 14 000 spedbarn kan døy dei neste dagane.

Israel angrip på nytt sjukehus, skular, bustadhus og flyktningleirar. Minst 50 palestinarar er drepne berre i natt. Utsegnene frå israelske regjeringsmedlemmer er krystallklare. Statsminister Netanyahu seier at dei skal ta kontroll på heile Gazastripa. Finansminister Smotrich seier at Gaza skal bli fullstendig øydelagd, og at palestinarane skal forlata Gaza. Rapport etter rapport frå FN og menneskerettsorganisasjonar seier det me treng å veta for å handla. Me treng ikkje fleire bevis – dette er etnisk reinsing, brot mot menneskeslekta og folkemord.

Den gode nyheita er at eit fleirtal på 70 pst. av israelarane no er imot krigen. Ei anna etterlengta nyheit er at Storbritannia, Frankrike og Canada varslar straffetiltak mot Israel.

«Me vil ikkje sjå på mens Netanyahu-regjeringa gjennomfører desse grove handlingane. Viss Israel ikkje stansar den fornya militære offensiven og opphevar restriksjonane på humanitær hjelp, vil me setja i verk ytterlegare konkrete tiltak som svar.»

Noreg treng ikkje å dilta etter; Noreg kan gå framfor. Dei fem forslaga som blir fremja i dag, vil vera eit kraftfullt svar på det som no utfoldar seg i Gaza, og ein konkret måte å stå opp for folkeretten på.

Med det tek eg opp forslaga SV er med på.

Presidenten: Representanten Ingrid Fiskaa har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Even Eriksen (A) [13:46:50]: La meg få starte med å takke forslagsstillerne for å reise saken og viktige forslag i den sammenheng. Vern av internasjonal rett og rettferdig fred for Palestina er vi alle enige om. Krigen mellom Israel og Hamas har påført sivilbefolkningen i Gaza enorme lidelser. Det viktigste nå er at våpenhvileforhandlingene gjenopptas, at det gis full tilgang for humanitær hjelp inn i Gaza, og at gislene settes fri. Vi må fortsette å være utålmodige og tydelige i kravene.

Jeg er derfor stolt av at Arbeiderparti-regjeringen har vært konsekvent og tydelig i sin kritikk av partenes brudd på folkeretten. Humanitære prinsipper må etter-

leves, brudd må etterforskes og straffeforfølges, og en gjenoppbygging av Gaza må gjennomføres innenfor rammen av en politisk løsning og med palestinsk eierskap. Dette er den røde tråden i norsk utenrikspolitikk, og det har det vært i flere tiår.

Arbeiderpartiet er en del av komiteens flertall, som viser til utenriksministerens svarbrev om hva regjeringen allerede foretar seg, og tilrår Stortinget ikke å vedta noen av forslagene som er fremmet. Norsk utenrikspolitikk bør i utgangspunktet ikke utformes gjennom representantforslag, selv om vi støtter intensjonen i mye av innholdet.

Sivilbefolkningen i Gaza har nå levd i over halvannet år med frykt og lidelse. Humanitær hjelp har blitt stoppet på grensen, sykehus og medisinsk personell har blitt angrepet. Dette er alvorlige internasjonale forbrytelser som må etterforskes og straffeforfølges. Her har Den internasjonale straffedomstolen en viktig rolle, og Arbeiderparti-regjeringen har vært tydelig på og tatt til orde for at domstolens budsjett bør økes.

Norsk eksportkontroll er omfattende og streng. Det er og skal være strenge og klare regler for å kunne tillate eksport av våpen eller produksjonsteknologi. Som utenriksministeren skriver i sitt svarbrev til komiteen, er norsk politikk på dette området allerede strengere enn mange europeiske lands politikk.

Til slutt vil jeg være tydelig på noe: Norge har alle intensjoner om å opprettholde et ambisiøst nivå på bistanden til Palestina. Vi har et langt og tett samarbeid med palestinske myndigheter, og Norge ses på som en pålitelig og langsiktig støttespiller. Det skal vi også være i framtiden.

Takk til saksordfører og komiteen for godt samarbeid i saken.

Ine Eriksen Søreide (H) [13:49:51] (komiteens leder): Jeg deler representanten Eriksens vurdering av at man ikke bør utforme norsk utenrikspolitikk gjennom representantforslag. Når det er sagt, er det ingen tvil om at det som skjer i Gaza nå, og som har skjedd over tid, er svært dramatisk, og det tiltar i styrke. Og selv om Høyre er en klar forsvarer av Israels rett til å forsvare seg selv mot det brutale terrorangrepet fra Hamas den 7. oktober i fjor, er det allikevel helt åpenbart at Israel også bryter og har brutt folkeretten i lang tid gjennom særlig tre ting:

- manglende evne og/eller vilje til å beskytte sivile
- manglende evne og/eller vilje til å skille sivile og militære mål
- å ikke slippe inn nødhjelp, noe de etter folkeretten er forpliktet til å gjøre

Det er uhyre viktig at de siste gislene som nå sitter i Hamas' fangenskap, blir sluppet fri. Det er også viktig at

døde gisler returneres til sine familier, men det er nå en situasjon som er så dramatisk at det selvfølgelig også er helt på sin plass å diskutere det i Stortinget. Å bruke dette representantforslaget som et grunnlag for å diskutere det, synes jeg er bra, for situasjonen er nå dramatisk.

Det er også viktig å huske noe som av og til kanskje blir litt borte i debatten på begge sider. Det er at Palestina og palestinerne er mer enn Hamas, og at Hamas ikke er alle palestinerne. Å understreke det og å fokusere på lidelsene for sivilbefolkningen, som komiteen også beskriver i saksordførermerknadene, mener jeg er utrolig viktig.

Det er ingen tvil om at en tostatsløsning, der begge parter kan leve side om side innenfor anerkjente grenser og med de store, utestående sluttstatusspørsmålene løst, vil være den beste løsningen for både israelere og palestinere. Vi skal ikke gi opp den tanken selv om realismen i en tostatsløsning i dagens situasjon selvsagt er liten. Vi må også bruke de kanalene og arenaene vi har, til å bidra til at folkeretten blir fulgt, og til å påtale brudd på folkeretten overfor alle parter. Det mener jeg er viktig i denne saken, og det er viktig også i andre saker.

Bengt Fasteraune (Sp) [13:52:51]: Verden har vært vitne til mange grusomheter i Israel–Palestina-konflikten, spesielt i det siste. Etter et håp om en varig våpenhvile i januar står Gaza nå på randen av en sultkatastrofe. Sivile fordrives, og mat kommer ikke inn. Den israelske regjeringen har annonsert planer som kan innebære en permanent militær tilstedeværelse på Gazastripen. Det er mer alvorlig enn på svært lenge. Arbeidet med å få til en våpenhvile er viktigere enn noen gang.

Selv om det kan virke håpløst, er det samtidig lysere tegn i horisonten hvis en ser det i bred forstand. Den israelske befolkningen er krigstrøtt og ønsker å prioritere gislernes hjemkomst etter at de ble tatt til fange etter et brutalt angrep av Hamas.

Jeg forstår at folk er utålmodige etter å få til en løsning på konflikten i Midtøsten. Det er det mange andre stater som også er. Statsministere i både Storbritannia, Frankrike og Canada kommer med skarp kritikk, og det er mange som forventer at man får til en løsning.

Likevel tror jeg det er viktig at man følger opp de linjene man har fulgt. Med Senterpartiet i regjering anerkjente Norge Palestina som stat. Vi bevilget betydelige summer til humanitær og langsiktig hjelp. Vi støttet opp om folkeretten i Haag. Det arbeidet må følges opp, og det er jeg sikker på at også følges opp av Arbeiderparti-regjeringen. Det er et arbeid vi støtter. Det er svært komplisert, og det vekker følelser hos alle, også oss som sitter i denne sal, men Norges rolle i denne saken handler om å stå opp for folkeretten, lindre nød og bygge broer.

Utenriksministeren har redegjort godt i sine svar til Stortinget tidligere, og også de forslagene vi tar stilling til i dag, har han vært inne på flere ganger i Stortinget. Jeg ønsker at vi har en langvarig politikk uten å brenne broer. Jeg ønsker at Stortinget slutter opp om det gode arbeidet som gjøres i dette hus og fra regjeringens side i denne saken. Å forsvare folkeretten og få på plass fred gjøres best gjennom godt diplomatisk håndverk og konsistent politikk.

Morten Wold (FrP) [13:56:06]: Lidelsene i Gaza er selvfølgelig dypt tragiske. De menneskelige konsekvensene av denne konflikten gjør sterkt inntrykk på oss alle. Det er helt avgjørende at humanitær hjelp når frem til dem som trenger det, og selvfølgelig at disse gislene settes fri. Det kunne vært en god start på kanskje å få en slutt på denne konflikten.

Terrorangrepet i oktober er jo det som utløste dette, og det var åpenbart at israelerne hadde undervurdert Hamas og de kapasiteter som de hadde. Det resulterte selvfølgelig i et voldsomt raseri og frustrasjon over at det israelske forsvaret ikke var i stand til å oppdage og avverge terrorangrepet.

Israel mente at de etter angrepet sto i en form for eksistensiell krise, og slo kraftig tilbake. De er livredde for å bli utsatt for en slik handling igjen og har derfor som mål å utrydde Hamas. Så er det riktig, som det er sagt fra talerstolen her tidligere i dag, at ikke alle palestinere er medlemmer av Hamas, og det er det greit å legge seg på hjertet.

Israel har selvfølgelig full rett til å forsvare seg. Den store utfordringen Israel står overfor nå, er at Hamas ikke er en nasjonal regulær styrke. De er terrorister, følger ikke internasjonale regler for krigføring og opptrer som sivile når det er opportunt. Dette bidrar til å gjøre Israels forsvarskamp svært komplisert og utfordrende.

Så kan vi selvfølgelig alltid diskutere eller stille spørsmål ved kraften og omfanget av Israels krigføring mot Hamas. Dessverre har krigen påført sivilbefolkningen i Gaza store lidelser. Konflikten rammer uskyldige på begge sider og gir langsiktige konsekvenser for dem som er bosatt i områdene.

Det påligger selvfølgelig de stridende partene å hensynta sivile og begrense skader på sivile og sivil infrastruktur. Det er viktig å understreke at begge parter gjennom sin fremferd må vise at det er et tydelig skille mellom sivil og militær stridende aktivitet, for å beskytte sivile. Det ser vi dessverre ikke hele veien. Så påhviler det verdenssamfunnet å legge press på begge parter for å få til en løsning som sikrer Israels grenser og beskytter de sivile fra videre lidelser, både i Israel og i Gaza.

Bjørnar Moxnes (R) [13:59:33]: 14 000 spedbarn vil dø på Gaza om de ikke får nødhjelp de neste 48 timene,

skal vi tro FNs nødhjelpssjef, Tom Fletcher. I over to måneder har de israelske angrepsstyrkene systematisk hindret at livsnødvendigheter som mat, vann og medisiner når fram til folk. Nå er de på vei til livstruende sult i Gaza. Ifølge FN kan en halv million mennesker stå i fare for å sulte i hjel innen september hvis ikke nødhjelp slipper inn.

Siden oktober 2023 er over 28 000 palestinske kvinner og jenter drept i angrepene, dvs. i gjennomsnitt én kvinne og én jente hver eneste dag. Om dette sier Fremskrittspartiet ingen verdens ting. Om okkupasjonen, som går mange tiår tilbake i tid, sier Fremskrittspartiet ingen verdens ting. Vi burde merke oss hvordan Fremskrittspartiet går på gummisåler rundt sakens faktum – nemlig systematiske angrep fra Israel rettet mot sivile i lang, lang tid – uten å si et ord eller fordømme dette. Det er en interessant dobbeltmoral fra Fremskrittspartiet når ofrene er palestinere og ikke europeere. Det er verdt å merke seg.

Så er det viktig at store vestlige land som Storbritannia, Canada og Frankrike nå truer med sanksjoner mot Israel. Da er jo spørsmålet: Når skal Norge ta ledelsen og gå foran med straffetiltak mot Israel? Hittil har Arbeiderpartiet i Stortinget siden oktober 2023 avvist nærmere 70 forslag fra Rødt og andres side om konkrete tiltak mot Israel. Ja, anerkjennelsen av Palestina var viktig og riktig og kom som følge av et stort engasjement fra hundredusener av innbyggere. Det skal Arbeiderpartiet ha ære for å ha gjennomført i regjering. Men når det gjelder å gjøre slutt på straffriheten for apartheidregimet i Tel Aviv, å gjøre slutt på at vi er Europas største investor i okkupasjonen av Vestbredden, som er ulovlig – der er det ingenting. Når det gjelder sanksjoner og boikott, fredelige virkemidler for å legge press på dette regimet om å stanse folkemordet og stanse angrepene – der gjenstår det mye. Jeg håper vi nå, etter at andre land nå varsler å lede an, kan oppleve at Norge også vil gjøre mer. For vi kan gjøre mer, og vi må gjøre mer for å legge press på Israel om å stanse angrepene på palestinerne.

Utenriksminister Espen Barth Eide [14:02:53]: Det temaet vi diskuterer i dag, er et av de viktigste i vår tid, og jeg mener at det er veldig mye i denne innstillingen som er helt sentrale tema. Så tror jeg det kunne være lurt at forslagsstillerne av og til satte seg litt inn i hva som faktisk foregår der ute, for veldig mye av det man ber Stortinget om å vedta, er jo langt på vei i gang for lengst – f.eks. at vi skal støtte opp om den arabiske fredsplanen for gjenoppbygging av Palestina, for en palestinsk løsning. Der har jo Norge vært helt i front blant de europeiske statene i å etablere nettopp den ene globale koalisjonen for nettopp det formål. Den har faktisk møte i dag, i Rabat i Marokko. Jeg åpnet den sammen

med Saudi-Arabias utenriksminister for noen få timer siden, digitalt, og det er en del av et langvarig arbeid. Det er ikke det første møtet, det er et av mange møter som har nøyaktig det formål som Rødt, SV og Venstre ber om at jeg skal begynne med. Så vel bekomme, helt enig, det gjør vi, og vi er godt i gang. Dette er offentlig kjent og lett tilgjengelig hvis man spør eller følger med i norske og internasjonale medier.

Hele prinsippet er at vi skal få til en palestinsk stat. Vi har jo anerkjent. Vi skal sørge for gjenoppbygging av Gaza. Der er vi vertskap for den kommende egyptisk-norske FN-konferansen om det, som skulle vært i mai, da det var våpenhvile, og som er utsatt til det blir ny våpenhvile. Og vi leder giverlandsgruppen for Palestina. Så det er få land som i større grad kan si at vi gjør nettopp det og vi planlegger nettopp det. Da er det veldig liten grunn til at Stortinget skal vedta det som allerede skjer.

Moxnes har gledet seg over at Canada, Frankrike og Storbritannia har vært ute i dag, i tillegg til at de samme landene pluss oss og alle de nordiske landene, alle de baltiske landene, Australia og Japan gikk ut med en veldig bred og kraftfull uttalelse mot Israel i går. Jeg jobber nært med disse landene. Jeg er veldig glad for at de er kommet dit, og ære være dem, men å påstå at de går i front, er å dra det litt langt. For i beste fall vil de komme dit Norge allerede er. Det de ser på, er tiltak mot bosettere. De ser på tiltak mot enkeltpersoner, og de ser også på mulighet for å holde tilbake visse former for våpeneksport. Fra norsk side er det jo totalforbud mot våpeneksport. De diskuterer også, som representanten Moxnes var innom, å anerkjenne Palestina. Det har vi gjort. Det er svært bra, og det viser at lederskap er lurt, og at flere land kommer etter. Jeg anerkjenner det. Jeg er veldig glad for det. Men til beskrivelsen av at de nå plutselig har tatt ledelsen, vil jeg heller si: veldig bra, velkommen etter. Vi er glad for at de er med. Det er viktig, for dette er tunge og viktige land, og flere er på vei.

Presidenten [14:05:55]: Det er klart for replikkordskifte.

Ine Eriksen Søreide (H) [14:06:11]: Jeg tror alle i denne salen er veldig berørt av det som skjer i Gaza nå, og ikke minst av den opptrappingen vi har sett den siste tida, kombinert med en del politiske uttalelser fra israelsk hold som er dramatiske.

Så vet vi også godt at det i stort akkurat nå er ett land som kan bidra til å legge press, og det er USA. I den sammenheng vil jeg gjerne vite hva slags dialog Norge nå har med USA for å bidra til at den situasjonen som er i Gaza nå, ikke eskalerer videre. Det gjelder både det å slippe inn nødhjelp i stort nok volum til at det faktisk kan hjelpe også på kort sikt, og også det å beskytte sivile og ikke treffe sivile mål.

Utenriksminister Espen Barth Eide [14:07:09]: La meg først si at jeg deler fullt ut beskrivelsen til representanten Eriksen Søreide av betydningen av USA. Vi har hyppig og god kontakt med de menneskene i Trump-administrasjonen som jobber med dette, inkludert Steve Witkoff, som også på dette feltet er svært aktiv. Jeg vil også minne om at utenriksminister Rubio faktisk har vært ganske tydelig overfor Israel, på samme måte som de europeiske landene og Canada, som nevnt tidligere, på at Israel må åpne opp.

Så det er bevegelse også der, men jeg tror det er langt unna at USA er klar til å treffe den typen tiltak som vi har gjort. Derfor er vi opptatt av å bygge videre på denne brede koalisjonen, som tidligere nevnt. Det er flere møter i nær framtid. Et møte vi ser særlig fram til, og som vi nå jobber med å planlegge, bl.a. i dag, er i New York i juni. Da kan det komme ytterligere bevegelse i det internasjonale arbeidet. USA bør være med i dette så mye man klarer.

Ine Eriksen Søreide (H) [14:08:12]: Det var interessant å legge merke til at president Trump på sin Midtøsten-reise ikke besøkte Israel, uten at man nødvendigvis skal legge for mye i det. Likevel er det et interessant poeng.

Utenriksministeren nevnte på slutten av sin innledning arbeidet i AHLC, den såkalte giverlandsgruppa for Palestina. Man kan for så vidt bemerke i parentes at en gruppering som har vart i over 30 år, knapt kan kalles ad hoc. Likevel har det vært en ganske vesentlig kanal for Norges arbeid med konflikten. Det at vi har hatt inntak hos begge parter, har vært en helt avgjørende forutsetning for at vi har kunnet være effektive, og for at begge parter har ønsket at vi skal ha denne lederrollen. Kan utenriksministeren si noe om hvordan arbeidet i AHLC nå går, spesielt fordi vi fra norsk side reelt sett ikke har særlig mye politisk eller diplomatisk kontakt med Israel?

Utenriksminister Espen Barth Eide [14:09:09]: Jeg vil bare først presisere at vi er leder av giverlandsgruppen, Ad Hoc Liaison Committee, som helt riktig har vært ad hoc i 30 år, men i tillegg er vi med og leder den globale koalisjonen for en tostatsløsning. De to henger sammen. I New York blir det midt i juni et stort møte som bl.a. vår partner Saudi-Arabia og Frankrike har tatt initiativ til, hvor vi skal gjennomføre vårens møte i giverlandsgruppen – det som normalt er i Brussel, er i samråd med partene flyttet dit – og det vil også være en økonomisk dimensjon i disse junimøtene. Så det arbeidet fortsetter med full styrke. Møtene har holdt vanlig rytme og fungerer godt. Israel har ikke deltatt, men det er en eldre beslutning. Det har vært slik i flere år nå, lenge før f.eks. vår anerkjennelse var tilfellet. De er alltid

velkomne, og deres stol vil alltid være tilgjengelig når de kommer tilbake til det samarbeidet.

Bjørnar Moxnes (R) [14:10:30]: Barth Eide virker selvtilfreds med regjeringens innsats. Det kan være litt uklokt så lenge Norge er Europas største investor i okkupasjonen av Palestina, og så lenge det går våpen fra norskeide fabrikker via tredjeland som havner hos Israel. Kongsberg og Nammo har fabrikker i USA som leverer våpen som går til Israel fra USA. Et av våre forslag er følgende:

«Stortinget ber regjeringen oppheve unntaket USA får fra vilkåret om norsk godkjenning før reeksport av forsvarsmateriell kan finne sted.»

Det er med andre ord å hindre at det går våpen fra norskeide selskaper til Israel fra USA, fra våre fabrikker i USA. Kan utenriksministeren forklare hvorfor Arbeiderpartiet er imot dette forslaget?

Utenriksminister Espen Barth Eide [14:11:28]: Det har allerede blitt beskrevet hvorfor vi mener at denne typen utenrikspolitiske tiltak ikke skal vedtas gjennom representantforslag i Stortinget på denne måten. Når det gjelder substansen i saken, er det slik at det for det første er et totalforbud mot eksport av både våpen og flerbruksvarer fra Norge, altså det som er under norsk jurisdiksjon. Så er det slik at vi i eierdialogen med norske selskaper også minner om aktsomhetsprinsipper, som inkluderer at man skal avstå fra å bidra til noe som vil være brudd på sentrale prinsipper i f.eks. folkeretten og humanitærretten. Det er en del av eierdialogen som ikke ligger hos meg, men hos næringsministeren. Det er altså slik at eksportkontroll er nasjonale anliggender, og i forslag nr. 5, som Venstre heldigvis ikke er med på, er premisset galt. Det finnes ikke et særlig unntak for USA. Det er regler mellom allierte, og de er nøytrale med tanke på hvilke allierte det er snakk om.

Bjørnar Moxnes (R) [14:12:34]: Når Nammo selger skulderfyrte våpen til Nederland, må de søke norske myndigheter om tillatelse til reeksport til Ukrainas forsvarskamp. Sann er reglene i dag. Da man spurte Morten Brandtzæg i Nammo om hvorfor USA ikke hadde lignende regler, svarte han at det vet ikke han, slik har det vært i alle år. Så det er en særregel for USA.

Det snakkes om eierdialog. Staten er største eier. Vi eier selskapene. Vi er store eiere i både Nammo og Kongsberg Gruppen, og våpen fra disse selskapene havner hos de israelske angrepsstyrkene, deriblant skrogdeler fra Kongsberg Gruppen som havner i samtlige F-35 bombefly som Israel bruker i bombingene av uskyldige sivile palestinere. Det er bekreftet fra det israelske forsvaret at det kommer fra Kongsberg Gruppen.

Jeg vil gjenta spørsmålet: Hvorfor dette særunntaket for USA, som tillater eksport via USA til Israel?

Utenriksminister Espen Barth Eide [14:13:35]: Jeg er kjent med at Rødt her bruker Brandtzæg som sannhetsvitne, men jeg har altså ansvaret for eksportkontrollen, og det finnes ikke spesielle regler for USA som ikke gjelder for andre allierte. Det er slik at ulike tilfeller selvfølgelig ikke er like, men påstanden som er premisset i forslag nr. 5, er gal – den er uriktig, er vel det riktige å si i Stortinget. Dette er prinsipper som gjelder mellom allierte.

Når representanten Moxnes så spør om deler til fly, vet han svaret veldig godt, for han har stilt det spørsmålet svært mange ganger, og han har fått nøyaktig det samme svaret. Svaret er det samme også i dag: Når vi er med og produserer et helhetlig system, er det slik at alle F-35-fly inneholder noen deler fra Kongsberg Gruppen. Det var noe vi var svært glade for da kontrakten ble inngått. Det å dele opp flyene igjen for å ta ut f.eks. en norsk kompositt del fra en vinge er ikke noe jeg for det første tror er praktisk mulig, eller noe som vil bidra til at Netanyahu endrer politikk.

Bjørnar Moxnes (R) [14:14:40]: Det vil jo påhvile et straffansvar for enten medvirkning til eller for ikke å ha motvirket folkemord og krigsforbrytelser. Det i seg selv er grunn god nok til at Norge bør ta en grundig gjennomgang av alt av våpen og våpenkomponenter fra norskeide våpenfabrikker som havner hos den israelske krigsmaskinen. Dette tror jeg statsråden er fullt klar over. Så spørsmålet er: Når vil Norge gjøre tiltak for å unngå at dette faktisk skjer, at både skulderfyrte våpen, «bunker busters» og deler til kampflyene brukes av Israel i angrepene mot Palestina?

Det kom en resolusjon 18. september 2024 i FNs generalforsamling som Norge var med på å ta initiativ til, som ba alle stater ta grep for å avslutte forsyning eller overføring av våpen, ammunisjon eller beslektet utstyr til Israel, den okkuperende makt. Spørsmålet er: Hvordan vil Norge følge opp resolusjonen som vi stemte for i FN, og som burde forplikte oss med hensyn til våre egne handlinger, også med tanke på norske selskaper?

Utenriksminister Espen Barth Eide [14:15:44]: Denne resolusjonen kjenner jeg meget godt. Vi var tungt inne i det arbeidet, og jeg tror representanten snakker om §§ 5 a og 5 b. Der er det veldig tydelig at det er tiltak som ligger innenfor egen jurisdiksjon. Vi er 100 pst. omforent med det som står der, fordi det altså er regler for hva som er eksportkontroll for et våpen.

Dette er en gjenganger i Stortinget, og det blir ikke mer klart av at man spør om det en gang til. Men gjennomgangen er veldig viktig, den har vi også hatt, og vi er

svært opptatt av at vi ikke skal gjøre noe som betyr at vi har noe medansvar eller medskyld i folkerettsbrudd på Vestbredden. Det er vår klare juridiske vurdering at det har vi ikke. Dette er imidlertid et pågående arbeid, og det jobbes også internasjonalt. Vi har også tatt initiativ til at FN-regler skal gå enda lenger enn dette, med hensyn til ytterligere begrensninger på våpeneksport. Jeg tror at det nå er bevegelse der ute, og at man kanskje skulle være litt interessert i det som skjer internasjonalt, og ikke hele tiden bare terpe på akkurat det samme forslaget, som Rødt har gjort siden de ble oppfunnet.

Presidenten [14:16:48]: Replikskordskiftet er avsluttet.

Dei talarane som heretter får ordet, har òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Christian Tybring-Gjedde (uavh.) [14:17:09]: Det er ingen som ikke lar seg berøre av det som nå skjer på Gaza. Jeg tror alle er forferdet over det som skjer. Man er veldig sinte, og man er særlig sinte i Europa. Jeg vet ikke hvorfor vi er spesielt sinte i Europa, men det er sånn det faktisk er.

Jeg vil gi et lite råd, hvis representanten Moxnes og andre kan ta det innover seg, og det er å ikke bruke ord som ikke er dokumentert ennå. Antipatien mot Israel blir ikke noe større av den grunn. Bruker man ord som «folkemord», «apartheid» og «etnisk rensing», får man ikke noe sympati. Man burde bruke ord som faktisk er sanne. Da kan man kanskje få mer sympati.

Når det gjelder forsvarsindustrien, har hele denne salen sagt at vi skal styrke forsvarsindustrien. Det er veldig viktig på grunn av krigen i Ukraina. Det er også representanten Moxnes enig i. Men skal en gjøre det, kan en ikke trekke ut noen komponenter og si at de ikke skal leveres til USA. Vi er helt avhengig av USA. Veldig mye av den teknologien som går inn i norsk forsvarsindustri, kommer fra USA. Det er derfor vi er i stand til å levere NASAMS. Det er derfor vi er i stand til å levere ulikt forsvarsmateriell fra norske bedrifter. Uten USA kan vi ikke produsere noe som helst. På NASAMS er det Raytheon-missiler som inngår. Hvis vi ikke får det, virker ikke NASAMS. Vi er avhengig av USA, og derfor er det helt selv-sagt at vi heller ikke kan pålegge USA restriksjoner, for det er det vi faktisk gjør. Trekker vi ut én komponent, som utenriksministeren sa, fra et F-35-fly, er vi ute av F-35-produksjonen totalt. Vi kan ikke produsere våre komponenter inn til bare de flyene vi ønsker, til de konfliktene vi ønsker dem brukt i. Vi er nødt til å være med på en totalproduksjon. Da er vi faktisk en del av produksjonen, og da er det USA som bestemmer eksportregelverket til andre land. Sånn er det bare, og det kan vi ikke gjøre noe med.

Når Brandtzæg, sjefen i Nammo, sier at han ikke vet hvorfor, kan jeg godt fortelle hvorfor: Vi kan ikke stille den formen for krav til USA, for vi er helt avhengig av deres støtte for sikkerhet i Europa. Vi er helt avhengig av USA her i Norge. Hvis vi ikke forstår at USA bestemmer eksportregelverket ut fra USA, kan vi heller ikke forvente at USA skal hjelpe oss i en konflikt. Og det er forskjell på krigen i Ukraina og krigen på Gaza. Israel ble angrepet av terrorgruppen Hamas og tok igjen. Så kan man si at det er voldsomt det de gjør, og det er det. Ukraina er et uskyldig land som ikke har provosert noen, men som ble invadert. Det er i Europa. Det gjør at vår sikkerhet er truet av Russlands invasjon i Ukraina. Det er en helt annen situasjon, så sinnet burde være rettet først og fremst mot Russland, ikke først og fremst mot Israel.

Ingjerd Schie Schou (H) [14:20:24]: Vi er alle berørt av det som skjer i Gaza. Jeg tror ingen i salen ikke er det.

Det ble sagt av representanten Fiskaa at Israel driver en målrettet krig mot Palestina. Nei, de driver en målrettet krig mot Hamas, med de store lidelsene og konsekvensene det har for det palestinske folk. Det er uforholdsmessig. Israel hadde rett til å forsvare seg etter angrepet 7. oktober, men det skal være forholdsmessig. Det er ikke det i dag, og det er en rekke brudd på folkeretten, slik situasjonen er i dag.

Det jeg imidlertid legger merke til, er at representanten Fiskaa og venstresiden ikke nevner Hamas med ett ord. Hamas er en terrororganisasjon, og en terrororganisasjon som ikke tar humanitære hensyn, og hvor menneskeliv ikke er noe verdt. Hamas kan løse krigen ved å løslate gislene, både de levende og også de som er døde. Hamas bruker altså det palestinske folk som skjold, både barn, babyer og voksne – alle. Hamas kan stoppe krigen og konflikten. De kan løslate dem som er tatt og lever, og de som ikke gjør det.

Vi godkjenner en stat bare én gang. Arbeiderparti-Senterparti-regjeringen gjorde det. Høyre har også vært opptatt av en tostatsløsning, selv om det virker ganske urealistisk slik vi ser det nå. I dagens situasjon virker det lite sannsynlig. Det er en stat som ble godkjent av Senterpartiet og Arbeiderpartiet i regjering uten aksepterte, definerte landegrenser, og en stat som ikke har et fungerende politisk statssystem. Hamas er på en måte den reelle, ikke den formelle, men den reelle forhandlingspartner og også den reelle regjering.

Jeg gleder meg over at utenriksministeren, slik media skriver i dag, skal få møte regjeringen i Israel, og jeg håper også at utenriksministeren benytter muligheten til å forstå begge sider. Også i kontakten med USA er samtalen viktig. Det å få inn både nødhjelp og humanitær hjelp i dagens situasjon er også viktig. Vi trenger en våpenhvile nå, og jeg håper at forslagsstillerne, med sine

forslag, som de ikke får flertall for, også kan prøve å balansere ordbruken, men også at Hamas må omtales som en del av den grunnleggende konflikten.

Ingvild Wettrhus Thorsvik (V) [14:23:36]: Vi står overfor en av vår tids mest alvorlige humanitære og politiske kriser. I dag melder FN om at 14 000 spedbarn kan dø i Gaza i løpet av de neste 48 timene om de ikke får nødhjelp. Gaza ligger i ruiner. Titusener av sivile er drept, millioner er drevet på flukt, og håpet om en fredelig løsning virker mer fjernt enn på lenge. Men det er også nettopp derfor må vi handle – med prinsippfasthet, medmenneskelighet og mot.

Det blir sagt at dette er et angrep på kun Hamas. Dette er et angrep som rammer hele Palestinas befolkning, hele Gazas befolkning. Netanyahu er tydelig på at han har et ønske om å ta over Gazastripen. Dette kan ikke kalles et angrep som er rettet kun mot Hamas.

Jeg vil takke Rødt for å ha fremmet representantforslaget vi behandler i dag. Selv om vi mener at Norge må gjøre mer, har Norge og regjeringen hatt en tydelig posisjon internasjonalt til støtte for palestinerne sak og mot israelske krigsforbrytelser. Det er bra, og jeg tror ikke det hadde skjedd uten press fra opposisjonspartier eller uten det store folkelige engasjementet vi ser på daglig basis.

Venstre fremmer sammen med SV og Rødt fire forslag i dag. De har ett felles mål, slik vi ser det: å bidra til en rettferdig og varig fred i tråd med folkeretten.

Når vi ber regjeringen om å komme tilbake til Stortinget med forslag til garantier Norge kan stille for å støtte gjenoppbyggingen av Gaza og etableringen av en palestinsk stat, handler det ikke bare om murstein og sement. Det handler også om å gjenreise et samfunn – om å gi barn skolegang, familier trygghet og unge mennesker håp. Norge har en lang tradisjon som fredsnasjon, og nå må vi bruke den rollen aktivt.

Når vi ber regjeringen bruke statens eiermakt i forsvarsindustrien til å sikre at norske selskaper ikke bidrar til våpenleveranser til Israel, er det fordi våre verdier må gjenspeiles i hvordan vi bruker vår økonomiske og politiske makt.

Når vi ber regjeringen bidra til at Den internasjonale straffedomstolen kan gjøre sitt arbeid uhildet også i møte med sanksjoner fra andre land, handler det om at Norge må stå opp for domstolens uavhengighet og beskytte dem som samarbeider med den. Det er uakseptabelt at enkeltland forsøker å kneble internasjonal rett.

Dette handler om å velge side for folkeretten, for menneskerettighetene og for en framtid der både israelere og palestinere kan leve i fred og sikkerhet. Vi mener Norge må være en tydelig stemme for rettferdighet og fred også når det koster.

Bjørnar Moxnes (R) [14:27:03]: Jeg vil takke for hyggelige ord fra bl.a. Venstre. Jeg var raus nok til å gi litt skryt til Arbeiderpartiet for anerkjennelsen av Palestina. Det var ikke noen særlig respons tilbake på det. Jeg vil bare få sagt at det var et forslag fra Rødt som lå til grunn for anerkjennelsen, og så var ikke minst presset fra befolkningen helt avgjørende. Arbeiderpartiet skal ha ære for å ha gjennomført det i regjering, så her kan man si at det var et fint lagarbeid, hvor alle burde få litt kred for det.

Når det gjelder Christian Tybring-Gjeddes uttalelser fra talerstolen, kan jeg jo si at vi er mange som nok er sinte i Norge og i Europa fordi Norge fortsatt har en frihandelsavtale med Israel, fordi vi fortsatt tillater videresalg av våpenkomponenter til Israel, og fordi vi er Europas største investor i selskaper som bidrar til okkupasjonen av Palestina, samtidig som et folkemord pågår. Det gir grobunn for både engasjement og raseri, som igjen kan anspore til handling, og det er viktig.

Begrepet «etnisk rensing» er det begrepet som EUs tidligere utenrikssjef Josep Borrell bruker. Når det gjelder begrepet «apartheid», fant ICJ i sin rådgivende uttalelse i sommer at Israel har brutt apartheidparagrafen i FNs traktat mot rasediskriminering. FNs spesialrapportør Francesca Albanese har for lengst funnet at alle de fem anerkjente kriteriene for apartheid er til stede i de okkuperte palestinske områdene.

Og til slutt begrepet «folkemord»: Amnesty finner at folkemord er et faktum i Gaza. Selv statssekretær Andreas Kravik omtalte det 1. mai som noe som er i randsonen av et folkemord. For å kunne stanse et folkemord er det kanskje viktig å ikke vente til ti år etter at det er gjennomført og det endelig er konkludert med å omtale det med sitt rette navn, men heller – i politikens verden – faktisk si det som er sant, for å utøve maksimalt press for å få stanset dette.

Ellers var Tybring-Gjeddes innlegg et godt innlegg for hvorfor vi snarest burde frigjøre verdikjedene i vår egen forsvarsindustri fra et stadig mer ustabilt og uforutsigbart USA. Sann sett var det som kom fra Tybring-Gjedde, nyttig.

Til slutt, til Ingjerd Schie Schou, fra Høyre: Det var en våpenhvile, med tidstabell for gisselutveksling. Den bestemte Israel seg for at de ikke ville følge, og de gjenopptok sine angrep og bakkeinvasjonen. Også familiene til gislene i Israel fortviler over hva regjeringen deres gjør.

Utenriksminister Espen Barth Eide [14:30:27]: Representanten Ingjerd Schie Schou mente, hvis jeg forsto henne riktig, at vi ikke burde anerkjent Palestina – med den begrunnelse at det ikke var et definert territorium. Det er slik at de bredest anerkjente kriteriene for hva som kan utgjøre en stat, er det vi kaller Montevideo-kri-

teriene, og de sier at man skal ha en definert befolkning. Det har åpenbart Palestina, altså palestinerne som bor i Palestina. Det er et definert territorium. Det fikk vi etter Oslo-avtalen. Det er enighet om at den dagen Palestina blir en stat, er det Vestbredden, Gaza og relevante deler av Jerusalem – med rom for «land swaps», altså for landbytte, men at det er utgangspunktet, altså det som er utenfor grensene til det Israel som eksisterte i 1967, som er internasjonalt anerkjent som det legitime Israel av store deler av verdenssamfunnet.

For det tredje skal man ha en regjering. Det har de. De har både president og regjering og styresett, som dessverre ikke har hatt kontroll på Gaza, men det finnes altså en regjering. 149 stater av de 193 i FN har anerkjent Palestina som stat, og da er det altså «the state of Palestine» man anerkjenner. De skal også ha kapasitet til å inngå avtaler eller relasjoner med andre stater. Det har Palestina. Derfor har de en ambassadør her i Oslo, og i svært mange andre land har de et diplomatisk korps, så de er så nær et medlem i FN som man kan bli uten å være et fullt medlem som stat i FN.

Palestina oppfyller disse kriteriene, og det har de gjort en stund. Derfor har skiftende norske regjeringer ment at man en dag burde anerkjenne Palestina. I Arbeiderpartiet mener vi at den dagen var kommet i fjor, og at det var riktig både å gjøre det da og ikke å gjøre det før. Jeg er glad for at Moxnes er enig i det, men jeg tror vi hadde kommet til samme konklusjon også uten ham, for dette er et langsiktig arbeid som har pågått i tiår, og jeg er veldig glad for at vi har gjort det.

Det vi ser i disse dager, er at det stunder mot en prosess som kulminerer i juni, der jeg ikke vil utelukke at det kommer flere tunge sentrale vestlige land. De må imidlertid få lov til å snakke for seg selv, med nettopp samme begrunnelse som vi gjorde.

Til Wetrhus Thorsvik vil jeg si at alt det som står om ICC i forslagene, er jeg helt enig i. Dette gjør vi. Vi har vært med på å etablere ICC, Den internasjonale straffedomstolen. Vi forsvaret Den internasjonale straffedomstolens uavhengighet, inkludert dommerne og alle ansatte – hele tiden. Vi snakker løpende med nærstående land. Vi skal huske på at nesten alle demokratiske land av vestlig type er medlem. Med unntak av Israel, Tyrkia og USA er alle våre allierte medlemmer i denne organisasjonen. Ungarn snakker kanskje nå om å trekke seg, men man kan jo mene litt om dem. Ellers er det slik at dette er standarden for oss, og vi kommer til å stå helt i front for å forsvare ICCs uavhengighet og immuniteten til dem som arbeider der.

Christian Tybring-Gjedde (uavh.) [14:33:48]: Jeg har noen merknader. Det finnes ikke noen palestinsk stat. Uansett hvor mye utenriksministeren prøver å

vedta det, kan man altså ikke vedta en palestinsk stat. En palestinsk stat vil eventuelt komme av forhandlinger. I andre sammenhenger er man veldig opptatt av forhandlinger, men her er man tydeligvis ikke opptatt av det – man skal vedta noe. Det er litt underlig, for uansett hvor mange land som vedtar det, finnes det ikke noen palestinsk stat. Hvis man ikke innser det, kommer det ikke til å bli noen palestinsk stat, for da blir motstanden så stor. Jeg tror ikke det er noe politisk eller utenrikspolitisk poeng å fremheve noe som ingen andre kan akseptere, før det er et faktum. Ingen palestinsk stat uten Israels støtte – det er i hvert fall helt åpenbart. Skal man da isolere Israel og lage en palestinsk stat på si, som så skal påtvinges Israel? Det kommer ikke til å skje, så det er en urealistisk måte å drive diplomati på. Det man burde gjøre, er å gjøre som Norge gjorde innledningsvis: å forhandle om en palestinsk stat – ikke å vedta den.

Tilbake til representanten Moxnes. Ja, man kan helt sikkert finne folk som mener at det er folkemord, etnisk rensing og mye annet, men det hjelper ikke saken noe som helst. Det er like mange som står på den andre siden og hevder at det ikke er det. Hvis man ønsker å hjelpe «staten», hjelper det ikke å skrike høyest og tro at man dermed vinner saken. Da mister man sympati. Det er underlig at de største demonstrasjonene er i Europa. Hvorfor i all verden skulle de største demonstrasjonene være i Europa og på amerikanske universiteter? Hvorfor er den vestlige verden så opptatt av dette? Man må stille seg det spørsmålet, ikke minst Rødt og SV, som er ekstremt opptatt av det. Det er det samme over hele Europa. Det er sosialistene som er mest opptatt av dette. Det er litt underlig, men kanskje det har en historie som gjør at det faktisk er sånn.

Når det gjelder forsvarsindustrien, er det nesten umulig å forklare representanten Moxnes hvordan dette henger sammen. Hvis man ikke er med på å eksportere, dvs. samarbeide om å få norske komponenter, kompositt og annet inn i en F-35, har vi ikke noe mer komposittproduksjon. Vi kan ikke putte komposittet inn i noen fly og ikke i de andre, for det er en totalitet. Man kan bestemme seg for ikke å ha det. Det er helt greit, ikke minst fordi vi har statlig flertallseierskap i de største bedriftene, så vi kan godt bestemme oss for det, men da har vi altså ikke noen industri. Da kan vi ikke ruste opp. Da kan vi ikke prøve å stå på egne bein. Da kan vi ikke samarbeide med andre land for å få totaliteten i et system. Derfor er vi en del av dette. Amerikanerne bestemmer eksport fra sitt territorium, som vi gjør det fra vårt territorium.

Ingrid Fiskaa (SV) [14:36:48]: Representanten Tybring-Gjedde undrar seg over kvifor dei største protes-

tane er i Europa og USA, i Vesten. Kan forklaringa vera at det nettopp er dei vestlege landa som er Israels sterkaste støttespelarar, og at det er her det er sterkast grunn til å protestera? Representanten Schou, frå Høgre, gjer alt ho kan for å unngå å snakka om okkupan-ten, unngå å snakka om israelske krigsbrotsverk, unngå å snakka om dei massive folkerettsbrota og øydeleggingane som Israel påfører Palestina, og det sjølv etter at Gaza er totalt forvandla til ein ruin.

SV og eg er ikkje redde for å snakka om Hamas. Me har fordømt terrorangrepet 7. oktober frå fyrste dag. Me krev sjølv sagt at Hamas utleverer dei siste gislane. Men når får me høyra at representanten frå Høgre og Høgre fordømer handlingane til Israel, f.eks. at dei held tilbake palestinske lik og ikkje eingong vil senda dei daude tilbake til familieane sine? Historias dom vil vera nådelaus mot dei som ikkje valde rett side i denne krigen – for folkeretten, for at alle menneskeliv skal vera like mykje ver- de, og for at menneskerettane skal gjelda for alle.

Utenriksminister Espen Barth Eide [14:38:50]: Re- presentanten Tybring-Gjedde er opptatt av å fortelle meg at det ikke finnes en palestinsk stat. Det er åpen- bart riktig at den palestinske staten ikke har full og ef- fektiv kontroll over alle de palestinske områdene. Det er fordi de er okkupert, i strid med folkeretten, av Israel. At okkupasjonen er ulovlig, er krystallklart og har vært det veldig lenge. Norge har aldri vært i tvil. Det er også slått fast av Den internasjonale domstolen at okkupa- sjonen er ulovlig, og Israel er av verdens høyeste dom- stol pålagt å få den til å opphøre snarest mulig. Som nevnt i stad, er det også slik at 149 land – altså et stort flertall, mer enn tre fjerdedeler av verdens land – mener at det finnes en palestinsk stat, så det å si at ingen me- ner det, er kanskje å dra det litt langt. Det er flertallssy- net blant stater i verden. Vi har blitt med i det flertallet, og vi ser at flere andre land kommer dit.

Så har vi også nevnt at man må bygge den staten i praksis. Man må bygge kapasitet, evne, reformer, sørge for at de palestinske myndighetene faktisk lykkes i å bygge staten sin, være effektiv, yte tjenester og forholde seg til Israel og nabolandene for øvrig. Det har vært vel- dig mye av det vi har jobbet med gjennom mange år i Gi- verlandsgruppen for Palestina, nettopp fordi vi mente at det ville være fint at man fikk forhandlet ferdig, og så anerkjennelse som en del av sluttproduktet. Problemet var at sannheten er: Det var ikke forhandlinger. Det er mange år siden det faktisk pågikk forhandlinger. Ja, det var møter i giverlandsgruppen, men det var altså ingen reelle forhandlinger, og det meste av den tiden statsmi- nister Netanyahu har vært statsminister, har det ikke vært forhandlinger. Nettopp derfor mente vi sammen med et knippe andre land at tiden var inne for å ta dette

et skritt videre og etablere denne brede koalisjonen for implementering av tostatsløsningen, altså implemente- ring av den løsningen som FN gjentatte ganger har ved- tatt må komme på plass.

Det er også veldig viktig å understreke her på slutten av denne debatten at Israels maktbruk bryter folkeret- ten. Det er hevet over tvil at det foreligger alvorlige brudd på krigens folkerett, herunder humanitærretten. Det har vi vært blant de tydeligste på og tidligst ute med å si.

Når det gjelder nøyaktig om dette går innenfor ram- men av folkemord, mener vi at det er et så stort og viktig spørsmål at det er bra at det diskuteres i en domstol, og der er jeg helt enig med min statssekretær, Kravik, som påpekte at Den internasjonale domstolen har sagt at dette kan være i randsonen av folkemord. Jeg tror vi står oss på å forholde oss til de institusjonene vi har bygd opp, for å lykkes med dette.

Til slutt vil jeg si at vi har sanksjoner mot Israel, og det er også slik at de kan utvides. Det vi fra Arbeiderpar- ti-regjeringen er imot, er ensidige norske sanksjoner, men om det nå er bevegelse internasjonalt for stramme- re sanksjoner enn dem vi allerede har, vil vi selvfølgelig delta i de samtale, noe statsministeren også har an- nonsert, så sent som i dag.

Ine Eriksen Søreide (H) [14:42:13]: Jeg har ikke noe ønske om å forlenge debatten, men jeg har et ønske om å rydde opp i det som jeg mener er en veldig klar feil- tolkning fra SVs side av hva som er Høyres politikk. Jeg tror at i så polariserte debatter som Midtøsten-debat- ten er, både i Norge og i andre land, vil det tjene oss alle å ikke forsøke å polarisere mer, eller framstille partier med synspunkter de ikke har.

Da Høyre satt i regjering, og også i opposisjon, har vi vært klart fordømmende til Israels okkupasjon. Det har vært et langvarig norsk standpunkt over vekslende re- gjeringer, og vi har agert politisk på det standpunktet. Det er også sånn at vi fra Høyres side har vært for – og er for – en anerkjennelse av Palestina. Det vi var uenig med regjeringa i, var tidspunktet for anerkjennelsen, men ikke det substansielle i at man skal anerkjenne.

Vi har også jobbet systematisk gjennom Giverlands- gruppen for Palestina, som vi diskuterte nå nettopp, for å kunne bygge broer mellom Israel og Palestina, sånn at palestinerne får sin egen stat, er klar til å ha sin egen stat og har de institusjonene som trengs for å drive en egen stat. Vi legger også press på Israel – og har også gjort det tidligere – der det er nødvendig.

Vi har vi sagt veldig tydelig og klart fra om – i denne saken, og alt det som har skjedd etter det brutale terror- angrepet fra Hamas sin side – at ja, Israel har en åpenbar rett til å forsvare seg. Det som skjedde, var et enormt trau-

me for Israel, som må anerkjennes. Det samme må det at Hamas er en terrororganisasjon. Samtidig har vi vært krystallklare på at Israel beveger seg langt utenfor folkerettens grenser når de ikke skiller sivile og militære mål, når de ikke opptrer forholdsmessig i sitt forsvar, og når de ikke slipper nødhjelp inn til Gaza. Dette er tre eksempler på ting vi har vært helt tydelige og krystallklare på.

Jeg har full respekt for at det kan være uenighet om deler av politikken i salen, at man kan ha ulike innfallsvinkler, og at man kan ha ulike løsninger, men jeg tror vi alle er tjent med at vi i alle fall fører debatten på et skikkelig grunnlag, der vi gjengir partienes respektive politikk på en så presis måte som mulig. Så får man heller ta debatten der man er uenig.

Presidenten: Representanten Bjørnar Moxnes har hatt ordet to ganger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Bjørnar Moxnes (R) [14:45:10]: Sånn jeg forstår Tybring-Gjedde, er det i realiteten egentlig argumentasjon mot konseptet eksportkontroll, som det egentlig er bred enighet om på Stortinget at Norge skal ha.

Så er det ikke riktig at USA nødvendigvis fullt og helt bestemmer over eksporten av våpen produsert på sitt territorium. Kongsberg Gruppen og regjeringen har bekreftet at den nye missilfabrikken i Virginia, som skal produsere både Joint Strike Missile og Naval Strike Missile, skal følge norsk eksportregelverk, ikke det amerikanske. Det kan skyldes tautrekking, eller forhandlinger med Norge, men uansett hva som er bakgrunnen for det, er dette egentlig et eksempel som bør brukes som modell for all eksport fra norske datterselskaper i USA, og det viser at det Rødt foreslår – med andre partier – er mulig hvis det er vilje til det i storting og regjering.

Utenriksminister Espen Barth Eide [14:46:26]: Kort til det aller siste: Det er faktisk også i tråd med norsk regelverk at når våpensystemet i hovedsak er norsk, skal det fortsatt være norsk eksportlisens som gjelder når det eksporteres videre. Det er når det er deler til noe som i hovedsak er et annet våpensystem, at det er unntak. Så det er veldig bra at vi har det på Naval Strike Missile, NSM. Det er ingen nyhet, men det er klart det er relevant fordi det er et viktig våpensystem.

Det jeg hadde lyst til å si – forhåpentligvis helt mot slutten, iallfall fra min side – er at vi alle er enige om at Hamas er en terrororganisasjon, og at de bedrev grusom terror den 7. oktober, men jeg har lyst til å si at jeg er veldig enig med og har lenge ment det samme som nylig avgått sjef for den israelske sikkerhetstjenesten Shin Bet, som i et intervju nylig – det var riktignok en litt tidligere sjef – påpekte at man ikke bare kan knuse Hamas med våpen, vi må også skape rom for en alternativ idé. Det å

anerkjenne den legitime palestinske staten, som altså er anerkjent av de fleste land på jorden, er også den alternative veien til et annet Palestina, et Palestina som faktisk kan bygges i fred sammen med Israel, noe PLO, Fatah – de gruppene som var med på Oslo-avtalen – har sagt at de fortsatt vil holde seg til, at de ikke vil bruke våpen, at de vil ha en fredelig løsning, og at de vil anerkjenne Israels rett til å eksistere ved siden av dem i fredelige og avklarte former. Det er det varige alternativet, for det å fortsette denne voldsomme volden, som i tillegg til å være brudd på folkerett og humanitærrett og menneskerettigheter i det hele tatt, skaper jo bare nytt fiendskap.

Så det å støtte opp om arbeidet for en palestinsk stat er riktig og viktig for å realisere en viktig palestinsk rett til å styre og ha sin egen stat, men det er også et av de mest effektive motmidlene mot et fortsatt iransk-inspirert Hamas-styre, og det også en viktig del av vår motivasjon.

Presidenten [14:48:35]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 13.

Sak nr. 14 [14:48:38]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Samtykke til undertegning og ratifikasjon av Den internasjonale kaffeavtalen av 9. juni 2022 (Innst. 312 S (2024–2025), jf. Prop. 56 S (2024–2025))

Presidenten [14:48:50]: Etter ynske frå utanriks- og forsvarskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil sju replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [14:49:16] (ordfører for saken): Dette er en sak som forener – det er godt det også. Vi står alle bak denne saken, som har et veldig koselig navn.

Vi har hatt syv internasjonale kaffeavtaler før, og nå skal vi ratifisere en ny. La meg først ta noen tall: Det er ca. 28 millioner småbønder som produserer 70 pst. av verdens kaffe. Det er veldig fattige folk, og veldig mange lever under enkle kår.

Poenget med den internasjonale kaffeavtalen er at vi skal ha en kaffesektor som skaper trygghet, som gir gode rammer, og som fremmer internasjonalt samarbeid mellom regjeringer og privat sektor. Det er også at man skal ha utviklingsprosjekter og kvalitetsforbedrin-

ger. Det skal innen kaffesektoren være bærekraft, åpenhet, informasjon og utvikling av kunnskap og statistikk samt samarbeidsprosjekter og innovasjonssamarbeid mellom private og andre relevante aktører.

Utenrikskomiteen mener at det er i vår interesse å delta i den internasjonale kaffeorganisasjonen. Det greit å huske at Norge har en veldig rik kaffekultur. Det var interessant da vi skulle forberede denne saken, at en gjennomsnittlig nordmann drikker omtrent 3–4 kopper daglig, at 90 pst. av befolkningen i Norge over 18 år drikker kaffe, og at vi i snitt bruker 9,9 kg kaffe per innbygger. Det er kun Finland som slår Norges kaffebruk, og etter oss kommer Island, så det er tydelig at de nordiske landene har en aktiv kaffekultur.

For at vi skal få alle disse gode opplevelsene, som kaffeslabberas, morgenkaffe, pausekaffe og alt annet, legger kaffebønder ned utallige timer med hardt arbeid og omsorg i dyrkingen av kaffebønner, fra planting og stell til alt som skal gjøres. Vi og mange kaffebønder er engasjert i at det skal være bærekraftige dyrkingsmetoder som beskytter miljøet og sikrer langsiktig helse for kaffeplantasjene. Derfor må vi ha god kunnskap om bl.a. hvordan vi skal bruke gjødsel.

Derfor er det også enstemmighet når vi i Stortinget skal behandle denne saken. Vi er enige om at vi skal ha en internasjonal kaffeavtale, og at Norge skal bidra med anslagsvis 300 000 kr til dette arbeidet, slik at vi nordmenn, som er et av verdens mest kaffeelskende folk, også kan nyte vår kaffe med best mulig samvittighet.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Utenriksminister Espen Barth Eide [14:52:05]: Jeg mener saksordføreren presenterte saken på en forbilledlig måte. Han er jo også selv kjent som en aktiv kaffebruker; jeg har selv hatt gleden av å dele mange hyggelige kaffekopper med ham. Når det store flertallet av nordmenn drikker kaffe, tror jeg ganske mange av dem også har drukket kaffe med Trygve Slagsvold Vedum. Derfor er det veldig naturlig at han har vært saksordfører.

Men spøk til side: Dette er viktig. Det er ikke av de avtalene vi hører mest om, men den er viktig, for det bra, særlig for oss, som et land der det drikkes mye kaffe, at vi vet at det er bærekraftige og gode prinsipper for utkommet til dem som produserer kaffen. Derfor er det ekstra fint at vi nå alle sammen kan være forent i at det er bra å drikke kaffe. Det er også bra at den kaffen er produsert på en ordentlig måte, og at vi kan drikke den med enda større glede, enten det er sammen med Trygve Slagsvold Vedum eller med andre.

Presidenten [14:52:59]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 14.

Det ringes inn til votering.

Votering

Presidenten [15:01:34]: Stortinget går da til votering og starter med resterende saker fra Stortingets møte 15. mai, dagsorden nr. 79.

Votering i sak nr 5, debattert 15. mai 2025

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trond Helleland og Mudassar Kapur om økt åpenhet rundt bidrag i form av direkte kandidatstøtte og i form av naturalytelser (Innst. 275 L (2024–2025), jf. Dokument 8:118 L (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt fram fem forslag. Det er:

- forslag nr. 1, fra Mudassar Kapur på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet
- forslagene nr. 2 og 3, fra Tobias Drevland Lund på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Rødt
- forslag nr. 4, fra Per-Willy Amundsen på vegne av Fremskrittspartiet
- forslag nr. 5, fra Sigrid Zurbuchen Heiberg på vegne av Miljøpartiet De Grønne

Under debatten har SV gått ut av forslagene nr. 2 og 3. Det votes over forslag nr. 5, fra Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreta en helhetlig gjennomgang av partiloven, herunder regelverket for finansiering av politiske partier, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte. Som en del av gjennomgangen skal det også vurderes å sette et maksimalt beløp for hvor mye en enkelt giver kan gi til et parti.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Miljøpartiet De Grønne ble med 95 mot 7 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.02.25)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 4, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreta en helhetlig gjennomgang av partiloven, herunder regelverket for finansiering av politiske partier, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte. Som en del av gjennomgangen skal det også vurderes hvordan relasjoner mellom partier og personer/bedrifter/organisasjoner skal forstås og reguleres når det gis

bidrag samtidig som bidragsyter har innflytelse gjennom roller i det mottakende partiet.»

Høyre har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 69 mot 31 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.02.42)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 2 og 3, fra Rødt.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede forslag til endring av partiloven som sikrer at bidrag direkte til enkeltkandidater på valglister over de beløpsgrenser som loven fastsetter, innberettes av giver og offentliggjøres. Regjeringen bes om å komme tilbake til Stortinget på egnet måte etter at utredningen er gjennomført.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere dagens praktisering av partiloven § 19 tredje ledd samt vurdere hvordan det kan tydeliggjøres hvilke naturalytelser som er omfattet eller ikke av loven, med mål om å fjerne uklarheter og gråsoner og slik gjøre regelverket enklere for partiene å følge. Regjeringen bes om å komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Rødt ble med 89 mot 13 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.01)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Høyre og Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Vedtak til lov
om endringer i partiloven

I

I lov 17. juni 2005 nr. 102 om visse forhold vedrørende de politiske partiene gjøres følgende endringer:

§ 18 fjerde ledd skal lyde:

Alle partier og partiledde har i valgår plikt til særskilt å innberette bidrag *fra samme bidragsyter som til sammen utgjør en verdi av 15 000 kroner* eller mer som er mottatt i perioden 1. januar til og med fredag før valgdag. *Det samme gjelder for bidrag til kandidater på valglister som partiledde har stilt, og kandidatene skal snarest mulig informere partiledde om bidraget.* Innberetningen skal skje innen fire uker etter at bidraget er mottatt. Bidrag mottatt senere

enn fire uker før utløp av innberetningspliktig periode i første punktum skal være innberettet innen utløpet av fredag før valgdag.

§ 19 tredje ledd skal lyde:

Med bidrag menes pengebidrag og *naturalytelser* hvor verdien av varer, tjenester og andre tilsvarende ytelser, *herunder arbeidstid, annonsering, kjøretøy og lokaler*, er mottatt vederlagsfritt eller til underpris. Ytelse fra privatpersoner som består i ordinært dugnadsarbeid som ikke krever særskilte kvalifikasjoner, eller som ikke er en del av bidragsyters inntektsgrunnlag, regnes ikke som bidrag. Det samme gjelder utlån av lokaler og gjenstander fra privatpersoner som ikke har dette som del av sitt inntektsgrunnlag.

II

Loven trer i kraft 1. juni 2025.»

Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 59 mot 43 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.21)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Stortinget ber regjeringen foreta en helhetlig gjennomgang av partiloven, herunder regelverket for finansiering av politiske partier, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 66 mot 34 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.48)

V o t e r i n g i s a k n r. 6, debattert 15. mai 2025

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Une Bastholm, Sigrid Zurbuchen Heiberg og Irene Ojala om å gjeninnføre heistilskudd for å sikre at flere eldre og personer med funksjonsnedsettelse kan bo i egen bolig lenger (Innst. 255 S (2024–2025), jf. Dokument 8:145 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten har Birgit Oline Kjerstad satt fram to forslag på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Det votes over forslag nr. 2, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede økonomiske virkemidler og lovkrav som sikrer at alle boligblokker med tre etasjer eller mer skal ha etterinstallert heis innen 2035, så lenge fysiske forhold eller andre særlig viktige forhold ikke er til hinder for dette.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 86 mot 16 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.24)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gjeninnføre Husbankens tilskudd til tilstandsvurdering og etterinstallering av heis i forslaget til statsbudsjett for 2026.»

Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 83 mot 19 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.42)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 8:145 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Une Bastholm, Sigrid Zurbuchen Heiberg og Irene Ojala om å gjeninnføre heistilskudd for å sikre at flere eldre og personer med funksjonsnedsettelse kan bo i egen bolig lenger – vedtas ikke.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 81 mot 19 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.17)

Voteringsutskrift kl. 15.05.17

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trygve Slagsvold Vedum, Emilie Mehl og Heidi Greni om å gjeninnføre lønnstak for ledere i staten på 2 mill. kroner (Innst. 252 S (2024–2025), jf. Dokument 8:135 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt fram tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Tobias Drevland Lund på vegne av Senterpartiet og Rødt
- forslagene nr. 2 og 3, fra Tobias Drevland Lund på vegne av Rødt.

Det votes over forslag nr. 3, fra Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen ha som mål å redusere i samlet lønn og godtgjørelser blant de som er på statens lederlønnssystem (SLS).»

V o t e r i n g:

Forslaget fra Rødt ble med 95 mot 7 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.49)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2 fra Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at bruken av variabel lønn og bonusordninger begrenses.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget fra Rødt ble med 86 mot 16 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.06.06)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 8:135 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trygve Slagsvold Vedum, Emilie Mehl og Heidi Greni om å gjeninnføre lønnstak for ledere i staten på 2 mill. kroner – vedtas ikke.

Presidenten: Det votes alternativt mellom innstillingen og forslag nr. 1, fra Senterpartiet og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjeninnføre lønnstak for ledere i staten på 2 mill. kroner og lønnsfrys

for nåværende ledere med lønninger over dette nivået.»

Sosialistisk Venstreparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Senterpartiet og Rødt ble innstillingen vedtatt med 71 mot 30 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.06.41)

Votering i sak nr. 8, debattert 15. mai 2025

Innstilling fra næringskomiteen om Endringer i reindriftsloven og jordskiftelova (distriktsstyring, reintallsreduksjon, erstatning og tilgjengeliggjøring av jordskiftelova på interne forhold i reindriften) (Innst. 256 L (2024–2025), jf. Prop. 63 L (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt fram to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Bengt Rune Strifeldt på vegne av Senterpartiet og Fremskrittspartiet
- forslag nr. 2, fra Runar Sjøstad på vegne av Arbeiderpartiet

Det votes over forslag nr. 1 fra Senterpartiet og Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endringer i lover og forskrifter om at det åpnes for å etablere sperregjerder i beitegrenser der det er en konflikt mellom grunneier og reindrift, selv om en av partene ikke ønsker det.»

Høyre har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet og Fremskrittspartiet ble med 53 mot 50 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.23)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Reindriftsloven § 60 tredje ledd skal lyde:

Det kan fastsettes et øvre reintall pr. siidaandel.

Reindriftsloven § 60 fjerde, femte og sjette ledd oppheves. Nåværende § 60 syvende ledd blir til fjerde ledd.»

Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble vedtatt med 80 mot 19 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.44)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k

A.

V e d t a k t i l l o v

om endringer i reindriftsloven og jordskiftelova (distriktsstyring, reintallsreduksjon, erstatning og tilgjengeliggjøring av jordskiftelova på interne forhold i reindriften)

I

I lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift gjøres følgende endringer:

§ 8 tredje ledd skal lyde:

Dersom eiere og brukere som rår over den største delen av et fjellområde som er høvelig til tamreindrift, ønsker området disponert til slik virksomhet, men hindres i dette av enkelte grunneiere som ikke vil være med, kan *jordskiftelova §§ 3-8 eller 3-9* brukes tilsvarende.

I kapittel 1 skal ny § 8 a lyde:

§ 8 a *Forholdet til jordskifteretten*

I saker hvor jordskifteretten settes med to reindriftskyndige meddommere, settes jordskifteretten som reindriftsretten.

§ 10 første ledd skal lyde:

Med siidaandel forstås en familiegruppe eller enkeltperson som er del av en siida, jf. § 51, og som driver reindrift under ledelse av en person eller av ektefeller eller samboere i fellesskap. Leder av siidaandelen må være bosatt i Norge, og delta aktivt i siidaens reindrift i samvar med distriktets bruksregler.

§ 15 skal lyde:

§ 15 *Overføring av ansvaret som leder av siidaandel*

Er sideordnet rekrutteringsandel ikke etablert, kan lederen av en siidaandel overføre lederansvaret til sin ektefelle eller samboer, sitt barn, sitt barnebarn, sin forelder, sitt søsken eller barn av sitt søsken. Den nye lederen av siidaandelen må være myndig og ha deltatt i alle sider av arbeidet i reindriften sammen med lederen i minst tre år. Den nye lederen må oppfylle vilkårene i § 9 første ledd for å eie rein i siidaandelen.

Lederen av en siidaandel kan overføre lederansvaret til en person som ikke oppfyller kravene i første ledd første og annet punktum, dersom to tredjedeler av siidaandelslederne i siidaen samtykker.

Ved overføring av lederansvaret for en siidaandel har tidligere leder fortsatt rett til å eie rein i siidaandelen.

Dør lederen av en siidaandel, har lederens barn, barnebarn, forelder, søsken eller et barn av lederens søsken rett til å overta lederansvaret, med mindre gjenlevende ektefelle eller samboer overtar ansvaret etter reglene i § 14. Første ledd annet og tredje punktum gjelder tilsvarende.

Ved lederens død kan det søkes statsforvalteren om at siidaandelen stilles i bero inntil personen som ellers har rett til å bli ny leder etter første ledd, er myndig. Statsforvalteren kan i denne forbindelse dispensere fra kravet om at den nye lederen må ha deltatt i alle sider av arbeidet i reindriften sammen med lederen i minst tre år.

Den avtroppende lederen skal sende melding om overføring av lederansvaret til statsforvalteren.

§ 16 fjerde ledd nytt sjettede punktum skal lyde:

Statsforvalteren kan i særlige tilfeller utsette avvikling av en siidaandel i inntil fem år.

§ 46 første ledd skal lyde:

I hvert distrikt skal det være en distriktskasse. Alle siidaandeler plikter å betale et årlig tilskudd til distriktskassen. Distriktskassens midler skal dekke godtgjørelse til distriktsstyrets medlemmer og andre utgifter til administrering og kan dekke utgifter til daglig drift av distriktet.

§ 49 første ledd skal lyde:

Årsmøtet utøver distriktets øverste myndighet.

Nåværende § 49 første til femte ledd blir annet til sjettede ledd.

§ 50 første og annet ledd skal lyde:

Årsmøtet skal:

1. godkjenne distriktsstyrets årsmelding og vedta årsregnskap
2. vedta forslag til bruksregler, jf. § 57
3. vedta forslag til distriktsplan, jf. § 62
4. velge leder for distriktsstyret, jf. § 43
5. fastsette regler for valg av styremedlemmer, jf. § 43 annet ledd
6. fastsette godtgjørelse til medlemmene av distriktsstyret
7. fastsette tilskuddet pr. rein til distriktskassen, jf. § 46
8. velge revisor, eventuelt revisjonsutvalg, jf. § 48
9. behandle saker som noen med møterett på årsmøtet, senest en uke før årsmøtet ved henvendelse til distriktsstyret, har krevd behandlet
10. behandle andre saker som fremlegges av distriktsstyret.

En avgjørelse krever flertall av de avgitte stemmer på årsmøtet, om ikke noe annet er bestemt i loven. Ved stemmelikhet treffes avgjørelsen ved loddtrekning, med mindre noe annet er bestemt i bruksreglene.

§ 57 skal lyde:

§ 57 Bruksregler

Det skal fastsettes bruksregler for forvaltningen og bruken av distriktets ressurser. Bruksreglene skal ikke stride mot loven her.

Bruksreglene skal sikre en økologisk bærekraftig utnyttning av distriktets beiteressurser og skal inneholde nærmere regler om:

1. beitebruk, jf. § 59
 2. reintall, jf. § 60
 3. forvaltning av distriktets midler, herunder disponering av distriktskasse og reindriftsfond, jf. §§ 46 og 47
 4. bruk av motorisert kjøretøy
 5. bruk og vedlikehold av gjerder og andre fellesanlegg.
- Bruksreglene kan inneholde nærmere regler om:*
1. krav til siidaandelsleders deltakelse i siidaens reindrift
 2. fordeling av arbeidsplikter og investeringer
 3. slakte- og produksjonskrav
 4. andre forhold som det anses hensiktsmessig å regulere ved bestemmelser i distriktets bruksregler.

Der det er påkrevet, kan statsforvalteren pålegge to eller flere distrikter å utarbeide felles bruksregler for ett eller flere av de forhold som er nevnt i annet og tredje ledd.

Bruksreglene er unntatt offentlighet, med unntak av siidaens øvre fastsatte reintall. Reindriftsmyndighetene skal likevel gis tilgang til bruksreglene.

§ 58 skal lyde:

§ 58 Utarbeidelse og godkjenning av bruksregler

Bruksreglene skal behandles og vedtas av distriktets årsmøte, jf. § 50 første ledd nr. 2.

Forslag til bruksregler skal utarbeides av distriktsstyret og sendes til lederne av siidaandelene i distriktet senest fire uker før årsmøtet.

Regler om beitebruk etter § 59 skal utarbeides i samarbeid med distriktets siidaer. Det samme gjelder fastsettelse av reintall etter § 60.

Bruksreglene skal godkjennes av statsforvalteren. Statsforvalterens behandling skal, foruten en kontroll med at lovens regler for utarbeidelse av bruksregler er fulgt, også omfatte en vurdering av om bruksreglene gir grunnlag for en økologisk bærekraftig reindrift i distriktet. Protokoll fra årsmøtebehandlingen skal sendes statsforvalteren sammen med bruksreglene.

Hvis statsforvalteren ikke *godkjenner bruksreglene*, skal statsforvalteren bistå distriktet ved utarbeidelse av et nytt forslag som skal behandles etter reglene *foran*.

Hvis et flertall på distriktets årsmøte krever *det, skal* nye bruksregler utarbeides i henhold til reglene foran.

Reintallet for den enkelte siida, jf. § 60, skal forelegges for reindriftsstyret for endelig stadfesting og godkjenning.

§ 59 fjerde ledd oppheves. Nåværende § 59 femte og sjettede ledd blir fjerde og femte ledd.

§ 60 tredje ledd skal lyde:

Det kan fastsettes et øvre reintall pr. *siidaandel*.

§ 60 femte og sjettede ledd oppheves. Nåværende § 60 syvende ledd blir femte ledd.

Ny § 60 a skal lyde:

§ 60 a *Reduksjon av reintall*

Overstiger reintallet i siidaen det reintallet som er fastsatt etter § 60, skal siidaen utarbeide og gjennomføre en reduksjonsplan etter annet eller tredje ledd.

Lederne av siidaandelene kan enstemmig beslutte en reduksjonsplan med et ulikt reintall for hver siidaandel.

Lederne av siidaandelene kan ved flertall beslutte en reduksjonsplan med en lik øvre grense for siidaandelens reintall. Dersom dette ikke oppfyller hele den nødvendige reduksjonen, må det bestemmes i planen at hver siidaandel skal redusere det overskytende antall forholdsmessig.

Er reduksjonsplanen tilstrekkelig, skal den godkjennes av reindriftsstyret. Reindriftsstyret skal sikre gjennomføring av planen, herunder sette frister for utarbeidelse av planen og gjennomføring av reintallsreduksjonen.

Utarbeider ikke siidaen en reduksjonsplan som er tilstrekkelig, skal reindriftsstyret vedta en reduksjon som innebærer et likt reintall for alle siidaandelene i siidaen.

Er det fastsatt et øvre reintall per siidaandel etter § 60, skal reduksjonen skje med grunnlag i det fastsatte reintallet, med mindre siidaen gjennomfører en reduksjon etter annet ledd.

§ 62 første og annet ledd skal lyde:

Distriktsstyret skal utarbeide *forslag til distriktsplan* for distriktet som skal inneholde de opplysninger om virksomheten i distriktet som er nødvendig for den offentlige planlegging. *Distriktsplanen skal vedtas av årsmøtet, jf. § 50 første ledd nr. 3.*

Distriktsplanen skal inneholde:

1. angivelse av flyttemønstre *til siidaene* i distriktet
2. oversikt over *siidaenes årstidsbeiter, beitetider, kalvingsland o.l.*

3. oversikt over nødvendige fremkomst- og transportmidler, herunder hvilke terrenggående kjøretøy som anvendes i distriktet, samt eventuell tidsbegrenset bruk av helikopter eller annet luftfartøy. Bruksregler for terrenggående barmarkskjøretøy skal også gå frem av planen
4. oversikt over alle gjerder og anlegg av permanent art, og så vidt mulig også gjerder av midlertidig art
5. eventuell inndeling i beitesoner
6. *beliggenheten til gjeterhytter i distriktet, jf. § 21.*

I kapittel 7 skal ny § 62 a lyde:

§ 62 a *Forholdet til jordskiftelova*

Distriktsstyret, siidastyret, lederen av en siidaandel eller lederen av en sideordnet rekrutteringsandel kan kreve rettsklarlegging og grensefastsettelse etter jordskiftelova kapittel 4.

Distriktsstyret kan kreve at jordskifteretten utarbeider og fastsetter hele eller deler av bruksreglene for et reinbeitedistrikt dersom distriktsstyrets arbeid etter reindriftsloven §§ 57 og 58 ikke fører fram.

Distriktsstyret, siidastyret, lederen av en siidaandel eller lederen av en sideordnet rekrutteringsandel kan kreve jordskifte med de virkemidlene som følger av jordskiftelova §§ 3-4, 3-8, 3-9 og 3-10.

Jordskiftesak etter tredje ledd kan kreves uten hinder av jordskiftelova § 3-37, dersom det foreligger særlig endrede forhold.

§ 67 skal lyde:

§ 67 *Ansvar for skade*

Kommer rein inn på et område der eieren av reinen ikke har rett til å la den beite, er eieren ansvarlig for skade som reinen volder på avling eller annen eiendom. Hvis det ikke innen rimelig tid kan fastslås hvem som er eier av reinen, er samtlige reineiere i den siidaen den skadegjørende reinen tilhører, ansvarlige for skaden én for alle og alle for én. Hvis det heller ikke innen rimelig tid kan fastslås hvilken siida den skadegjørende reinen tilhører, er samtlige reineiere som utøver reindrift i det distriktet som den skadegjørende reinen tilhører, ansvarlige én for alle og alle for én. Dette gjelder likevel ikke for reineiere som godtgjør at deres rein ikke har medvirket til skaden.

For skader i områder der eieren har rett til å la rein beite, kan den skadelidte kreve erstatning dersom skaden skyldes feil eller forsømmelse fra reineieren.

Kongen kan i forskrift avgrense området utenfor bestemt reinbeitedistrikt hvor solidarisk ansvar skal gjelde.

For skade som volder av rein som tilhører noen som i henhold til § 8, jf. fjellova § 17, utøver reindrift utenfor reinbeitedistrikt, er de som utøver reindrift innenfor området hvor den skadegjørende rein antas å høre hjemme, ansvarlig for alle og alle for en.

Ved utmålingen av erstatningen gjelder skadeserstatningsloven §§ 4-1, 5-1 og 5-2.

§ 68 skal lyde:

§ 68 *Hvem erstatningskrav kan rettes mot*

Krav om erstatning kan rettes mot den som er ansvarlig for skaden etter § 67 første ledd. Dersom den ansvarlige er siidaen eller reinbeitedistriktet, kan kravet rettes mot henholdsvis siidaens styre eller kontaktperson, eller distriktsstyret ved styreleder.

Dersom siidaen eller reinbeitedistriktet er ansvarlig for å betale erstatning, skal årsmøtet utlikne erstatningen på siidaens eller distriktets reineiere etter den enkelte reineiers reintall. Reineiere som godtgjør at deres rein ikke har medvirket til skaden, kan ikke pålegges å dekke noen del av erstatningen. Det utliknede erstatningsbeløpet er tvangsgrunnlag for utlegg.

Godtgjøres det at det er rein fra en annen siida eller et annet distrikt som har voldt eller medvirket til skaden, kan det kreves regress overfor disse i samsvar med reglene i paragrafen her.

§ 69 oppheves.

§ 70 b skal lyde:

§ 70 b *Saksbehandlingsreglene i jordskiftelova*

Saker jordskifteretten behandler etter § 62 a, skal følge reglene i jordskiftelova kapittel 6. Andre saker jordskifteretten behandler med hjemmel i loven her, skal følge reglene i jordskiftelova § 5-7. I tillegg gjelder reglene i § 70 a for saker jordskifteretten behandler etter § 70.

Ny § 82 a skal lyde:

§ 82 a *Forskrifter om tilskudd*

Etter retningslinjer fastsatt av Stortinget kan departementet fastsette forskrifter om fordeling, vilkår for utbetaling og tilbakebetaling av tilskudd etter reindriftsavtalen eller liknende tilskudd, herunder retting av feilutbetalt tilskudd, avkorting og tilbakeholdelse av tilskudd, og rente ved krav om tilbakebetaling.

Er det gitt tilskudd med hjemmel i forskrifter etter første ledd, og det er fattet endelig vedtak om tilbakebetaling av tilskudd, er vedtaket tvangsgrunnlag for utlegg.

II

I lov 21. juni 2013 nr. 100 om fastsetjing og endring av eigedoms- og rettshøve på fast eigedom m.m. gjøres følgende endringer:

§ 1-5 annet ledd skal lyde:

I område med reindrift etter reindriftsloven, kan distriktsstyret, jf. reindriftsloven § 43, siidastyret, jf. reindriftsloven § 52, leiar av siidaandel, jf. reindriftsloven § 10 og leiar av sideordna rekrutteringsandel, jf. rein-

driftsloven § 12, krevje sak der det går fram av reindriftsloven.

§ 3-1 annet ledd skal lyde:

For jordskifte i bygdeallmenningar gjeld lov 19. juni 1992 nr. 59 om bygdeallmenninger § 1-4. For jordskifte i statsallmenningar gjeld lov 6. juni 1975 nr. 31 om utnytting av rettar og lunnende m.m. i statsallmenningane § 16 og lov 19. juni 1992 nr. 60 om skogsdrift mv. i statsallmenningene § 4-2. For jordskifte i dei samiske reinbeiteområda gjeld lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift § 62 a.

§ 3-4 skal lyde:

§ 3-4 *Ny utforming av eigedom og alltidvarande bruksrett*

Jordskifteretten kan forme ut eigedom og alltidvarande bruksrett på nytt. Bruksretten må liggje til fast eigedom, eller ha grunnlag i samisk reindrift.

Jordskifteretten kan påby at vassleidningar, damanlegg, kraftleidningar, gjerde, anlegg og liknande som står på grunn som går i byte etter første ledd, blir overførte til ny eigar. Det same gjeld bygningar.

§ 3-8 siste ledd siste punktum oppheves.

III

1. Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

Presidenten: Det voteres over A I unntatt § 60 tredje ledd, femte og sjette ledd, samt II og III.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Videre var innstilt:

B.

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til nødvendige lov- og forskriftsendringer som medfører at det er Landbruksdirektoratet el-

ler statsforvalteren, og ikke reindrifststyret, som har kompetanse til å fatte vedtak om pålegg etter reindrifstloven § 75 og illegge tvangsmulkt etter reindrifstloven § 76 i konfliktsaker mellom reindrift og landbruk som gjelder ulovlig beiting, herunder på innmark. Dette inkluderer nødvendige lov- og forskriftsendringer som medfører at Landbruks- og matdepartementet er klageinstans for Landbruksdirektoratets vedtak i slike saker.

Presidenten: Bak tilrådingen står Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet.

Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 52 mot 50 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.46)

Votering i sak nr. 9, debattert 15. mai 2025

Innstilling fra næringskomiteen om Endringer i konsesjonsloven (priskontroll på skogeiendommer, konsesjon til selskaper med begrenset ansvar og stiftelser m.m.) (Innst. 257 L (2024–2025), jf. Prop. 66 L (2024–2025))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

l o v

om endringer i konsesjonsloven (priskontroll på skogeiendommer, konsesjon til selskaper med begrenset ansvar og stiftelser m.m.)

I

I lov 28. november 2003 nr. 98 om konsesjon ved erverv av fast eiendom mv. gjøres følgende endringer:

§ 4 første ledd nr. 1 og 2 skal lyde:

1. ubebygde enkelttomter for bolig, fritidshus eller naust, dersom tomten ikke er større enn 2 dekar og er godkjent fradelt etter plan- og bygningsloven og *jordlova*.
2. ubebygde enkelttomter for bolig eller fritidshus som ligger i et område som i kommuneplanens arealdel eller reguleringsplan etter plan- og bygningsloven er utlagt til bebyggelse og anlegg, og der *tomteinndeling* er foretatt eller godkjent av bygningsmyndighetene.

§ 4 andre ledd skal lyde:

Konsesjonsfriheten etter første ledd nr. 1 og 2 er betinget av at tomten blir bebyggt innen fem år.

§ 4 nåværende andre og tredje ledd blir tredje og nytt fjerde ledd.

§ 8 skal lyde:

§ 8 (forskrift om krav til opplysninger etter §§ 4, 5 og 7)

Departementet kan gi forskrift om hvilke opplysninger som må foreligge for at et erverv kan sies å gå inn under §§ 4, 5 og 7, og om hva som er fulldyrka og overflatedyrka jord etter § 4 første ledd nr. 4 og § 5 annet ledd.

§ 9 tredje ledd skal lyde:

Det kan gis konsesjon til selskaper med begrenset ansvar og stiftelser. Det skal legges vekt på hensynet til dem som har yrket sitt i landbruket, og på om eierformen fører til fordeler for landbruksdriften sammenlignet med personlig eierskap.

§ 9 a skal lyde:

§ 9 a (priskontroll ved erverv av landbrukseiendom)

Ved avgjørelse av en søknad om konsesjon på erverv av eiendom som skal nyttes til landbruksformål, skal det, i tillegg til momentene som er nevnt i § 9, legges særlig vekt på om den avtalte prisen tilgodeser en samfunnsmessig forsvarlig prisutvikling. *For bebyggt eiendom gjelder første punktum bare dersom eiendommen har mer enn 35 dekar fulldyrka og overflatedyrka jord, eller dersom den består av mer enn 500 dekar produktiv skog.*

Eieren av en eiendom som er omfattet av priskontroll etter første ledd, kan kreve en bindende forhåndsuttalelse fra konsesjonsmyndigheten om hvor høy pris som kan godtas.

Departementet kan gi forskrift om at prisvurderingen etter første ledd skal unnlates ved erverv av bebyggt eiendom med et brukbart bolighus, dersom den avtalte prisen ikke overstiger en fastsatt beløpsgrense.

§ 10 første ledd første punktum skal lyde:

Departementet skal gi konsesjon når hensynet til *bosettingen på eiendommen og i området ikke gjør det nødvendig* å hindre at eiendommen blir brukt til fritidsformål.

§ 12 første ledd første punktum skal lyde:

Søknader om konsesjon etter loven skal sendes til *den kommunen* der eiendommen ligger.

Ny § 15 a skal lyde:

§ 15 a (konsesjonsrisiko)

Er en søknad om konsesjon avslått, og avslaget helt eller delvis er begrunnet i at den avtalte prisen er for høy,

kan avtalen om overdragelse ikke gjøres gjeldende mellom partene eller overfor offentlige myndigheter. Det samme gjelder når erververen er et selvstendig rettssubjekt som nevnt i § 9 tredje ledd første punktum, og avslaget helt eller delvis er begrunnet i eierformen.

Ny § 17 a skal lyde:

§ 17 a (*forholdet til folkeregisterloven*)

Kommunen og statsforvalteren kan uten hinder av taushetsplikt innhente opplysninger fra folkeregistermyndigheten som er nødvendige for å utføre oppgaver etter denne loven eller oppgaver som er fastsatt i medhold av loven.

For å sikre en effektiv håndhevelse av boplikten kan Kongen gi forskrift om samarbeidet mellom kommunen, statsforvalteren og folkeregistermyndigheten.

II

1. Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Følgende overgangsbestemmelser gjelder:
 - a. Byggeplikten etter konsesjonsloven § 4 annet ledd, regelen om priskontroll for skogeiendommer i konsesjonsloven § 9 a første ledd og regelen om konsesjonsrisiko i konsesjonsloven § 15 a gjelder for avtaler om erverv som inngås etter ikrafttreddelsen av loven her. Det samme gjelder adgangen til å gi konsesjon til stiftelser etter konsesjonsloven § 9 tredje ledd.
 - b. Søknader om konsesjon som sendes før loven her har trådt i kraft, skal sendes i samsvar med konsesjonsloven § 12 første ledd første punktum slik den lød fram til ikrafttreddelsen.

Presidenten: Bak tilrådingen står Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne.

Kristelig Folkeparti har varslet støtte til tilrådingen.

Høyre, Fremskrittspartiet, Rødt og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 59 mot 42 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.21)

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Høyre, Fremskrittspartiet, Rødt og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble vedtatt med 59 mot 40 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.41)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

V o t e r i n g i s a k n r. 10, debattert 15. mai 2025

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Jørgensen, Mímir Kristjánsson, Hege Bae Nyholt og Sofie Marhaug om å få kontroll over datasenterindustrien (Innst. 280 S (2024–2025), jf. Dokument 8:112 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt fram sju forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Lisa Marie Ness Klungland på vegne av Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne.
 - forslagene nr. 2 og 3, fra Sofie Marhaug på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Rødt
 - forslag nr. 4, fra Sofie Marhaug på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti
 - forslagene nr. 5 og 6, fra Sofie Marhaug på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti
 - forslag nr. 7, fra Sofie Marhaug på vegne av Rødt
- Ved en inkurie står Senterpartiet som medforlagsstiller til forslagene nr. 2 og 3 i innstillingen.
- Det voteres over forslag nr. 7, fra Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om innføring av en grense for krafttildeling på 25 MW, der alle prosjekter som krever denne mengden kraft eller mer, skal stortingsbehandles før en eventuell tildeling.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Rødt ble med 94 mot 6 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.36)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 5 og 6, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede konsesjonsplikt for datasentre.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide nye generelle kriterier for nettilknytning i forskrift om nettregulering og energimarkedet (NEM), som tar utgangspunkt i samfunnsnytte, og som inkluderer hensynet til natur, klima, arbeidsplasser og menneskerettigheter.»

V o t e r i n g:

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti ble med 84 mot 17 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.53)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 4, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre skjerpede krav til bruk av overskuddsvarme for alle datasentre over en viss størrelse.»

V o t e r i n g:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti ble med 79 mot 22 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.09)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 2 og 3, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for et midlertidig forbud mot all ny utbygging av kommersielle datasentre frem til en helhetlig regulering er på plass, og fremme nødvendige forslag for Stortinget for å sørge for dette.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre krav om at søkere som vil etablere datasentre i norske kommuner, ikke kan holdes hemmelige.»

V o t e r i n g:

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 87 mot 14 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.24)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen følge opp stortingsvedtak nr. 718 (2023–2024) og utrede et permanent forbud mot utvinning av kryptovaluta i Norge. Regjeringen bes også innen september 2025 starte

prosessen med å avvikle all eksisterende kryptoproduksjon i Norge og komme tilbake til Stortinget med nødvendige forslag for å sikre dette.»

V o t e r i n g:

Forslaget fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne ble med 68 mot 32 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.40)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 8:112 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Jørgensen, Mímir Kristjánsson, Hege Bae Nyholt og Sofie Marhaug om å få kontroll over datasenterindustrien – vedtas ikke.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 85 mot 15 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.12.13)

Votering i sak nr. 11, debattert 15. mai 2025

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Hans Andreas Limi, Bård Hoksrud, Terje Halleland, Frank Edvard Sve, Silje Hjemdal, Erlend Wiborg, Himanshu Gulati og Marius Arion Nilsen om nordisk kjernekraftsamarbeid og realisering av kjernekraft som en del av energimiksen (Innst. 274 S (2024–2025), jf. Dokument 8:113 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt fram 14 forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Lisa Marie Ness Klungland på vegne av Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 2, fra Lisa Marie Ness Klungland på vegne av Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 3 og 4, fra Marius Arion Nilsen på vegne av Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 5, fra Sofie Marhaug på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 6–11, fra Marius Arion Nilsen på vegne av Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti

- forslag nr. 12, fra Sofie Marhaug på vegne av Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 13 og 14, fra Sofie Marhaug på vegne av Rødt

Det votes over forslagene nr. 13 og 14, fra Rødt.

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen igangsette en grundig kartlegging av thoriumforekomster i Norge og presentere en analyse av hvordan thorium kan utvinnes i Norge og hvordan det kan sikres nasjonalt eierskap til disse ressursene.»

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan statlig eierskap til framtidig kjernekraftproduksjon kan sikres.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Rødt ble med 96 mot 6 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.13.10)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 12, fra Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at kjernekraftsatsingen i Norge ikke økonomisk eller praktisk støtter opp om atomvåpenindustrien internasjonalt.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble med 87 mot 13 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.13.26)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 8 og 11, fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede mulighetene for å bygge ut kjernekraft på steder hvor det er et stort framtidig kraftbehov, hvor det behøves nettförsterkning eller lokal kraftproduksjon, og hvor dette kan fungere som et samfunnstjenlig substitutt for eller supplement til nettutvikling.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen igangsette en grundig kartlegging av thoriumforekomster i Norge, og presentere en analyse av hvorvidt thorium kan utvinnes lønnsomt i Norge, med forslag til hvordan det kan gjennomføres.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 88 mot 14 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.13.42)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 6, 9 og 10, fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til, sammen med den svenske og finske regjeringen, å utrede muligheter for samarbeid om kjernekraft innen utvikling, innkjöp, drift, vedlikehold og annet som naturlig hörer med.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvor store nettbeparelser man kan oppnå ved strategisk utbygging av SMR- kjernekraftverk (små modulære reaktorer) i Norge.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede mulighetene utbygging av kjernekraftverk i ulike regioner i Norge gir for styrking av energiinfrastrukturens robusthet.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 86 mot 16 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.00)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 7, fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere en snarlig opprettelse av en egen kjernekraftmyndighet under Energidepartementet, som tildeles tilstrekkelige midler til å bygge opp kompetanse på feltet og saksbehandlingskapasitet til å håndtere kjernekraftrelaterte saker.»

Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 81 mot 21 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.19)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 5, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Kristelig Folkeparti.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen øke innsatsen for å sikre miljøforsvarlig og trygg opprydning og lagring av Norges eget radioaktive avfall.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Kristelig Folkeparti ble med 86 mot 16 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.34)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 4, fra Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen øremerke tilstrekkelig med forsknings- og utviklingsmidler til at Norge kan ta en aktiv rolle innen forskning på trygg kjernekraft, og bidra til at verden kan realisere små kjernekraftverk til kraftsystemer og som energikilde i transportsektoren.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti ble med 82 mot 18 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.50)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 3, fra Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen søke om fullt medlemskap i Euratom Treaty for å sikre tilgang til europeiske forskningsmidler for norske aktører.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti ble med 81 mot 21 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.15.07)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede muligheter for å delta i forskningsprosjekter i europeisk og global regi innen utviklingen av SMR (små modulære reaktorer), MSR (saltsmeltedreaktorer) og prosjekter hvor kjernekraft benyttes til fremdrift.»

Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 64 mot 38 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.15.24)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til et nordisk kjernekraftsamarbeid for utveksling av kompetanse og erfaring.»

Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti ble med 59 mot 43 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.15.43)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:113 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Løsthaug, Hans Andreas Limi, Bård Hoksrud, Terje Halleland, Frank Edvard Sve, Silje Hjemdal, Erlend Wiborg, Himanshu Gulati og Marius Arion Nilsen om nordisk kjernekraftsamarbeid og realisering av kjernekraft som en del av energimiksen – vedtas ikke.

Presidenten: Fremskrittspartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 84 mot 16 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.16.20)

Votering i sak nr. 12, debattert 15. mai 2025

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lars Haltbrekken, Ingrid Fiskaa, Kirsti Bergstø, Torgeir Knag Fylkesnes og Andreas Sjøalg Unneland om et krafttak for kraft (Innst. 279 S (2024–2025), jf. Dokument 8:126 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt fram ni forslag. Det er

- forslagene nr. 1–4, fra Lisa Marie Ness Klungland på vegne av Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt
- forslag nr. 5, fra Lisa Marie Ness Klungland på vegne av Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt
- forslagene nr. 6–9, fra Lars Haltbrekken på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Rødt

Det votes over forslagene nr. 6–9, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreslå endringer av energiloven med mål om å erstatte markedsstyring med demokratisk styring av krafta, hvor følgende skal inngå: Etablere grunnlag for prioritering av tildeling av kraft til landbasert industri og næringer. Tiltak som gir mest arbeidsplasser og verdiskaping, minst mulig tap av natur og som bidrar mest til å kutte klimagassutslipp, skal prioriteres foran andre etableringer.»

Forslag nr. 7 lyder:

«For å sikre rimelige og stabile strømpriser ber Stortinget regjeringen ta nødvendig strømforbruk av børs gjennom å opprette et statlig strømselskap som kan tilby nødvendig kraft direkte til forbruker, industri og næring, og utstede langsiktige priskontrakter til utbyggere av ny kraft samt eksisterende kraftproduksjon.»

Forslag nr. 8 lyder:

«For å sikre rimelige priser for vanlige folk ber Stortinget regjeringen komme med et forslag om et topprissystem hvor høyt forbruk av kraft i husholdningen blir priset høyere enn nødvendig forbruk.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at fjernvarmen blir inkludert i Norgespris på en hensiktsmessig måte.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 88 mot 13 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.16.54)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 5, fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen bruke åpningen i EØS-avtalen til å omklassifisere nødvendig strømforbruk til et nødvendighetsgode som ikke er underlagt markedsreglene, på samme måte som vann og avløp.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 70 mot 31 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.17.08)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 1–4, fra Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Forslag nr. 1 lyder:

«For å opprettholde og styrke norsk landbasert industri ber Stortinget regjeringen sikre at industrien kan inngå nye langsiktige kraftavtaler på tilsvarende vilkår som i dag, i god tid før utløpet av de nåværende kraftavtalene.»

Forslag nr. 2 lyder:

«For å skape trygghet og forutsigbarhet for øvrig næringsliv ber Stortinget regjeringen sikre gunstige fastpriskontrakter på strøm til små og mellomstore bedrifter over hele landet.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen starte reforhandling av avtalene om kraftkabler til Tyskland og Storbritannia for å regulere kraftflyten og redusere prismitten.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det ikke blir igangsatt bygging av nye utenlandskabler.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 60 mot 42 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.17.23)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:126 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lars Haltbrekken, Ingrid Fiskaa, Kirsti Bergstø, Torgeir Knag Fylkesnes og Andreas Sjalg Unneland om et krafttak for kraft – vedtas ikke.

Presidenten: Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 59 mot 42 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.17.54)

Presidenten: Stortinget går da til votering i sakene nr. 1–12 samt 19 på dagens kart.

Sakene nr. 1–7 er andre gangs behandling av lovsaker og omfatter lovvedtakene 50 til og med 56.

Det foreligger ingen forslag til anmerkning. Stortingets lovvedtak er dermed godkjent ved andre gangs behandling og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Votering i sak nr. 8, debattert 20. mai 2025

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Inggolf Ropstad, Dag-Inge Ulstein og Olaug Vervik Bollestad om å opprette en egen spesialisering i palliativ medisin og Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingrid Fiskaa, Mona Fagerås, Kathy Lie og Marian Hussein om at ingen hjelpetrengende ufrivillig skal dø alene i eget hjem (Innst. 294 S (2024–2025), jf. Dokument 8:119 S (2024–2025) og Dokument 8:248 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt fram åtte forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus
- forslag nr. 2, fra Kjersti Toppe på vegne av Høyre og Senterpartiet
- forslag nr. 4, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt
- forslag nr. 3, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus
- forslag nr. 5, fra Marian Hussain på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus
- forslag nr. 8, fra Bård Hoksrud på vegne av Fremskrittspartiet
- forslagene nr. 6 og 7, fra Hadle Rasmus Bjuland på vegne av Kristelig Folkeparti og Pasientfokus

Det votes over forslagene nr. 6 og 7, fra Kristelig Folkeparti og Pasientfokus.

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre en likeverdig tilgang til god palliativ behandling i hele landet, slik at ingen står uten nødvendig lindrende omsorg. Tilbudet skal sikres uavhengig av bosted eller lokale prioriteringer.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre en nasjonal plan for utbygging av palliative spesialposter og mobile palliative team for å møte fremtidens behov i helsevesenet.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Kristelig Folkeparti og Pasientfokus ble med 97 mot 5 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.19.18)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 8, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre de palliative tilbudene som allerede eksisterer, og aktivt arbeide for å utvikle nye tilbud der dette mangler i dag.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 87 mot 15 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.19.33)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 5, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i samarbeid med KS (Kommunesektorens organisasjon) utarbeide en overordnet nasjonal handlingsplan for hvordan en kan forhindre at aleneboende hjelpetrengende – særlig eldre – dør ensomme i eget hjem.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus ble med 86 mot 16 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.19.49)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 4, fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en plan for hvordan lindrende behandling, omsorg ved livets slutt og barnepalliasjon kan styrkes i grunn-, etter- og videreutdanningene i fag- og yrkesopplæringa, fagskolene og universitets- og høyskolesektoren.»

Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 64 mot 38 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.20.05)

Presidenten: Det voterer over forslag nr. 3, fra Senterpartiet, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre kontinuitet og kompetanse i det barnepalliative arbeidet gjennom flere faste stillinger til palliative team i hele landet.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus ble med 74 mot 27 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.20.22)

Presidenten: Det voterer over forslag nr. 2, fra Høyre og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en egen forpliktende handlingsplan for lindrende behandling og omsorg for Stortinget, som oppfølging av vedtak nr. 91 (2020–2021) og for å sikre likeverdig tilgang til palliativ behandling. Inntil slik handlingsplan legges frem, settes eventuelle planer for avvikling av døgntilbud på vent.»

Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre og Senterpartiet ble med 55 mot 47 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.20.38)

Presidenten: Det voterer over forslag nr. 1, fra Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen stoppe nedleggelsen av palliativ enhet ved UNN Harstad.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus ble med 59 mot 43 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.21.16)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen etablere palliativ medisin som påbyggingsspesialitet, for å sikre nødvendig og spesialisert kompetanse innen lindrende behandling i tråd

med tidligere stortingsvedtak, og som erstatning for den nordiske videreutdanningen som avvikles. Stortinget forventer at etableringen av palliativ medisin som påbyggingsspesialitet etableres så raskt som mulig.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Videre var innstilt:

II

Stortinget ber regjeringen sikre at det ikke blir opphold i videreutdanningen i palliativ medisin, at kompetanseområdet videreføres inntil en tilfredsstillende spesialistordning er på plass, og at leger med godkjent kompetanseområde godkjennes som spesialister.

Presidenten: Arbeiderpartiet har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 66 mot 33 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.21.38)

Votering i sak nr. 9, debattert 20. mai 2025

Innstilling frå helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Kjersti Toppe og Siv Mossleth om å greie ut alternativ til helseforetaksmodellen (Innst. 311 S (2024–2025), jf. Dokument 8:128 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt fram seks forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Rødt og Pasientfokus
- forslag nr. 2, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus
- forslagene nr. 3 og 4, fra Bård Hoksrud på vegne av Fremskrittspartiet
- forslag nr. 5, fra Irene Ojala på vegne av Pasientfokus
- forslag nr. 6, fra Naomi Ichihara Røkkum på vegne av Venstre

Ved en inkurie er Sosialistisk Venstreparti i innstillingen falt ut som medforslagsstiller til forslag nr. 2.

Det voterer over forslagene nr. 3 og 4, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen endre helseforetaksmodellen og legge til grunn en modell med én nasjonal styringsenhet og selvstendige lokale helseforetak.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen etablere et eget utbyggingsselskap med ansvar for investeringer i utbygging, drift og vedlikehold av sykehus etter modell av Nye Veier AS.»

V o t e r i n g:

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 91 mot 11 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.22.29)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2 fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringa straks, og innan juni 2025, sette ned eit breitt samansett offentleg utval med klart mandat om å utarbeide forslag til alternativ til helseforetaksmodellen.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus ble med 66 mot 36 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.22.49)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Rødt og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til ny finansieringsmodell for sykehus, der store sykehusinvesteringer prioriteres av Stortinget i nasjonal helse- og sykehusplan og fullfinansieres over statsbudsjettet.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Voteringsstavlene viste at 64 representanter hadde stemt mot forslaget og 37 representanter hadde stemt for.

(Voteringsutskrift kl. 15.23.11)

Presidenten: Noen har problemer med å få avgitt stemme, så vi tar voteringen over forslag nr. 1, fra Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Rødt og Pasientfokus, på nytt.

Miljøpartiet De Grønne har altså varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget fra Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Rødt og Pasientfokus ble med 65 mot 37 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.24.32)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 5, fra Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen straks, og innen september 2025, sette ned et bredt sammensatt offentlig utvalg med klart mandat om å utrede forslag til alternativ organisering av spesialisthelsetjenestene som i større grad enn i dag sikrer demokratisk styring, både alternativer med forvaltningsorganisering og foretaksorganisering, med ulike alternativer for eierskap og ulike finansieringsmodeller, herunder skille mellom drift og investeringer.»

Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Senterpartiet har varslet subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget fra Pasientfokus ble med 66 mot 34 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.24.55)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 6, fra Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til forbedringer av dagens helseforetaksmodell som sikrer større demokratisk styring og tydelig forankring av store sykehusprosjekter i den nasjonale helse- og sykehusplanen som legges frem for Stortinget.»

Høyre og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Miljøpartiet De Grønne har varslet subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget fra Venstre ble med 72 mot 29 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.25.15)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 8:128 S (2024–2025) – Representantforslag frå stortingsrepresentantane Kjersti Toppe og Siv Mossleth om å greie ut alternativ til helseforetaksmodellen – vedtas ikke.

Presidenten: Bak tilrådingen står Arbeiderpartiet og Høyre.

Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble med 51 mot 50 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.25.49)

Votering i sak nr. 10, debattert 20. mai 2025

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Frank Edvard Sve, Morten Stordalen, Helge André Njåstad, Silje Hjemdal, Roy Steffensen, Dagfinn Henrik Olsen og Bengt Rune Strifeldt om statlig overtakelse av fylkeskommunale ferjesamband (Innst. 308 S (2024–2025), jf. Dokument 8:120 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt fram tre forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Geir Adelsten Iversen på vegne av Senterpartiet
- forslag nr. 3, fra Frank Edvard Sve på vegne av Fremskrittspartiet

Det votes over forslag nr. 3, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om at staten overtar ansvaret for alle dagens fylkeskommunale ferjesamband. Det forutsettes sikret finansiering som dekker reelt ferjebehov og med nødvendig standard, kapasitet og frekvens, slik at lokalsamfunn kan fungere godt for både folk og næringsliv.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 89 mot 11 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.26.20)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 1 og 2, fra Senterpartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at fylkeskommunene sikres full kompensasjon for økte utgifter til drift av fylkesveiferjene som følge av behov for økt kapasitet og for å dekke generell kostnadsvekst.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at fylkeskommunene fullt ut kompenseres for kostnader knyttet til krav om nullutslipp på ferjer og hurtigbåter. Fylkeskommuner som allerede har gjennom-

ført omstillinger til nullutslippsfartøy skal også kompenseres for ekstrakostnadene knyttet til anskaffelsene.»

Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Fremskrittspartiet har varslet subsidiær støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Senterpartiet ble med 65 mot 37 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.26.40)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:120 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Frank Edvard Sve, Morten Stordalen, Helge André Njåstad, Silje Hjemdal, Roy Steffensen, Dagfinn Henrik Olsen og Bengt Rune Strifeldt om statlig overtakelse av fylkeskommunale ferjesamband – vedtas ikke.

Presidenten: Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 88 mot 11 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.27.11)

Votering i sak nr. 11, debattert 20. mai 2025

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Erlend Larsen, Liv Kari Eskeland, Ingjerd Schie Schou, Anne Kristine Linnestad, Mahmoud Farahmand og Trond Helleland om å gjenreise tilliten til jernbanen og om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mona Fagerås og Lars Haltbrekken om å styrke togberedskapen i Norge (Innst. 306 S (2024–2025), jf. Dokument 8:111 S (2024–2025) og Dokument 8:123 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt fram åtte forslag. Det er

- forslagene nr. 1–3, fra Sigbjørn Gjelsvik på vegne av Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre
- forslagene nr. 4 og 5, fra Morten Stordalen på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet
- forslagene nr. 6 og 7, fra Trond Helleland på vegne av Høyre og Venstre

- forslag nr. 8, fra Sigbjørn Gjelsvik på vegne av Senterpartiet

Det votes over forslag nr. 8, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2026 legge frem forslag som sikrer en mer helhetlig og effektiv forvaltning av togmateriell og jernbaneinfrastruktur, der ett av alternativene som skal inngå i vurderingen er å legge ned Norske tog og samle ansvaret og eierskapet for togmateriell under Bane NOR.»

Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble med 76 mot 25 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.27.53)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 6 og 7, fra Høyre og Venstre.

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at Jernbanedirektoratets rolle og mandat for samordning av sektoren tydeliggjøres.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen opprette regionale «task forces» under ledelse av Jernbanedirektoratet innenfor de ulike regionene, for å systematisere samarbeidet og identifisere tiltak som kan bedre tilbudet på kort sikt.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Høyre og Venstre ble med 71 mot 31 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.28.11)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 4 og 5, fra Høyre og Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å overføre eierskapet av Vy fra Samferdselsdepartementet til Nærings- og fiskeridepartementet.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan man gjennom insentiver og avtaler kan forbedre vedlikeholdet av togmateriell med mål om bedre oppetid og verdibevaring.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 68 mot 33 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.28.26)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 1–3, fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen snarest legge frem en plan for hvordan en kan øke kapasiteten på Nordlandsbanen og Rørosbanen, som bl.a. inkluderer flere og lengre kryssningsspor og sikring av planoverganger.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen benytte opsjonen som finnes i eksisterende fjerntogkontrakt, til å bestille nytt fjerntogmateriell til Rørosbanen, som også kan fungere som ekstramateriell for Nordlandsbanen, og tilrettelegge for dette i statsbudsjettet for 2026.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå oppdragsbrev og målsettinger for aktørene i jernbanesektoren, og sørge for at hensynet til beredskap for jernbanen som kritisk infrastruktur blir en del av målsettingene for alle aktørene i sektoren.»

Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre ble med 64 mot 38 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.28.44)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen sikre at utbetaling av refusjon til reisende på jernbanen kan automatiseres for både periodebillett og enkeltbilletter, slik at de reisende får utbetalt det de har krav på, raskt og enkelt ved forsinkelser og innstillinger.

II

Stortinget ber regjeringen gjennomgå Bane NORs oppgaver med mål om at selskapet skal fokusere på sin kjernevirksomhet og forbedre leveransen av infrastruktur til sine kunder.

III

Stortinget ber regjeringen gjøre en beredskapsanalyse av jernbanesektoren og sørge for bedre samarbeid og samhandling mellom aktørene i sektoren.

IV

Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for togmateriellberedskap, senest i statsbudsjettet for 2026, som inkluderer bruk av opsjon for kjøp av ytterligere materiell under eksisterende avtaler, samt plan for innleie og reserveløsninger som kan styrke beredskapen i påvente av nytt materiell og ved ytterligere forsinkelser av det nye materialet. Planen må også ta høyde for Forsvarets behov for materiell.

Presidenten: Det votes over I og III.

Bak tilrådingen står Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre.

Arbeiderpartiet, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til tilrådingen.

V o t e r i n g

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Det votes over II.

Bak tilrådingen står Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet.

Arbeiderpartiet, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til tilrådingen.

Sosialistisk Venstreparti og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 86 mot 13 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.29.24)

Presidenten: Det votes over IV.

Bak tilrådingen står Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre.

Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til tilrådingen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 12, debattert 20. mai 2025

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Endringer i lov om immunitet og privilegier for internasjonale organisasjoner mv. (forskriftshjemmel til gjen-

nomføring av kortvarige FN-arrangementer) (Innst. 292 L (2024–2025), jf. Prop. 128 L (2024–2025))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

l o v

om endringer i lov om immunitet og privilegier for internasjonale organisasjoner m.v. (forskriftshjemmel til gjennomføring av kortvarige FN-arrangementer)

I

I lov 19. juni 1947 nr. 5 om immunitet og privilegier for internasjonale organisasjoner m.v. gjøres følgende endringer:

I § 1 første ledd endres «tjenestemenn» til «tjenestepersoner».

§ 1 tredje ledd skal lyde:

Når særlige og tungtveiende utenrikspolitiske hensyn tilsier det, kan Kongen i statsråd uten hinder av norsk lov og uavhengig av mellomfolkelig overenskomst innrømme immunitet og privilegier til en fremmed eller internasjonal organisasjon eller institusjon e.l., dens *tjenestepersoner* og andre personer som opptrer på dens vegne, samt til representasjoner, representanter og utsendinger som tar del i dens virksomhet.

§ 2 skal lyde:

Kongen i statsråd kan uten hinder av norsk lov gi midlertidig forskrift til gjennomføring av vertsstatsavtale om kortvarig arrangement som Norge har inngått med De forente nasjoner, for å ivareta sikkerheten ved arrangementet. Det kan blant annet gis bestemmelser om bruk av utpekte områder og bestemmelser om ansvaret for og håndhevingen av nødvendige sikkerhets- og kontrolltiltak i og i umiddelbar tilknytning til området, herunder adgangs- og utstyrsbegrensninger, generelle ordenstiltak og bevæpning av De forente nasjoners sikkerhetspersonell. Bestemmelser om sikkerhets- og kontrolltiltak kan ikke gå lenger enn det som er nødvendig og forholdsmessig.

Til gjennomføring av vertsstatsavtale om kortvarig FN-arrangement kan Kongen i statsråd uten hinder av norsk lov også gi midlertidig forskrift om immunitet og privilegier for personell og deltakere som ikke omfattes av personkretsen i § 1, i den utstrekning det er nødvendig for å sikre ivaretagelsen av deres funksjoner under arrangementet. Slik forskrift kan inneholde særskilte saksbehandlingsregler på utlendingsfeltet som er nødvendige for tilretteleggingen for arrangementet.

Nåværende § 2 blir ny § 3.

II

Loven trer i kraft straks.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Sak nr. 19 [15:30:27]

Referat

1. (518) Totalforsvaret i sikkerhetspolitisk krise og krig (Dokument 3:11 (2024–2025))
2. (519) Riksrevisjonens undersøkelse om sikring av havneanlegg for å trygge samfunnssikkerheten (Dokument 3:12 (2024–2025))
Enst.: Nr. 1 og 2 sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen.
3. (520) Lov om endringer i anskaffelsesloven (samfunnshensyn mv.) (Prop. 147 L (2024–2025))
Enst.: Sendes næringskomiteen. Nærings- og fiskeridepartementets brev av 15. mai 2025 om Stortingets behandling av Prop. 107 L (2024–2025) sendes komiteen.

Presidenten [15:30:56]: Stortinget går da tilbake til behandlingen av dagens kart.

Sak nr. 15 [15:31:29]

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Une Bastholm, Rasmus Hansson og Sigrid Zurbuchen Heiberg om nasjonalt vern av matjorda, og Representantforslag frå stortingsrepresentantane Erling Sande, Nils T. Bjørke, Geir Pollestad, Sigbjørn Gjelsvik, Marit Knutsdatter Strand og Eivind Drivenes om eit styrkt jordvern for betre beredskap (Innst. 296 S (2024–2025), jf. Dokument 8:225 S (2024–2025) og Dokument 8:239 S (2024–2025))

Presidenten [15:32:00]: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Rune Støstad (A) [15:32:32]: På vegne av sakens ordfører vil jeg få takke komiteen for godt samarbeid i saken.

Norge har lite jordbruksareal sammenlignet med mange andre land. Bare 3 pst. av Norges landareal er i dag dyrket mark. Av dette er det bare 30 pst. som egner seg til å dyrke matkorn. For å sikre matproduksjonen er det derfor viktig med et sterkt jordvern. Jordvern handler om å sikre dagens befolkning samt våre etterkommere muligheten til å dyrke egen mat på egen jord.

Det tar århundrer å danne god matjord. Jordsmonnet er dermed i praksis en ikke-fornybar ressurs, det er derfor viktig at vi ser matjorda som en nasjonal ressurs som må forvaltes bærekraftig i et langsiktig perspektiv. Regjeringen tar ivaretagelsen av matjord på største alvor. Det har derfor blitt igangsatt en rekke tiltak for å få ned omdisponeringen av matjorda. Det viktigste tiltaket er oppdateringen av den nasjonale jordvernstrategien i 2023, med et nytt og innskjerpet mål på 2 000 dekar.

Til tross for at vi ser store utfordringer der matjord blir omdisponert til andre formål, ser vi også en positiv utvikling når det gjelder omdisponeringen av dyrket jord. Siden det første gang ble satt et jordvernmål i 2004, har den årlige omdisponeringen gradvis gått nedover og var i 2023 nede på ca. 2 800 dekar, noe som er det laveste nivået siden registreringen startet i 1967. Foreløpige tall viser at det for fjoråret er et enda lavere nivå, så tiltakene virker.

Regjeringen har også styrket de nye nasjonale forventningene til regional og kommunal planlegging og vedtatt statlige planretningslinjer for areal og mobilitet, der jordvern er lagt inn som et overordnet hensyn.

I fjor kom stortingsmeldingen om en strategi for økt selvforsyning av jordbruksvarer, og der også jordvern var et sentralt tema. Selvforsyningen av norskprodusert mat fra landbruket skal opp, og den dyrebare matjorda vår må sikres som grunnlag for matsikkerhet og beredskap. I en tid med krig, ustabile forsyninger av mat og energi og store klima- og miljøutfordringer er det ekstra viktig.

Nils T. Bjørke (Sp) [15:35:41]: Eg vil starta med å takka saksordføraren for godt arbeid og komiteen for godt samarbeid.

Eg kan slutta meg til mykje av innlegget til førre talar når det gjeld viktigheita av jordvern og kor lite areal me har. Senterpartiet har gjennom arbeidet i regjering frå 2021 og fram til partiet gjekk ut av regjering i februar,

styrkt jordvernet gjennom nye retningslinjer, skjerpa mål og auka vektlegging av jordvern i plansaker.

Arbeidarparti–Senterparti-regjeringa har gjort fleire innstrammingar av jordvernet for å sikra matjorda, men arbeidet med styrkt jordvern må halda fram. Det er trong for ytterlegare tiltak, slik at det gode arbeidet ikkje sakkar akterut. For mykje jord går framleis ut av drift, og for mykje jord vert bygd ned. Det hastar med å ta fleire grep, både politiske, juridiske og økonomiske.

Diverre har regjeringa, etter at me gjekk ut, vist at ein ikkje vil overprøva kommunar når det gjeld jordvern. Difor vil me fremja desse forslaga, for å sikra matjorda og matproduksjonen for framtidige generasjonar:

- «Stortinget ber regjeringa fremje forslag om å lovfeste tilgang til varig vern av matjord, og at dyrka mark får eit langt sterkare lovvern enn i dag, med nasjonal forrang i arealforvaltninga.»
- «Stortinget ber regjeringa utarbeide og iverksette ein nasjonal tilbakeføringsplan, i dialog med kommunane, med mål om at dyrka mark som i dag er avsett til utbyggingsformål, tilbakeførast til LNF-R (landbruks-, natur-, friluft- og reindriftsområde).»
- «Stortinget ber regjeringa innføre forbod mot opsjonsavtalar for kjøp av matjord til framtidig bruksendring til bustad, industri eller handel, då slike avtalar undergrev lokaldemokratiet og jordvernet.»
- «Stortinget ber regjeringa sikre at jordvernomsyn skal avklarast tidleg og vere overordna i alle samferdselsprosjekt, og at alternative trasear utan nedbygging av matjord alltid må dokumenterast og vurderast før planvedtak vert fatta.»
- «Stortinget ber regjeringa sørge for at årleg tilbakeføring til LNF-R skal overstige nedbygging.»
- «Stortinget ber regjeringa sørge for at det vert nydyrka minst like mykje jord som det vert omdisponert, og at staten bidreg med økonomiske verkemiddel til drenering, tilbakeføring og klimatilpassing av jordbruksareal for å redusere klimaskadar.»
- «Stortinget ber regjeringa endre dei nasjonale retningslinjene for samordning av areal og transport, slik at jordvern får høgaste prioritet i pressområde. Jordlova sine føresegnar må få forrang, og endra retningslinjer skal gjelde for byvekstavtalane.»
- «Stortinget ber regjeringa styrke kommunane sitt ansvar gjennom krav om kommunale matjordplanar som sikrar at jordressursane sin kvalitet og produksjonsevne vert oppretthaldne i arealforvaltninga.»

Med dette vil eg ta opp dei forslaga som Senterpartiet er ein del av.

Presidenten [15:38:30]: Representanten Nils T. Bjørke har tatt opp de forslagene han refererte til.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [15:38:47]: Vi behandler to representantforslag her. Det er et representantforslag fra Miljøpartiet De Grønne om nasjonalt vern av matjorda og et representantforslag fra Senterpartiet om et styrket jordvern for bedre beredskap.

Her ser vi tydelige skillelinjer i norsk politikk – med forslag fra partier som vil flytte mer makt fra lokaldemokrati til statlig styring, og med Fremskrittspartiet på den andre siden, som har tro på lokaldemokratiet og mener at lokaldemokratiet er i stand til å ivareta viktige oppgaver, som å sørge for godt jordvern og økt framtidig matproduksjon.

Kommunene har en viktig rolle i å ivareta jordvernet. Plan- og bygningsloven er det viktigste verktøyet for å sikre jordvernet, og kommunene er den viktigste planmyndigheten. Omdisponering av dyrket og dyrkbar jord skjer i hovedsak gjennom kommunale planprosesser etter plan- og bygningsloven, hvor viktige samfunnsmessige hensyn vurderes opp mot hverandre. Statsforvalterne har også en viktig rolle i kommunens arealplanlegging. I tillegg til å gi råd og veiledning til kommunene skal de medvirke i arealplanleggingen og vurdere om de skal fremme innsigelser mot planforslag som er i konflikt med nasjonale interesser, bl.a. av hensyn til jordvernet.

Fremskrittspartiet mener det bør bygges videre på eksisterende strategier og virkemidler framfor å innføre rigide og sterkt sentraliserte løsninger som svekker kommunenes rolle som planmyndighet.

I stedet for å vurdere innstramminger av jordvernet burde vi heller diskutere hvordan vi skal forenkle og modernisere landbrukspolitikken – med matsikkerhet, økt matproduksjon og verdiskaping som overordnede mål. Jordvernpolitikken må bidra til disse målene og samtidig fremme innovasjon, teknologibruk og presisjonsjordbruk som kan optimalisere bruken av eksisterende arealer og redusere behovet for nye inngrep.

Fremskrittspartiet kommer derfor til å stemme imot disse forslagene.

Rasmus Hansson (MDG) [15:41:16]: Det finnes som kjent bare én måte å slutte å bygge ned matjord på, og det er å slutte å bygge ned matjord.

Stortinget har diskutert vern av matjord mange ganger, og storting og regjering har, som saksordføreren var inne på, vedtatt å redusere matjordtapet, styrke jordbruket og øke matproduksjonen. Samtlige representanter og partier er veldig opptatt av å verne matjord, men flertallet vil ikke slutte å bygge ned matjord. Vedtatt mål er for tiden å bygge ned maks 2 000 dekar årlig, altså et vedtak om å fortsette å ødelegge matjord – i det som

saksordføreren påpeker er verdens mest matjordfattige land – og dermed svekke grunnlaget for norsk matproduksjon stadig mer.

I fjor ble det ikke bygd ned 2 000 dekar matjord, men 2600 dekar – og alle er kjent med at kommunene har planer om å bygge ned svært mye matjord i årene som kommer. Det er poenget. I motsetning til Fremskrittspartiets tro på kommunenes evne til å bevare matjord må alle nå ha konstatert mange nok ganger at kommunene ikke greier å stanse matjordnedbyggingen. Det finnes sikkert ikke en eneste kommunepolitiker som ikke vil bedyre at han slett ikke vil bygge ned matjord, men man klarer altså ikke å la være. Derfor debatterer vi enda en gang forslag – nå fra Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne – om bedre vern av matjord.

Miljøpartiet De Grønnes forslag er enkle – hjelp kommunene med å ta ansvar, legg dispensasjonsretten for matjordnedbygging til nasjonal planmyndighet, la jordloven være det jordloven er ment å være, nemlig en lov som stopper nedbyggingen av matjord, og la staten gå foran med et anstendig eksempel: Statlige samferdselsprosjekter må slutte å ødelegge matjord. Men i Stortinget er altså statens og kommunenes frihet til å ødelegge den mest verdifulle ressursen vi har, fortsatt mer hellig enn verdien av å ta vare på matjorda.

Det gode med disse matjorddebattene er selvfølgelig at de hver gang skruer den politiske bevisstheten om matjordnedbygging opp et lite knepp til. Spørsmålet er hvor lang tid det skal gå, og hvor mange færre brød, og hvor mange færre bønneburgere Norge kan produsere før Stortinget omsider vedtar å slutte å bygge ned matjord.

Jeg tar opp forslagene som Miljøpartiet De Grønne er med på.

Presidenten [15:43:50]: Representanten Rasmus Hansson har tatt opp de forslagene han refererte til.

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [15:44:08]: Takk for muligheten til å snakke i Stortinget om et viktig tema.

Jordvern angår alle, og regjeringen har gjort en rekke tiltak for å få ned omdisponeringen av matjord. Det viktigste tiltaket er den nasjonale jordvernstrategien og oppdateringen av den, med et nytt og innskjerpet mål på 2 000 dekar. Det målet har bidratt til å få ned omdisponeringen av dyrket jord. Da har vi ett konkret tall å forholde oss til på landsbasis, og det har også betydning for kommunene, som ser hva man har å forholde seg til.

Et annet viktig tiltak er at jordvernet er styrket i de nasjonale forventningene til regional og kommunal planlegging, som også kom i 2023. Ikke minst oppfordres det der til å tilbakeføre tidligere omdisponert areal

til landbruksformål, noe som vil bli avgjørende for at vi skal nå målet på 2 000 dekar innen 2030.

Det tredje tiltaket jeg vil nevne her i dag, er at regjeringen i år vedtok statlige planretningslinjer for areal og mobilitet med et eget punkt om jordvern. Der står det bl.a. at omdisponeringen av dyrket jord skal minimeres, og at jordvern bør være et overordnet hensyn. Jeg vil understreke at statsforvalterne har en viktig rolle i kommunenes arealplanlegging og oppfølgingen av den, for i tillegg til å gi råd og veiledning til kommunene skal statsforvalterne nemlig vurdere om de skal fremme innsigelse mot planforslag, ikke minst av hensyn til jordvernet.

Disse reglene om innsigelse er en grunnleggende forutsetning for at kommunene kan egengodkjenne kommuneplanene og reguleringsplanene sine. Disse reglene bidrar til at kommunene ikke vedtar arealplaner som er i strid med våre jordverninteresser. Det er formålet. Kommunene har imidlertid en svært viktig rolle i arealplanlegging og dermed også i å ivareta jordvernet. Begrunnelsen for det er at våre lokalpolitikere rundt om i Norge sitter med lokalkunnskap, og de sitter også med ansvar for å ivareta en rekke hensyn til sine innbyggere og sine lokalsamfunn. Det har de også et ansvar for å veie opp mot jordvernet.

Jeg vil til slutt vise til den positive utviklingen vi har hatt når det gjelder omdisponering av dyrket jord. Siden det første gang ble satt et jordvernsmål i 2004, har den årlige omdisponeringen gradvis gått nedover, år for år.

Presidenten [15:47:12]: Det blir replikkordskifte.

Erling Sande (Sp) [15:47:28]: Det er få ting som er så essensielt i beredskaps- og forsvarsevne som det å kunne forsyne befolkninga og dei som skal sørje for forsvaret av landet med mat. Landbruksministeren vel å trekkje fram fleire viktige tiltak og gode ting Senterpartiet og Arbeidarpartiet i fellesskap i regjeringa fekk på plass. Men Senterpartiet var vel knapt ute av regjeringslokala før regjeringa godtok ei massiv nedbygging av matjord på Gimsøya i Melhus kommune – 130 dekar matjord, det som kunne vore 130 000 brød i året, på eit areal som blir lagt ut til bustader. Her hadde regjeringa ei moglegheit til å gripe inn, men valde å ikkje gjere det. Korleis synest landbruksministeren det harmonerer med dei måla ein har for redusere nedbygging av matjord?

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [15:48:26]: Takk for en fin innledning om det som er gjort i fellesskap. Det er jo ikke bare Arbeiderpartiet og Senterpartiet som har bidratt til det. Det er også flere andre partier i denne salen som har sørget for oppslutning om de viktige målene innenfor jordvernstrategien.

Til det konkrete spørsmålet som representanten Sande stiller, som jo er myntet på en sak som er under en annen statsråds konstitusjonelle ansvar: På generelt grunnlag er det slik, som jeg refererte til fra talerstolen, at jordvernpolitikken i Norge har tydelige nasjonale føringer, samtidig som regjeringen også er opptatt av at det er lokalt selvstyre, og at kommunene også har en mulighet for å påvirke hvordan man planlegger og benytter sine arealer. Så det er det riktige svaret for meg som landbruks- og matminister å vise til i dette spørsmålet.

Erling Sande (Sp) [15:49:22]: 130 dekar er ein forholdsviss stor bit av det målet som Stortinget har sett når det gjeld nedbygging av matjord – altså 130 dekar matjord i eitt tiltak i én kommune. Det seier seg sjølv at ein ikkje kan ha mange slike før det åleine har fylt opp heile det nasjonale målet. Så då blir oppfølgingsspørsmålet: Kva vil landbruksministeren føreta seg framover for å hindre at regjeringa kjem med fleire liknande godkjenningar for nedbygging, ikkje berre av matjord, men av kvalitetsmatjord tett på eit befolkningsområde, slik vi har sett på Gimsøy i Melhus?

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [15:50:08]: Det er helt riktig at det er flere hensyn man må forsøke å balansere når det gjelder arealplanlegging. Slik har det også vært mens Senterpartiet har vært i regjering. Både i denne stortingsperioden og under den rød-grønne Stoltenberg-regjeringen hadde vi en utvikling, bl.a. av samferdselsprosjekter, som kunne ta like mye areal som det representanten viser til. Det er også flere hensyn som kommunene skal vektlegge, som kan sidestilles med samferdselsutbygging når det gjelder betydning for innbyggere.

Vi har også et viktig arbeid som allerede er igangsatt, som gjelder utredning og gjennomgang av jordloven, og et annet tema som vi bør ta opp da, er landbrukets egen nedbygging av matjord. Vi må også sørge for at vi ikke bygger ned unødvendig mye matjord innenfor landbrukets egen virksomhet.

Erling Sande (Sp) [15:51:13]: Berre eit siste oppfølgingsspørsmål: Kan statsråden, gitt dei lovnader og det som statsråden her seier i innlegget sitt om viktigheta av matjord, garantere for at vi framover ikkje vil sjå fleire godkjentstempel på den typen nedbygging som vi har sett i Melhus, der så store volum av areal som er viktig matjord, blir bygde ned?

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [15:51:43]: Statsråden kan i hvert fall garantere at regjeringen følger en politikk i tråd med den redegjørelsen som jeg holdt i stad. Da er det, som vi har vært innom, flere grunner til

at matjord har blitt bygd ned i Norge historisk, også mens Senterpartiet har vært en del av en regjering – og hatt statsråder som også har tatt beslutninger som har ført til nedbygging i flere saker. Men det som er viktig framover, og som jeg var innom, er det arbeidet som nå er igangsatt, og som er under det departementet som jeg leder, Landbruks- og matdepartementet, for å se om det er oppdateringer som vi kan gjøre i jordloven for å få et enda bedre nasjonalt regelverk.

Rasmus Hansson (MDG) [15:52:41]: Det er fint at vi har en landbruksminister som ser lyst på sakene, inklusiv se lyst på det faktum at mange tiltak er satt i gang for å redusere nedbyggingen av matjord. Men det forandrer ikke det faktum at vi bygger ned mer og mer matjord i et land med veldig lite matjord, med store ambisjoner om å produsere mer mat. Så lenge virkemidlene er rettet inn på ikke å stanse nedbyggingen av matjord, men på å bygge ned litt mindre matjord framover, blir jo det spørsmålet som vil interessere Framtids-Norge: Når har statsråden tenkt at vi skal slutte å bygge ned matjord, og hvor mye matjord kommer Norge til å ha igjen når vi har kommet til netto null nedbygging av matjord?

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [15:53:32]: Jeg takker for et godt spørsmål og for representantens oppriktige engasjement for matjorda. Hvis jeg skal legge til et moment i forlengelsen av svaret til representanten Sande: I tillegg til at vi har lite matjord i Norge, har vi enda mindre av den aller beste matjorda, som vi kan bruke til å produsere bl.a. korn og grønnsaker. Derfor vil mitt departement, i det utredningsarbeidet vi nå gjør for jordloven, særskilt se på det som er særlig viktig matproduserende arealer – for det vet jeg at også representanten Hansson er opptatt av – og se på om det trengs en lovendring for et sterkere vern av nettopp de aller viktigste jordbruksarealene, som vi har så lite av i Norge.

Rasmus Hansson (MDG) [15:54:25]: Takk for svaret som ikke var et svar. Statsråden svarte ikke på hvor mye matjord vi kommer til å ha igjen her i landet når man omsider kommer dit hen at man har sluttet å bygge ned matjord, og statsråden svarte ikke på når det kan komme til å skje. Han snakket om utredning, og det er en type svar vi har hørt fra både denne regjeringen og andre regjeringer før.

Men det ligger et alvor under dette. Vi skal produsere mer mat, og vi ødelegger systematisk muligheten til å gjøre det. Og vi har en statsråd som ikke kan svare på når vi setter strek. Jeg spør en gang til: Når tar det slutt, og hvor mye har vi igjen da?

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [15:55:15]: Det er jo et veldig godt formulert spørsmål, men hvis jeg ga uttrykk for at jeg kunne svare på det, hadde jeg nok påtatt meg noen ferdigheter som jeg ikke besitter, for det kan jo både dyrkes jord og bygges ned jord. Når representanten spør om hvor mye matjord vi har igjen, antar jeg at han mener ut fra det vi har i dag, men det er jo også slik at vi må se areal under ett. Det viktigste poenget er ikke hypotetiske regnestykker som jeg ikke kan svare på her i dag, men det er det tydelige målet som vi vet at virker sammen, og som tar oss i riktig retning, og som vi nå – med de ulike tiltakene jeg refererte fra talerstolen – også forsterker i plan- og retningslinjer. På mitt ansvarsområde er nettopp jordloven et av de viktigste verktøyene, så det er ikke en avsporing. Det er en realitet at vi gjennom lovarbeidet i Landbruks- og matdepartementets utredning – som kan ende til behandling i denne sal – ser på muligheter for å gjøre dette enda bedre.

Rasmus Hansson (MDG) [15:56:18]: Det å beslutte hvor mye matjord vi skal ha i landet, er ingen hypotetisk øvelse, det er en ekstremt konkret øvelse. Det er heller ingen hypotetisk øvelse å sette klare politiske mål og påta seg klare politiske forpliktelser, både i tid og areal. Det er noe regjeringen kunne og burde gjøre i denne saken.

Statsråden var inne på en løsning som stadig luftes, nemlig å dyrke opp nytt areal og erstatte ødelagt matjord. Så vet statsråden helt sikkert bedre enn de aller fleste at den matjorda vi har, er der av en grunn, nemlig at den er god, og at den matjorda vi ikke har dyrket opp, ikke er dyrket opp av en grunn, og det er fordi den er dårlig. Hvor viktig mener statsråden ideen om å dyrke opp annet areal til erstatning for godt jordbruksareal, er i matjordpolitikken?

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [15:57:14]: Jeg vil først gi representanten Hansson helt rett i at den beste jorda er dyrket opp først. Det som er et paradoks når det gjelder arealpolitikk og de utfordringene vi står overfor, er at folk gjerne bosatte seg først i de områdene der den beste matjorda er, og at i deler av de områdene har vi også betydelig innflytting i dag, noe som gjør trykket på matjorda enda sterkere. Det er også viktig å snakke om avveininger mellom nydyrking og å ta vare på det vi har – ikke fordi det skal komme i stedet for, men nettopp fordi vi har så lite matjord som vi har, må vi se klokt på bruken av de arealene vi har. Noen ganger kan det være sånn at regjeringen og Miljøpartiet De Grønne har ulikt syn på nydyrking, der f.eks. representanten Hansson er mer kritisk til å ta i bruk skogsområder til ny matjord. Vi forsøker å balansere flere hensyn

på én gang, og det er det vi også kommer til å gjøre i fortsettelsen.

Presidenten [15:58:12]: Replikskordskiftet er omme.

Nils T. Bjørke (Sp) [15:58:33]: Når eg tek ordet på nytt, er det på grunn av representanten Strifeldt, som meinte at me ikkje var opptekne av kommunalt sjølvstyre. Jo, Senterpartiet er veldig oppteke av kommunalt sjølvstyre, men det er eitt unntak, og det er jordvern. Er det noko som ikkje er råd å gjera om att, er det akkurat jordvern. Etter å ha jobba med jordvern i nærmare 40 år kan eg seia at det ikkje har vore mangel på gode ord og ynske om å ta vare på jorda, men det er alltid ein annan grunn som er viktigare der og då.

Eg vil utfordra landbruksministeren litt når han seier at me òg har bygd ned i lag tidlegare. Det er vel heller sånn at det at me har gjort feil før, i endå større grad burde sikra at me passar på og ikkje gjer det framover. Det er klart at den gode jorda, den beste jorda, er i god drift, og den gjev ei heilt anna produksjonsmoglegheit enn mykje av det som ein skal dyrka opp i dag.

Utfordringa er at hadde ein sagt nei oppi Trøndelag, hadde det vore eit veldig tydeleg signal til kommunane om at sånt kan me faktisk ikkje gjera lenger – og det i ein kommune som hadde hatt alternativ viss dei ynskte det. Når regjeringa då vel å ikkje gripa inn, er det eit signal til kommunane om at ein òg kan prøva seg andre plassar. Difor er det så synd at ein ikkje vågar å setja foten ned og er veldig tydeleg på kva me skal bruka god kornjord til framover.

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [16:00:25]: Jeg har to korte kommentarer til representanten Bjørke, som jeg oppfattet hadde et innlegg til regjeringen.

Det første er at mine eksempler med samferdsel ikke nødvendigvis er å si at det har blitt gjort feil, men å påpeke at det er flere hensyn som gjør at det også tidligere har blitt nedbygd matjord, som kan være like stort i omfang som det representanten Sande tok opp. Til det er det å si at man innenfor samferdsel i denne stortingsperioden – i tillegg til å ha fokusert mer på retningslinjene for utbygging – har prioritert opp vedlikeholdet sammenlignet med det å bygge nye, større prosjekter. Det er over tid også viktig politikk for matjorda, fordi mer av ressursene da bidrar til å ta vare på og utbedre den eksisterende infrastrukturen.

Så var det Bjørkes poeng om godkjenning. Det er slik at det har vært flere innsigelsessaker under denne regjeringen, og i all hovedsak har man i de sakene gitt støtte i favør av jordvernet.

Presidenten [16:01:41]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 15.

Sak nr. 16 [16:01:46]

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lene Westgaard-Halle, Erna Solberg, Margret Hagerup, Kari-Anne Jønnes og Anna Molberg om å styrke innovasjon og AgriTech i norsk landbruk (Innst. 293 S (2024–2025), jf. Dokument 8:234 S (2024–2025))

Presidenten [16:02:08]: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutt-er til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Nils T. Bjørke (Sp) [16:02:46] (ordfører for saka): Eg vil takka komiteen for samarbeidet, og så vil eg leggja fram innstillinga frå komiteen til representantforslaget om å styrkja innovasjon og agritek i norsk landbruk.

Komiteen merkar seg intensjonen til forslagsstillarane om å fremja systematisk innovasjon og auka inn-tekstspotensial i landbruket. Komiteen viser til at norsk landbruk har gjennomgått store omstillingar, og at utviklinga i landbruksteknologi gjennom åra har bidrege til produktivitetsgevinstar, lågare klimautslipp og auka eksport av norske landbruksprodukt, og meiner det må vera målet òg for framtida.

Komiteen viser til at ei rekkje tiltak for styrking av konkurransekraft og rekruttering til sektoren alt er sette i gang, bl.a. etablering av Bionova under Innovasjon Noreg og auka satsing på Forskingsrådet og andre forskingsfond for å stimulera til teknologiutvikling og utvikling av klimavennleg teknologi og bioøkonomi, og at det er sett av midlar til kunnskapsutvikling innan agromi og teknologi.

Komiteen viser til at det alt er etablert eit samarbeid mellom næringsaktørar og forskingsmiljø, noko som har ført til etablering av fleire agritek-klynger og -bedrifter. Teknologien som har vorte utvikla, vekkjer stor interesse både nasjonalt og internasjonalt.

Då vil eg fortsetja med å leggja fram Senterpartiet sitt syn, og eg reknar med at forslagsstillarane og dei andre partia vil fremja sitt syn.

Senterpartiet viser til at Senterpartiet i regjering var ein aktiv pådrivar for etablering av Bionova, og til at det for partiet var viktig å sørgja for at Bionova vart eit verk-
tøy for å redusera klimagassutslipp og auka karbonopp-

tak og -lagring, samtidig som ein fremja innovasjon og verdiskaping innan bioøkonomien.

Det er viktig òg å knyte an til jordbruk, skogbruk og havbruk. Komiteedlemmene frå Senterpartiet viser til at det for Senterpartiet har vore viktig at Bionova støttar opp om ei berekraftig samfunnsutvikling i tråd med FNs berekraftsmål, og at partiet i prosessen med å definera Bionovas oppgåver og organisasjonsfond la særleg vekt på at Bionova skulle vera brukarvenleg og kostnadseffektivt og bidra til konkrete klimatiltak. Desse medlemmene meiner òg at Bionova sidan det vart etablert og opna av tidlegare landbruksminister Sandra Borch frå Senterpartiet i 2023, har utvikla seg til å verta eit effektivt verktøy som støttar opp under innovasjon og utviklar teknologiske løysingar som kan bidra til grøn omstilling i landbruket.

Senterpartiet vil sterkt rå frå å knyta Noreg tettare til EU i landbrukspolitikken, og me understrekar at det er avgjerande at Noreg fører ein sjølvstendig landbrukspolitikk med eit nasjonalt tollvern. Me vil visa til at Sosialistisk Venstreparti, Arbeidarpartiet og Senterpartiet i 2024 vart einige om å styrkja tollvernet for norske poteter. Det har bidrege til auka produksjon og auka optimisme hjå potetprodusentane, noko som har ført til auka satsing på og utvikling av produksjonen, utan at det har auka prisane for dei norske forbrukarane.

Rune Støstad (A) [16:06:01]: Jeg vil starte med å takke for et godt representantforslag som dekker et viktig område – et område som også vi i Arbeiderpartiet er opptatt av, nemlig betydningen av teknologiutvikling, innovasjon og spesialiserte etterutdanningstilbud for å styrke konkurransekraft og rekruttering til landbruket.

Det skjer mye spennende innovasjon innen agritek fra næringsaktører. Videre pågår det en omfattende innsats for å få et mer effektivt landbruk gjennom virkemidler som stilles til rådighet fra regjeringens side.

Satsingen på teknologiutvikling i landbruket har stått på dagsordenen i mange år, og regjeringen jobber målrettet for at den positive utviklingen skal få fortsette. En har derfor etablert Bionova som en ny tilskuddsordning for å støtte utvikling av klimavennlig teknologi, bioøkonomi og innovasjon i landbruket. Gjennom verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologiutvikling støtter Bionova opp under innføring av ny klima- og miljøvennlig teknologi i landbruket, og i fjorårets landbruksoppgjør ble avtalepartene enige om å utvide ordningen til også å omfatte tilskudd til innføring av ny teknologi på gardsnivå. Ordningen opplever stor etterspørsel blant gardbrukere og landbruksbedrifter.

Det har også vært viktig for denne regjeringen å prioritere kunnskapsutvikling gjennom støtte til utredninger, utdanning, rådgivning og kompetansemiljøer

innen teknologi og agronomi. Videre er også en mulighet for etterutdanning nøye vektlagt, bl.a. gjennom Voksenagronomen og spesialiserte tilbud på fagskolenivå innenfor landbruk og teknologi.

Når det gjelder Matkornpartnerskapet, er Arbeiderpartiet enig i at det her er gjort en veldig viktig jobb. Partnerskapet ble stiftet i juni 2021 og består av 26 partnere, medlemmer fra hele verdikjeden fra korn til bakervarer. Matkornpartnerskapet er ikke en næringspolitisk aktør, men et partnerskap som gjennom økt samspill, felles innsats og styrket kunnskapsgrunnlag skal fremme økt produksjon og bruk av norsk matkorn. Ambisjonen er 90 pst. norskandel i matkornet i 2030, en ambisjon som vi håper vi kan klare å videreføre.

Vi støtter komiteens innstilling til at partnerskapet skal fortsette etter 2030, og vil se det som en fordel dersom det blir et partnerskap mellom bransjens aktører.

Lene Westgaard-Halle (H) [16:09:14]: Norsk landbruk har alltid vært i endring. Fra hesjing i duskregn til droner, fra hest og plog til GPS-styrte traktorer, fra håndmelking til høyteknologiske fjøs og digital styring av hele driften – våre bønder har alltid tilpasset seg, gang på gang. De har ikke bare vært matprodusenter, de har vært innovatører, de har vært problemløsere, og de har vært framtidsbyggere. Nå står vi igjen ved et veiskille, et skifte som ikke bare handler om teknologi, men som handler om framtiden for norsk matsikkerhet, bærekraft og verdiskaping i hele landet. Landbruket må ikke bare produsere mat, det må produsere mer mat, med lavere utslipp og mindre ressursbruk. Det må gjøres på måter som gir bonden både frihet og inntekt. Samtidig må vi sikre at Norge er rustet for uforutsigbare tider hva gjelder klimakrise, matsikkerhet og selve beredskapen. Skal vi lykkes med dette, må vi gjøre det som alltid har brakt oss videre: Vi må satse på kunnskap, teknologi og viljen til å fornye oss.

Hva er Senterpartiets svar? Potettoll. Det understreker for meg viktigheten av dette forslaget. Det er derfor Høyre også har fremmet et omfattende forslag for å styrke innovasjon i norsk landbruk. Vi tror på at bonden ikke først og fremst trenger mer toll, men flere verktøy. Vi tror på bønder som næringsdrivende, ikke som passive støttemottakere. Vi vet at både teknologien og viljen finnes, men det gjør ikke alltid rammevilkårene.

I dag ser vi framveksten av en ny generasjon bønder: bønder som bruker droner til å innsisere avlingene sine, roboter til å plukke bær og presisjonsteknologi for å redusere bruken av gjødsel og plantevernmidler. Dette er ikke science fiction. Det er virkeligheten i norsk matproduksjon akkurat nå. Vi kan likevel ikke forvente at enkeltbøndene alene skal dra dette skiftet. De må ha staten med seg, ikke mot seg. Når norske agritekbedrifter lyk-

kes med å levere teknologi til vinprodusenter i Frankrike før de tester den på norske jorder, må norske politikere våkne. Dette handler ikke bare om bøndene våre, det handler om distriktsarbeidsplasser, ny industri og eksportmuligheter og om å gi unge mennesker lyst å bli værende i en bransje – ikke for å overleve, men for å skape.

Norsk landbruk har en stolt historie. Nå er tiden inne for en enda stoltere framtid, en framtid der bonden er både matprodusent, teknologibruker, tradisjonsbærer og fornyer – en framtid der Norge ikke bare følger utviklingen, men leder an.

Jeg tar med dette opp de forslagene Høyre er med på i saken.

Presidenten [16:12:05]: Representanten Lene Westgaard-Halle har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [16:12:21]: Innovasjon og nytenking i landbruket sikres best gjennom redusert statlig innblanding i form av krav og reguleringer, i kombinasjon med økt konkurranse og markedsøkonomi. Flere deler av lovverket og reguleringene som omhandler landbruket, er utdatert og til hinder for videreutvikling og vekst i landbrukssektoren.

Et mål med landbrukspolitikken må være å øke og effektivisere norsk matproduksjon og legge til rette for at hver enkelt bonde kan leve av eget gårdsbruk. Dagens omfattende lovverk svekker bøndenes konkurransevne og gjør landbruksnæringen avhengig av statlige overføringer og skjermingsstøtte. Et sånt system er kontraproduktivt for å skape innovasjon og teknologisk utvikling.

Norsk landbruk har i mange tiår vært i kontinuerlig endring og omstilling. Siden 1980 er antallet gårdsbruk og melkekyr i Norge halvert, samtidig som produksjonen av melk og andre viktige varer har holdt seg stabil. Det viser potensialet for videre produktivitetsforbedringer gjennom teknologi, kompetanse og innovasjon.

For å sikre landbrukets videre bærekraft, konkurransekraft og attraktivitet som yrkesvei for framtidens bønder vil det være avgjørende å legge bedre til rette for innovasjon, økt teknologiadapsjon og rammebetingelser som stimulerer til nyskaping og markedstilpasning. Det er derfor nødvendig med en helhetlig modernisering av landbrukspolitikken, hvor målene må være matsikkerhet og verdiskaping, og hvor forenkling, innovasjon og konkurransevne settes i sentrum.

Agriteksektoren har vokst fram som en betydelig drivkraft for fornyelse i landbruket. Teknologisk utvikling som presisjonslandbruk, robotisering, bruk av droner, sensorer, kunstig intelligens samt utvikling av nye avlsmetoder og dyrkingssystemer gir bønder verktøy til

å optimalisere ressursbruken, redusere svinn, forbedre avlinger og samtidig styrke dyrevelferden.

Agritek er ikke bare et hjelpemiddel for effektivisering og kostnadsreduksjon, men også en nøkkel til å utvikle nye forretningsmodeller for norsk landbruk. Slik teknologi åpner for at flere bønder kan øke inntektsgrunnlaget sitt og tilpasse seg en framtid hvor klimaendringer, miljøhensyn og andre forbruksvaner krever større fleksibilitet og nytenkning.

Den økte eierbeskatningen og generelle uforutsigbarheten i skatte- og avgiftspolitikken de siste årene har redusert tilgangen på privat kapital, både for landbruket og for nye teknologibedrifter, noe som bremser utviklingen og svekker Norges konkurranseevne. I tillegg til at det er behov for bedre kapitaltilgang, må bøndene, som selvstendig næringsdrivende, få større mulighet til å ta egne beslutninger og investere i det som er mest lønnsomt for deres drift. I dag opplever mange at et komplekst regelverk, tungroddede tilskuddsordninger og mangel på fleksibilitet hindrer dem i å utvikle gården sin på en måte som er både lønnsom og bærekraftig.

En gjennomgang av overføringene til jordbruket bør ha som mål å stimulere til høyere produktivitet og nye teknologiske løsninger som kan gi et mer effektivt og bærekraftig landbruk.

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [16:15:41]: Jeg vil takke for engasjementet for et forslag som kan bidra til å styrke matproduksjonen vår – til både å bli framtidsrettet og å understøtte verdiskapingen i hele landet vårt.

Mitt utgangspunkt som statsråd er at vi trenger en teknologiutvikling som er tilpasset den norske geografien og det naturgrunnlaget vi har i landet vårt, slik at teknologiutviklingen også understøtter at vi når de andre landbrukspolitiske målene som Stortinget har vedtatt. Derfor vil jeg med tre ulike eksempler vise hvilken innovasjon som skjer i norske bedrifter i dag, som nettopp kan sies å være gode eksempler på dette.

Hvis vi tenker på Norge og de bedriftene vi har innenfor digital teknologi for beitedyr, er vi nå verdensledende. Det er slik at norske bedrifter allerede i dag eksporterer digitale løsninger for både storfe og sau til andre land – til og med for kameler bruker man sporingssystemer utviklet i Norge. Det bidrar til å effektivisere bondens hverdag. Både i Norge og i andre land kan det bidra til å forebygge konflikter, f.eks. når det gjelder rovdyr.

På grønnsakssiden har vi innovasjonsmiljøer i Norge som har bidratt til å utvikle løsninger for å bekjempe ugras, sopp og skadedyr, bl.a. ved å dampe grønnsaksjorda i stedet for å sprøyte den. Dermed får vi mindre utslipp og mindre bivirkninger.

Innenfor grasproduksjon var det slik at vi hadde store utslipp av bl.a. silosaft til bekker og elver. Det er kraftig redusert de siste årene på grunn av teknologi, også utviklet i Norge, for å høste gras.

Dette er gode eksempler som viser hvordan vi med den norske landbruksmodellen også gir verdiskaping og muligheter for bedrifter til å skape nyvinninger som deretter kan eksporteres. Det er på denne måten Norge også har lyktes veldig godt med utvikling av teknologi for bl.a. offshorenæringen. Vi har kunnskapsmiljøene, og vi har verktøy. I motsetning til representanten Strifeldt fra Fremskrittspartiet mener jeg det er en stor fordel at vi bl.a. har en jordbruksavtale, som nå nylig er inngått, der det skal investeres 95,5 mill. kr i forskning og utvikling. Det er med på å styrke grunnlaget for at vi får enda flere gode bedrifter av den typen jeg allerede nå har nevnt.

Vi har også Bionova, som representanter har trukket fram fra talerstolen. Staten er også med på å finansiere grønne fagskoletilbud og fagskoletilbud innen teknologi. Partnerskapet for matkorn er også en suksess som vi vil videreføre.

Presidenten [16:18:42]: Det blir replikkordskifte.

Lene Westgaard-Halle (H) [16:18:58]: Statsråden har rett i at det skjer veldig mye bra innen agritek, heldigvis. Vi kan nevne i fleng: Thorvald, som de fleste i salen her vet hva er, Nofence, 7Sense osv. – listen er lang. Men dette skjer jo ikke fordi vi har så innmari gode vilkår for denne bransjen i Norge. Det skjer egentlig på tross av de vilkårene disse bedriftene har. Jeg må innrømme at jeg synes det kanskje er litt friskt å ta æren for den jobben som disse gründerne har gjort, for de kjemper virkelig i oppoverbakke. Når statsråden snakker, høres det litt ut som om alt er perfekt på dette feltet, her skjer det så mye, så her er det ikke noe problem. Det er ikke helt sånn bransjen oppfatter det, og det er ikke helt de tilbakemeldingene vi får, og det er også grunnen til at vi står samlet bak å skulle lage en ny strategi. Mitt spørsmål til statsråden er da: Hvilke grep mener statsråden er viktige for å kunne klare å eksportere disse produktene i framtiden?

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [16:19:56]: Representanten Westgaard-Halle har helt rett i at listen er lang over gode eksempler. Nå var det ikke sånn at jeg nødvendigvis forsøkte å ta æren for det, for mange av de eksemplene jeg nevnte her, var utviklet lenge før jeg ble statsråd, i hvert fall. Poenget var mer det at vi har en norsk modell som er med på å understøtte disse eksemplene. Vi ser bl.a. at når Norge har fått en ledende posisjon på digitale sporingssystemer, handler det selvfølgelig om at vi har satset på landbruk i hele landet,

sånn at disse bedriftene har et marked å selge til over hele Norge, men også om at vi har et kritisk antall av bønder som driver næringsvirksomhet der det er interessant å ta i bruk teknologien og gi innspill til hvordan den kan bli enda bedre. Så skal vi selvfølgelig følge opp vedtakene her, og dermed er det også relevant hva vi gjør i ethvert jordbruksoppgjør framover, som Stortinget deretter behandler. Når vi nå øker innsatsen på forskning og utvikling, er det et konkret eksempel på hvordan man kan understøtte den positive utviklingen videre.

Lene Westgaard-Halle (H) [16:21:01]: En norsk modell som understøtter – jeg er ikke alltid så sikker på at det er bønder som utvikler disse produktene. Det tror jeg er en kognitiv dissonans hos regjeringen. Ja, det er viktig med jordbruksoppgjør, og ja, det er viktig med gode vilkår for bønder, men agritek handler om noe mer enn det. Det er veldig mange med teknologibakgrunn eller folk som ikke har landbruksbakgrunn i det hele tatt, som utvikler mange av disse produktene, så jeg tror vi skal være litt varsomme med å si at så lenge vi har jordbruksoppgjørene, kommer vi til å få masse agritek. Det er litt mer komplisert og sammensatt enn det. Men jeg fikk ikke noe svar på spørsmålet mitt. Spørsmålet mitt handlet ikke så mye om den norske modellen eller om hvordan denne modellen fungerer i Norge, men om hvordan vi kan klare å eksportere. Markedet i Norge er ganske begrenset, så hvis vi skal klare å skalere opp og få disse produktene til å bli lønnsomme, trenger de et større marked enn bare det vi har i Norge. For så mange bønder er vi ikke – jeg sier «vi», for noen av oss er bønder. Vi trenger å eksportere, så hvordan kan vi få til det?

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [16:22:03]: Det er et godt spørsmål. Hvis jeg konkret skal ta videre fatt i det ene eksempelet jeg nevnte, digital sporingsteknologi, er jo det utviklet av gardbrukere, av folk som selv har beitedyr, som deretter har sett at det er et behov som må fylles, som de har utviklet sammen med andre med beitedyr. Det ene eksemplet med Farmeye er utviklet av bønder, og så vil det være andre eksempler, som representanten Westgaard-Halle trekker fram. Poenget er å ha et samspill mellom dem som er aktive i næringen, og forskningsmiljøene. Nå er næringsministeren også i salen, for en senere sak, og da kan vi jo bygge videre på det samspillet internt i regjeringen. I tilfellet bedriften Farmeye, som i dag eksporterer digitale løsninger, har de også fått bistand av Innovasjon Norge, som de selv oppgir som en viktig årsak til at de har kommet seg inn på markeder i andre land med sine produkter, enten det er i Spania eller i afrikanske land.

Presidenten [16:23:05]: Replikordskiftet er omme. De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Margret Hagerup (H) [16:23:28]: Norsk landbruk har i mange år vært en bærebjelke i samfunnet, og denne rollen blir stadig viktigere. Bøndene spiller en avgjørende rolle i å sikre god matberedskap, og de går i front og produserer ren og god mat i verdensklasse. Som det er blitt sagt, har norske bønder alltid vist stor omstillingsevne. Siden 1980 er antall gårdsbruk og melkekyr halvert, samtidig som produksjonen av viktige landbruksvarer har holdt seg stabil.

Da vi slapp opp på melkekvotene, ga det rom for melkeroboter, som ga produktivitetsvekst og innovasjon. Landbruket har fortsatt et stort potensial for videre produktivetsforbedringer gjennom teknologi, kompetanse og innovasjon.

Høyre er bekymret for hvordan økt eierbeskatning og uforutsigbar skatte- og avgiftspolitikkk har redusert tilgangen på privat kapital for både landbruket og teknologibedrifter. Høyre mener det er helt avgjørende å legge bedre til rette for innovasjon og teknologiutvikling for å sikre landbruket både bærekraft og konkurransekraft.

For Høyre er bøndene selvstendig næringsdrivende, og de må få gjøre mest mulig ut av egen gård og egne ressurser. De må kunne investere i det som er mest lønnsomt for sin drift, og i større grad treffe egne beslutninger. Et omfattende regelverk og tungroddede tilskuddsordninger hindrer mange i å utvikle gården på en måte som er både lønnsom og bærekraftig. Vi må ikke låse bøndene inn i tilskuddsordninger.

Agritek kan drive fram både fornyelse og forenkling i norsk landbruk, og jeg er glad for at vi får flertall for å utarbeide en strategi for agritek. Teknologier som presisjonslandbruk, robotisering, droner, sensorer og kunstig intelligens gir bøndene verktøy til å optimalisere ressursbruken, redusere svinn og forbedre både dyrevelferd og klimaavtrykk.

NIBIO på Jæren har nå forsøk hvor de dyrker avokado og melon ved hjelp av overskuddsvarme. Det kan være godt for både selvforsyningsgraden og klimaet. Tenk at datasentre kan føre til mer egenprodusert frukt!

Ved å bruke roboter med sensorer til presisjons-sprøyting kan en målrette bruken av plantevernmidler, men dagens regelverk er ikke tilpasset denne teknologien. For disse robotene som kun sprøyter ugresset og ikke selve frukten eller grønnsaken, bør vi se på om regelverket kan tillate mer effektive doser. Dette er ett av mange områder hvor det er viktig at landbruket og norske myndigheter kobler seg på utviklingen i EU, og bruk av droner til spredning av plantevernmidler er et annet.

For å lykkes med utviklingen av en levedyktig agriteknærning trenger vi velfungerende systemer for innovasjon og stabile rammevilkår. Høyre mener at det bør etableres et katapultsenter for landbruksteknologi som tilbyr infrastruktur for testing og skalering av nye løsninger. Samtidig må vi bygge kompetanse og legge bedre til rette for spesialisering, etterutdanning og deling av teknologi mellom gårdsbruk.

Agritek gir muligheter for økt lønnsomhet, men det er også en strategisk forutsetning for å sikre matsikkerheten og økt bærekraftig matproduksjon i årene som kommer. En strategi for agritek må peke tydelig retning for framtidens landbruk.

Nils T. Bjørke (Sp) [16:26:48]: Det er vel ikkje så uventa at Høgre synest det er dårleg med toll, og at det ikkje løyser noko. Det er jo nettopp det som er poenget – at i ein liten marknad som Noreg kan me verta fløymde over i periodar, noko som gjer at bøndene er usikre på om dei kan satsa på grøntproduksjon, potetproduksjon og annan produksjon. Når dei er trygge for at dei har økonomi i produksjonen sin, vågar dei òg å satsa. Då kan dei satsa på nye løysingar og vera med og utvikla dei, men det må vera økonomi i produksjonen i botnen, og det må vera teknologi som er tilpassa arealet i Noreg og måten ein skal driva på.

Noko av utfordringa er heller at ein har sagt at no får me robot, no får me nye maskinar, og då må me tilpassa. Men me må jo tilpassa produksjonen etter arealgrunnlaget. Det er jo det som gjev berekraftig produksjon.

Det som skjedde under Solberg-regjeringa, var at ein skulle satsa og verta store, og mange bønder hoppa på og gjorde det, men er det nokon som vart avhengige av både tollvern og overføringar, så er det akkurat dei, for produksjonen var ikkje godt nok tilpassa arealgrunnlaget for å få produksjon på ein berekraftig måte.

Nettopp difor: Har me ein trygg og god produksjon for bøndene i Noreg, vågar òg bøndene å prøva nytt utstyr, og desse agritekselskapa får ein plass å utvikla seg. Viss ein ikkje har ein heimemarknad å utvikla seg i, klarar ein heller ikkje å veksa på eksportsida. Det er difor det er så viktig å ha koplinga mellom bøndene som har utfordringar, og miljøa som finn nye løysingar. Det er då me kjem framover.

Kari-Anne Jønnes (H) [16:28:40]: Den norske bonden driver innovasjon hver eneste dag. Noe av det som er så bra med agritek, er ikke bare at det kan bidra til et bedre landbruk, sunnere mat og et tryggere og bedre miljø, det kan også bidra til at det produseres mer mat på mindre areal, og det kan produseres mat i annet enn jord. Noe av det de beste selskapene på agritek også kan

bidra til, er et samarbeid med industrimiljøene, og det kan bli vårt nye eksporteventyr.

I Innlandet har vi flere miljøer som er langt framme i skoene når det gjelder agritek. Både NIBIO på Apelsvoll og Avisomo er miljøer som har stor kunnskap, og som gjerne deler av den.

Det som er viktig hvis vi skal lykkes med å gjøre agritek til et nytt, stort eksporteventyr for Norge, er at det må være en langsiktig plan, og en må jobbe systematisk på tvers av fagmiljøer, både innenfor landbruket og innenfor industrien. Det er derfor veldig bra at Høyre får flertall for at det skal være en strategi.

I det videre er det viktig at tverrfaglige miljøer jobber sammen, og en må også koble det opp mot forskningen. I langtidsplanen for forskning og høyere utdanning har vi et samfunnsoppdrag om bærekraftig før, men det ble også flertall for et samfunnsoppdrag om grønn omstilling og det å klare å se på tvers av landbruk, klima, energi, miljø, kraft, industri og forskning. Hvis vi skal lykkes med en agritek-strategi som kan involvere hele landbruket i bredden, men også industrien, og gjøre det til et eksporteventyr, noe som vil bidra til tryggere og sunnere mat for folk i hele verden, er vi helt nødt til å klare å bryte ned de siloene som er mellom mange sektorer i dag. Der er jeg helt sikker på at vi klarer å lykkes. Det går an å se hen til Innlandet, der en har store miljøer på begge sider av Mjøsa som er langt framme på dette området.

Lene Westgaard-Halle (H) [16:31:20]: Her står vi altså og snakker om teknologi. Vi snakker om innovasjon. Vi snakker om eksport og en lysende framtid for norsk landbruk. Hva hører vi så fra Senterpartiet? Alt er litt vondt og litt vanskelig. Potet-toll er kjempeviktig, og nye maskiner er egentlig veldig skummelt. Det er sjelden jeg har hørt et innlegg fra denne talerstolen understreke behovet for en ny landbrukspolitik som det innlegget til Senterpartiet akkurat gjorde. Jeg har derfor egentlig lyst til å si takk til Senterpartiet for det, og at jeg gleder meg til den nye strategien for agritek.

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [16:32:13]: Det er en fin debatt, og det er fine begreper som blir brukt fra talerstolen, bl.a. begrepet «katapult». Det er gjerne et ord som kan brukes litt svevende, men det som er viktig å si i den forbindelse, er at vi har noe som minner om katapult allerede. Representanten Kari-Anne Jønnes hadde et godt poeng – det går an å se hen til Innlandet på begge sider av Mjøsa. Hun nevnte Apelsvoll på den ene siden. På den andre siden ligger Bionova. Jeg vil opplyse Stortinget om at det på den siden av Mjøsa er et miljø som Høyre i sitt alternative statsbudsjett foreslår å legge ned, så det er en viktig sak som Stortinget bør ta stilling til i forbindelse med en debatt om å ta i bruk ny

teknologi, også for å kutte klimagassutslipp, som vi er opptatt av.

Ellers vil jeg si at det er gode forskningsmiljøer i hele landet vårt. Vi har også et spennende eksempel fra Møre og Romsdal, der man bygger teknologimuligheter ut fra det landet vi er, og ut fra de naturressursene vi har i Norge. Det man nå undersøker på NORSØK, er bl.a. å ta i bruk mobile melkeroboter, som egentlig er et steg videre, sånn at en kan både bruke melkeroboten på gården og også utnytte de fornybare ressursene ved setra på sommeren. Her vil det de neste årene komme stadig nye, gode eksempler der forsøksmiljøer og forskningsmiljøer, som NORSØK, utvikler teknologi og løsninger sammen med næringen.

Erling Sande (Sp) [16:34:05] (leiar i komiteen): Når vi snakkar om landbruksprodukt og grønne produkt, er jo gras og strå aktuelle produkt. Høgre har i denne debatten valt å bruke dei til å byggje ein stråmann mot ny teknologi i landbruket – som dei då skuldar Senterpartiet for å vere. Det er ingen ting i Senterpartiet sine innlegg i denne debatten som har vore mot å ta i bruk ny teknologi i landbruket. Det har vorte teke i bruk – heldigvis – masse ny teknologi i landbruket, og både forslagsstillarane og andre har jo vist til den teknologien. No i dag aukar investeringstakta i norsk landbruk. Det er mange som investerer i auka produksjon og ny teknologi.

Også Høgre må jo spørje seg: Kvifor skjer det? Kvifor skjer det no, etter at Senterpartiet har vore tre år og eit halvt år i regjering? Jo, det er fordi det har vore satsa på landbruket. Det er det representanten Bjørke viser til i innlegget sitt. Om ein ønskjer ny teknologi og satsing blant norske bønder, må bøndene ha tryggleik for at dei har ein økonomi som gjer at dei kan ta den risikoen. Den økonomien har ikkje Høgre vore nokon pådrivar for i det heile.

Det er no ein har fått ein styrkt økonomi i norsk landbruk, og skal ein sikre den tryggleiken, er også toll viktig. Det er overraskande at Høgre i så liten grad ser samanhangen mellom ein berekraftig økonomi i landbruket og den satsinga som dei openbert sjølv etterspør på dette området.

Presidenten [16:35:48]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 16.

Sak nr. 17 [16:35:50]

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sigrid Zurbuchen Heiberg og Rasmus Hansson om styrket handel og samarbeid med Europa og andre strategiske partnere

(Innst. 291 S (2024–2025), jf. Dokument 8:230 S (2024–2025))

Presidenten [16:36:11]: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Geir Jørgensen (R) [16:36:47] (ordfører for saken): Jeg vil få lov til å takke komiteen for samarbeidet om dette representantforslaget fra Miljøpartiet De Grønnes representanter Sigrid Zurbuchen Heiberg og Rasmus Hansson om styrket norsk og europeisk selvforsyning i et langsiktig sikkerhets- og beredskapsperspektiv. Nå klarer jeg ikke å se forslagsstillerne i salen her, men jeg regner med at de selv vil redegjøre for sine forslag. Fra komiteens side har vi iallfall merket oss intensjonen om å styrke den norske og europeiske selvforsyningen, og da spesielt på områder hvor Europa i dag produserer få varer og tjenester selv, og hvor det er stor import fra stormakter på andre kontinenter.

Jeg vil få lov til å knytte noen kommentarer fra Rødt til dette forslaget. Verdens handelssystemer er grunnleggende urettferdige. Tydeligst ser vi det i handelen mellom det globale sør og de store handelsblokkene i nord og vest, EU og USA. Det er vanskelig å forstå hva som skulle være hensikten med disse i alt 14 forslagene som er fremmet her, når vi i dag er så altfor tett integrert i EUs handelspolitikk som vi er. Vi skal huske at 95 pst. av verdens befolkning bor utenfor EU, og når vi nå ser de utviklingstrekkene og de strømningene vi ser, også i Europa, er det vanskelig å se at det skulle finnes et stort og rettvendt Europa som så å si er en rettferdig blokk som er noe for oss å knytte oss enda tettere til.

Vi eksporterer til EU og europeiske land, og det skal vi gjøre. Vi skal eksportere aluminium til bilindustrien deres, og vi eksporterer fisk til fiskeindustrien deres. Samtidig er handelen med de europeiske landene og den muren som disse gamle kolonimaktene nå har satt opp rundt seg selv, også svært urettferdig for oss, og vi har nå tall som viser at et sted mellom 20 000 og 25 000 industriarbeidsplasser i EU er direkte avhengig av norsk fisk for å opprettholdes, og i stor grad klarer vi ikke å opprettholde vår egen fiskeindustri så lenge disse systemene består.

Med det vil jeg bare ønske god debatt i saken.

Tobias Hangaard Linge (A) [16:39:57]: Vi deler forslagsstillerens tydelige engasjement for viktigheten av

samarbeid både i og utenfor Europa. Samarbeid utover våre egne landegrenser har vært en rød tråd i Arbeiderpartiets politikk i årtier, og jeg kan forsikre forslagsstillerne om at den røde tråden kun er forsterket den siste tiden.

Norge er et lite land, og vi har mye å tjene på å ha en åpen økonomi og samhandle med andre land. Det har tjent landet vårt godt og skapt betydelige verdier fra nord til sør. Titusener av arbeidsplasser er skapt fordi vi handler med andre land, innenfor bl.a. olje og gass, prosessindustrien og sjømatnæringen. Over 70 pst. av norsk eksport går til Europa, og det understreker hvilket viktig marked dette er for Norge.

Handel og samarbeid har vært høyt oppe på dagsordenen med Arbeiderpartiet i regjering, og jeg vil framheve noe av det vi har gjort: «Hele Norge eksporterer» er en ambisiøs og viktig satsing fra tidlig i regjeringsperioden for å styrke norsk eksport og bedre vår handelsbalanse, og det har gitt positive resultater. Gjennom EFTA-samarbeidet har Norge vært en pådriver for å få på plass handelsavtaler med andre land og framvoksende økonomier, bl.a. med India, Thailand og Malaysia, og nå pågår det også forhandlinger om handelsavtaler med Mercosur, som er et søramerikansk økonomisk fellesskap med Argentina, Brasil, Paraguay og Uruguay som medlemmer. Dette åpner for nye markeder, og i sum gir avtalene gode muligheter for norske eksportbedrifter til å vokse.

Nasjonal sikkerhet har også blitt prioritert gjennom styrking av sikkerhetslovens bestemmelser om eierskapskontroll, og det arbeides nå med en ny lov om investeringskontroll, i tillegg til at vi har opprettet en ny etat for eksportkontroll og sanksjoner, for å nevne noe.

Med ny administrasjon i USA og den pågående handelskrigen har regjeringen også arbeidet ekstra tett opp mot EU for å sikre at Norge er på innsiden av eventuelle beskyttelsestiltak fra EU. I tillegg har næringsministeren ved to anledninger holdt en handelspolitisk redegjørelse til Stortinget den siste tiden, både i november i fjor og i mars i år. Regjeringen har også varslet at den skal legge fram en handelsmelding for Stortinget når man får oversikt over den ganske turbulente handelspolitiske situasjonen ute i verden.

Verden er et urolig sted, og tiden for å vende blikket innover er ikke nå. Samarbeid på tvers av landegrenser er viktigere enn noen gang før. Handel mellom land og multilateralt samarbeid er noe denne regjeringen alltid har jobbet for, og det fortsetter med uforminsket styrke i tiden vi har foran oss.

Nikolai Astrup (H) [16:42:47]: De siste årene har vært preget av økende proteksjonisme, flere handelsbarrierer og mer økonomisk nasjonalisme i verden.

Dette er altså ikke noe nytt med Trump-administrasjonen, men det har blitt forsterket med Trump ved roret i USA.

Dette utgjør en stor utfordring for et land som har en svært åpen og internasjonal økonomi. Nesten alle varer vi produserer, produserer vi for eksport, og nesten alt vi forbruker på varesiden, importerer vi. Det betyr at god markedsadgang er helt avgjørende, og i den sammenheng er det ingen tvil om at Europa, EU, er vårt aller viktigste marked. Det er våre nærmeste venner og våre viktigste allierte. I Europa er det tydeligere enn før at de har gjort Benjamin Franklins ord til sine, nemlig at hvis vi ikke henger sammen, blir vi hengt hver for oss. Derfor er det viktig at regjeringen prioriterer å jobbe opp mot Europa for å komme på innsiden av eventuelle beskyttelsestiltak som man måtte innføre. Men det er også viktig at regjeringen med uforminsket styrke fortsetter arbeidet med å inngå nye handelsavtaler gjennom EFTA. I denne sal har vi nylig stemt over flere slike handelsavtaler, det er bra. Men vi vet også at det tar tid å forhandle frem nye handelsavtaler, og det er viktig at dette arbeidet derfor prioriteres.

I den situasjonen vi står i internasjonalt, med svært mye uro, er det desto viktigere at vi har ro hjemme. Vi i Norge, men det gjelder også i Europa, må bli mer innovative, vi må bli mer produktive, og vi må bli mindre byråkratiske og mer konkurransedyktige. I EU skjer det mye positivt på disse områdene nå. Draghi-rapporten har pekt på behov for økt produktivitet og færre reguleringer, og det følges nå opp. Letta-rapporten peker på en nedbryting av gjenstående barrierer for å få det indre markedet til å fungere enda bedre enn i dag, og Niinistö-rapporten viser til behovet for økt satsing på beredskap i Europa som et felles prosjekt. Alt dette følges nå opp.

Så langt ligger regjeringen i Norge bak sine egne foranklingsmål for næringslivet. Det er viktig at vi nå får en ny omdreining på dette, slik at vi ikke blir hengende ytterligere bak Europa når de nå setter kraft bak egne mål.

I tillegg har vi sett at rammevilkårene for bedriftene har vært svært uforutsigbare de siste fire årene, særlig på skatteområdet. Forskningsinnsatsen går ned, og det gis knapt konsesjoner til ny kraft.

Helt til slutt: Det må bli en mer proaktiv europapolitikk. Vi må ha en raskere implementering av relevante EU-rettsakter, og regjeringen må feie for egen dør i foranklingsarbeidet.

Erling Sande (Sp) [16:46:00] (leiar i komiteen): Det er lett å vere einig i at Noreg treng handel og samarbeid med andre land. Det handlar om å sikre at vårt eksportretta næringsliv har moglegheit til å nå marknader for dei varene dei produserer, men det handlar også om å sikre Noreg forsyning av varer som er viktige for oss.

I tida vi no står i, er beredskap viktigare enn på lenge. Det handlar om varer vi i stor grad bør vere sjølvforsynte med, og vi har nettopp i denne salen hatt ein debatt om matjord. Men det handlar også om varer som er kritiske for oss, og der vi er avhengige av handel for å sikre forsyning. Dei varene må vi ha beredskaps- og sikkerheitspolitisk tenking rundt: Kven forsyner oss med desse varene? Kvar på kloden skal desse varene leverast frå? Kva situasjonar kan oppstå som forstyrrar desse varestraumane?

EU er ein viktig marknad for norsk næringsliv, men det er god grunn til å ha effektiv handel også med land utanfor EU. Det er positivt å erfare at Noreg i sin posisjon utanfor norsk EU-medlemskap, under EFTA, den seinare tida har framforhandla ei rekkje frihandelsavtalar som gjev Noreg betre tilgang til viktige, veksande marknader enn det EU har fått på plass for sine medlemsland.

Stortinget har nettopp behandla totalberedskapsmeldinga, og den var Senterpartiet ein sterk pådrivar for. Den peikar nettopp på viktig tenking, også kring sjølvforsyning og kritiske varer for norsk beredskap og norsk tryggleik. Difor passar det fint å ha ei tilvising til den meldinga og Stortinget si behandling av den i denne debatten.

Rasmus Hansson (MDG) [16:48:10]: Jeg er glad for at flertallet i komiteen slår fast hvor viktig handel over landegrenser er for en åpen økonomi som den norske. Vi trenger handel for å ivareta vår velferd og vår selvvraderett. Samtidig skaper handelen avhengighet. Vi merker at vi er avhengig av handel med USA. Vi merker framfor alt at vi uten å tenke oss godt nok om har gjort oss svært avhengig av handel på med Kina på svært mange områder, og nå tvinger disse landene oss nettopp til å vurdere nøyere hvilke handelsforbindelser som tjener norske interesser best på sikt.

EU er selvfølgelig vår helt dominerende handelspartner. Noen foretrekker en situasjon hvor flommen av EU-diktater gjennom husmannskontrakten EØS pågår, uten reell medbestemmelse. Uansett kommer vi ikke unna at EU er den eneste realistiske veien til å frigjøre oss fra styring fra amerikanske og kinesiske statlige og private selskaper og teknologier, som nå har fått en skremmende makt over norsk økonomi, næringsliv og – etter hvert – over hva folk tror er sant. Derfor trenger Norge en mer strategisk og mer planmessig utvikling av forholdet til EU, og regjeringen skal ha ros for å være riktig aktiv på det området. Utenriksministeren er i EU akkurat nå og inngår avtaler på høyt og lavt nivå, og han har helt rett i at vi må utnytte EU bedre til å frigjøre oss fra andre regimer som vi trenger å være frigjort fra.

Så må vi ikke bare tenke på EU som noe vi kan høste kortsiktige og langsiktige nasjonale fordeler av. Vi må

også være bevisst på hvem vi deler grunnleggende verdier med. Vi kan mene ulike ting om EU-medlemskap, men EU er udiskutabelt det mest anstendige politiske prosjektet i vår verden, og det er et prosjekt Norge hører hjemme i. Og ikke bare det, det er et prosjekt vi må bidra aktivt til fordi vi har mye å bidra med.

Der Kina bygger diktatur, og der USA kravler nedover i kaninhullet sitt, må Norge bygge aktive nettverk med anstendige enheter. Det gjelder også utenfor Europa. Liberale demokratier over hele verden må vi styrke båndene bevisst til: New Zealand og Australia, Brasil og Uruguay og Colombia, kanskje, og Japan og Sør-Korea. Derfor mener og foreslår Miljøpartiet De Grønne i denne saken at vi skal ta et skritt videre og bygge aktivt samarbeid med ytterligere ett liberalt demokrati i Sørøst-Asia, nemlig Taiwan.

Jeg tar opp alle forslagene i saken.

Presidenten [16:51:16]: Da har representanten Rasmus Hansson tatt opp de forslagene han refererte til.

Statsråd Cecilie Myrseth [16:51:33]: Det er fint i disse dager å kunne diskutere handelspolitikk. Der står vi stort sett samlet i Norge. Det er viktig.

Vår handelspolitikk og våre relasjoner til Europa og andre strategiske partnere er viktig. Vi er nå i en veldig krevende handelspolitisk situasjon, ikke bare for Norge, men for verden. Regjeringen er på jobb for å beskytte norske arbeidsplasser mot konsekvensene av den pågående handelskrigen. Eksport er grunnlaget for om lag 600 000 arbeidsplasser over hele landet. Situasjonen er fortsatt usikker. Uroen er ikke over.

Jeg tror derfor at mange er helt enige om at et tett og omfattende samarbeid med Europa er helt avgjørende for Norge, både sikkerhetspolitisk og økonomisk. Europa er Norges klart viktigste marked. Vi deler et verdifelleskap, og vi er tett integrert i europeiske verdikjeder. EØS-avtalen er grunnleggende for det vi driver med i Norge når det gjelder handel og sikring av arbeidsplasser. Det er vårt indre marked også. Det er utrolig viktig.

Regjeringen har gjort mye for å styrke samarbeidet med EU. Vi har bl.a. etablert en grønn allianse, et industripartnerskap. Det har vi også gjort med flere europeiske land. Det er et viktig og godt rammeverk for et tettere samarbeid om våre felles verdikjeder, som den norske industrien er en del av. Vi skal nå innlemme flere viktige rettsakter som har stor betydning også for industrien. Det er viktig for selvforsyningen i Norge og i Europa. Vi deltar også aktivt i prosessen i EU om de kritiske verdikjedene, som er viktig for oss.

Norsk velferd og evne til å skape verdier er uløselig knyttet til handel og økonomisk samarbeid med andre land, også utenfor Europa. Selv om konfliktnivået mellom stormaktene i verden er stigende, er det en sentral

norsk interesse å arbeide for forutsigbarhet og en mest mulig åpen norsk handel.

Så må jeg si at jeg selvfølgelig deler forslagsstillernes bekymring for at handelspolitikken og økonomiske bånd i økende grad også brukes som politisk pressmiddel, men regjeringen la nylig fram Norges første nasjonale sikkerhetsstrategi. En av tre hovedprioriteringer er å styrke Norges økonomiske sikkerhet. Det innebærer at vi skal styrke det økonomiske samarbeidet med EU og andre strategiske partnere, arbeide for å styrke konkurranseevnen i norsk økonomi og redusere sårbarheter overfor andre land som vi ikke har sikkerhetspolitisk samarbeid med, der avhengigheten kan utgjøre en risiko.

Samarbeid med Europa er viktigere enn noen gang. Det er viktig for å ivareta norske interesser og ikke minst norske arbeidsplasser. Vi skal stå opp for de handelspolitiske prinsippene som vi har vært med på å utvikle over tid.

Presidenten [16:54:35]: Det blir replikkordskifte.

Rasmus Hansson (MDG) [16:54:51]: Takk for et godt og betryggende innlegg fra statsråden, som bekrefter at regjeringen har økt innsatsen for å bygge samarbeid med Europa og EU på en rekke plan og på den måten knytter Norge tettere til det europeiske samarbeidet og det europeiske prosjektet.

Samtidig har vi det faktum at vi som nasjon har valgt ikke å ha medbestemmelse i det prosjektet vi knytter oss stadig tettere til. Er statsråden enig i at paradokset mellom tettere og tettere integrasjon på flere og flere områder og det faktum at vi ikke har medbestemmelse i EU som medlem, faktisk vokser som følge av regjeringens aktive EU-politikk?

Statsråd Cecilie Myrseth [16:55:43]: Jeg skjønner at representanten Hansson her prøver å dra i gang en EU-debatt, men det kommer jeg ikke til å være med på. Det som er viktig for meg å si, er at det særlig i den tiden vi er i nå, er viktig for oss som nasjon at vi er med på de viktige prosessene som nå skjer i Europa. Der er regjeringen på ballen. Det handler om å tette igjen det etterlepet vi har, det handler om å være med på de prosjektene og arbeidene som nå starter i Europa. Der er vi med. Vi knytter oss også tettere sammen når det gjelder forsvarsindustrien, og når det gjelder Space, romarbeidet, som er svært viktig, og det er også dratt fram i Draghis rapport. På en rekke områder knytter vi oss nå tettere sammen. Det er viktig for arbeidsplassene våre, det er viktig for å utvikle de helhetlige verdikjedene våre, og der er Norge med.

Rasmus Hansson (MDG) [16:56:31]: Det er fascinerende og illustrerende, vil jeg tro, at i en debatt hvor alle

på inn- og utpust sier EU i nesten hver eneste setning, forslaget handler om EU, og regjeringen gjør rede for sin tilknytning til EU, så slår statsråden kontant fast at hun ikke vil være med på å reise en EU-debatt. Er det noe vi driver med akkurat nå, er det en EU-debatt. Spørsmålet er bare om vi fortsatt skal ha berøringsangst overfor den siste lille biten i den EU-debatten, som jeg tok opp, nemlig det faktum at vi ikke har medbestemmelsesrett, men for øvrig blir knyttet til EU på alle mulige områder og alle mulige plan.

Regjeringen har utstedt en slags garanti. Jeg klarer ikke å sitere den helt ordrett, men det etterlatte inntrykket er i hvert fall at regjeringen garanterer at vi heller ikke skal ha en EU-debatt i den kommende perioden på Stortinget, etter valget i september. Står regjeringen ved at vi i fire år til ikke skal diskutere EU-medlemskap i Norge, hvis det er opp til Arbeiderpartiet?

Statsråd Cecilie Myrseth [16:57:40]: Det er vel verken opp til meg som minister eller regjeringen å bestemme om vi skal ha eller ikke ha en EU-debatt i Norge. Folk i Norge debatterer akkurat det de vil, når de vil. Heldigvis er det sånn i et fritt land hvor vi har demokrati.

Det jeg svarer på når jeg står her i denne salen, er denne saken, og den handler ikke om hvorvidt vi skal løfte en EU-debatt eller ikke. Representanten vet også veldig godt hva som er Arbeiderpartiets politikk når det gjelder det.

Rasmus Hansson (MDG) [16:58:05]: Nei, denne representanten vet ikke godt hva som er Arbeiderpartiets politikk. Det er det jeg prøver å finne ut av. Det er altså på den ene siden en veldig sterk EU-integrasjonspolitikk og på den andre siden en berøringsangst overfor spørsmålet om medlemskap.

Det som i hvert fall er sikkert, er at vi kommer i en mer og mer underlig situasjon hvis det er slik at regjeringen holder fast ved at Arbeiderpartiet skal hindre at Norge, det norske folk, får diskutere dette spørsmålet i de fire neste årene. Det er slett ikke sånn som statsråden sier, at det ikke er opp til henne hvorvidt vi skal diskutere EU i Norge eller ikke. Det er tvert imot opp til ledende politikere og Norges regjerende parti å ta initiativer til dette. Hvis initiativet er at vi ikke skal snakke om det, er det fint – det er det jeg ber om bekreftelse på eller avkrefteelse av.

Statsråd Cecilie Myrseth [16:59:07]: Igjen: Denne saken handler ikke om EU-medlemskap eller ikke. Det tror jeg representanten vet veldig godt, siden han har vært med på å løfte denne saken. Det er valg i Norge om et par måneder, og da får velgerne i Norge si om de ønsker det eller ikke.

Presidenten [16:59:21]: Replikordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 17.

Sak nr. 18 [16:59:24]

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø og Kari Elisabeth Kaski om opprettelse av en lederlønnskommisjon (Innst. 295 S (2024–2025), jf. Dokument 8:238 S (2024–2025))

Presidenten [16:59:45]: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutt-er til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Geir Jørgensen (R) [17:00:20] (ordfører for saken): Takk til næringskomiteen, som har behandlet dette representantforslaget fra Kirsti Bergstø og Kari Elisabeth Kaski om å opprette en lederlønnskommisjon.

Komiteen har merket seg henvisningen til eierskapsmeldingen, altså Meld. St. 6 for 2022–2023, «Et grønnere og mer aktivt statlig eierskap. Statens direkte eierskap i selskaper». Denne meldingen ble altså vedtatt enstemmig i Stortinget i sin tid.

Jeg vil få knytte noen kommentarer til dette forslaget for Rødt sin del. Dette er et godt og viktig forslag, men vi skulle jo ha vært der for lenge siden. Vi har snart fire år med næringsminister nummer to i rekken som betyr at det skal tas grep overfor bonusbonanzaen og lederlønnsutviklingen i de statlige selskapene. Det ser vi jo at man i liten grad har lyktes med. I den grad regjeringen har hatt intensjoner om å få gjort noe, har man med respekt å melde ikke fått særlig klem på det man har forsøkt.

Vi har stått her på denne talerstolen fra mange partier – i interpellasjoner, i Stortingets spørretime, i representantforslag – og etterlyst de gode virkemidlene vi trenger for å komme i inngrep med lønnsutviklingen på toppen i de statlige selskapene. Det vi har fått høre, og som vi sikkert kommer til å få høre også senere i dag, er at man har forventninger til selskapene, til styrene – de skal så å si moderere seg selv.

Så lenge har vi stått her. Statkrafts fire tradere i Düsseldorf tjente 266 mill. kr i 2023 på å selge strømmen vår dyrt i Europa. Og jaggu fikk vi ikke prissmitten tilbake, så jo høyere bonuser de fikk, jo dyrere strøm ble det for oss her hjemme i Norge. I tillegg har vi de mer ordinære, og

vi ser at Equinor-sjefen fikk en fastlønnssøkning på 22 pst. og tjente 22 mill. kr i 2024.

Sånn kan vi ikke ha det. Det er ikke godt nok bare å forvente noe av selskapsstyrene. Nå synes vi en lederlønnskommisjon bør komme på plass, og at vi også skal få en lønnsfrys til vi har fått dette arbeidet ferdig. Jeg ønsker alle en god debatt.

Presidenten [17:03:17]: Vil representanten ta opp forslag?

Geir Jørgensen (R) [17:03:19]: Ja, det vil jeg.

Presidenten [17:03:21]: Da har representanten Geir Jørgensen tatt opp de forslagene Rødt er med på.

Tobias Hangaard Linge (A) [17:03:34]: Jeg vil også takke forslagsstillerne for å fremme viktigheten av lønnsmoderasjon i statseide selskaper.

Da vi tok over i 2021, hadde vi over år sett en negativ utvikling der ledere i store selskaper som var helt eller delvis eid av staten, mottok svært høye lønninger, bonuser og gullkantede sluttpakker. Da regjeringen i 2022 la fram eierskapsmeldingen om et grønnere og mer aktivt statlig eierskap, var ett av mange fokusområder nettopp lederlønninger. I meldingen var vi tydelig på at moderasjon i lederlønninger er viktig for å ivareta selskapenes langsiktige interesser, og framhevet at selskapenes omdømme kan svekkes dersom lederlønningene ikke står i stil med det generelle lønnsnivået i selskapet selv eller samfunnet for øvrig.

Samtidig er det viktig å erkjenne at det er tøff konkurranse om ledere på toppnivå, og at det er et behov for konkurransedyktige godtgjørelser. Det er derfor essensielt å balansere behovet for moderate lønnsnivåer på den ene siden og behovet for å tiltrekke seg kompetanse og erfaring på relevant nivå på den andre siden.

Arbeiderpartiet har vært veldig opptatt av å moderere lederlønninger i både staten og statseide selskaper, enten de er heleide eller deleide. Dette er en målsetting vi manifesterte tydelig i eierskapsmeldingen fra 2022, og den har vært en sentral del av eierdialogen mellom departementet og relevante selskaper. Arbeiderpartiet har også vist at vi i ytterste konsekvens har vært villig til å gjøre endringer i styrer dersom signalene om moderasjon i lønninger ikke blir tatt på alvor.

Tall vi kan lese i statens eierskapsrapport for 2023, viser at gjennomsnittlig vekst i lønn til administrerende direktører i selskaper med statlig eierandel i 2023 var noe høyere enn utviklingen i samfunnet for øvrig. Vekst i gjennomsnittlig utbetalt godtgjørelse lå på 5,5 pst., mens utviklingen i samfunnet for øvrig var på 5,2 pst. Det viser at vi er på rett vei, men fremdeles ikke i mål.

I denne sammenheng er det viktig å understreke at lønnspolitikk tar tid å endre i selskapene det gjelder, ettersom mange lønnsvilkår og lignende vilkår er kontraktsfestet i avtaler. Dermed er de som utgangspunkt kun mulig å gjøre noe med når selskapene skal skifte personell og ledelse.

Regjeringen la en ny kurs for lederlønninger da vi tok over makten i 2021, og sammen med anbefalingene fra ulike rapporter fra Riksrevisjonen fortsetter vi nå det nitide arbeidet det er å sikre at lederlønninger i statseide selskaper modereres og ses i lys av utviklingen i både selskap og samfunn.

På bakgrunn av dette mener vi derfor at politikken må få tid til å fungere før vi vedtar nye tiltak, og jeg takker for debatten så langt.

Jenny Klinge (Sp) [17:06:41]: Senterpartiet vil ha eit samfunn med små geografiske og sosiale forskjellar. Vi fekk i regjering gjennomslag for fleire grep som kan ha bidrege til nettopp mindre forskjellar blant folk, ikkje minst lågare skattar og avgifter for folk med vanlege eller låge inntekter. Sjølv om Noreg framleis er blant landa med minst skeiv lønsfordeling, har forskjellen mellom høge og låge løningar auka i Noreg, ifølgje SSB. For fleire av dei andre landa i Europa vart forskjellen mindre i perioden frå 2005 til 2021.

Senterpartiet har lenge vore ein forkjempar for ei rettferdig og nøktern forvaltning av offentlege midlar, og statlege midlar er særdeles viktige i denne samanhengen. Eit av dei mest omdiskuterte temaa i denne samanhengen er leiarlønningane i staten. Partiet har i fleire omgangar tidlegare føreslått å fryse løningane for leiarar som tener over eit visst nivå. Dette har vi gjort for å stoppe det vi har meint er ei usunn utvikling der leiarlønningane stadig har auka mykje, og for å sikre at statlege midlar blir brukte på ein ansvarleg måte.

Seinast har vi vist dette engasjementet gjennom å fremje eit eige representantforslag om igjen å innføre eit lønstak på 2 mill. kr for leiarar i staten. Dette forslaget vart debattert i førre veke og har vore til votering her i dag. Dette forslaget fekk ikkje fleirtal, men i innstillinga uttrykte fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Senterpartiet, Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Raudt, einigheit om at det bør visast moderasjon i lønsutviklinga blant høgtlønnte leiarar i staten, og at staten ikkje skal vere lønsleiane.

Då Senterpartiet sat i regjering, var det i praksis eit lønstak på 2 mill. kr i staten. Då vi gjekk ut av regjering, fjerna Arbeidarpartiet dette lønstaket. Senterpartiet meiner at det ikkje er nokon avgjerande grunn til å oppheve dette taket no.

Det at lønstaket for toppleiarar har lege fast, har gjort at lønsforskjellane i staten gradvis har vorte mind-

re dei siste åra. No som toppleiarlønningane aukar, aukar òg avstanden mellom dei som er leiarar i staten, og andre statleg tilsette. Senterpartiet ønskjer eit arbeidsliv med låg lønsspreiing og meiner at offentlege leiarar ikkje skal liggje langt over gjennomsnittsløna.

I denne konkrete saka som vi debatterer i dag, er vi einige i intensjonen bak og støttar han. Likevel går vi mot forslaget om å setje ned ein leiarlønnskommisjon. Det gjer vi fordi vi meiner at regjeringa allereie har dei verktøya dei treng for å ta grep mot ei uheldig utvikling av leiarlønningane i staten og i statlege selskap. Ein kommisjon er etter vårt skjønn altså unødvendig og vil kunne vere eit argument for å utsetje nødvendige tiltak heller enn eit godt bidrag til moderasjon.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [17:09:33]: Saksordføreren har allerede henvist til eierskapsmeldingen fra 2022, som ble gitt tilslutning av et enstemmig storting. I denne meldingen ble det lagt fram nye forventninger om godtgjørelser til ledere i det statlige eierskapet. Det skulle utvises moderasjon. Bonusser skulle reduseres fra maksimalt tillatt bonusramme på 50 pst. til 25 pst.

Da eierskapsmeldingen ble lagt fram, lovet daværende næringsminister Jan Christian Vestre at det skulle bli slutt på lederlønnsfesten i statlig eide selskaper. Godtgjørelser skulle ikke bidra til urimelige forskjeller i selskapet og samfunnet for øvrig. De nye forventningene er nå gjeldende, men likevel er fortsatt godtgjørelsene – som vi har sett – på høye nivåer. Årsrapporter om det statlige eierskapet har vist at flere virksomheter ignorerer eller omgår de nye retningslinjene om bonus- og lønnsmoderasjon. Equinor-sjefen fikk en fastlønnsokning på 22 pst. og tjente 22 mill. kr. Telenor-sjefen fikk et fastlønnshopp på 21 pst. Kongsberg Gruppens ledelse fikk bonusser langt over de 25 pst. som er den nye forventningen til statlige virksomheter.

Regjeringen har så langt talt for døde ører om moderasjon. Nå er det på tide å bruke utestemmen, for det går på tilliten løs når flere selskaper helt omgår eller gir blaffen i retningslinjer vedtatt av et samlet storting. Nær sagt ingen av statens børselskaper har så langt rettet seg etter føringene på en tillitvekkende måte. Det er tydelig at uforpliktende forventninger og dialog ikke fører fram. Dette handler ikke bare om å sørge for at vedtak i Stortinget blir fulgt, men også om å få ned forskjellene i samfunnet. Også i Norge øker lønns- og inntektsforskjellene, og statlig eide selskaper må bidra til å holde denne forskjellsveksten og lederlønnsvæksten nede.

Om man ikke ønsker å støtte SVs forslag her, kunne jo likevel regjeringen med fordel ha kommet med andre tiltak for å sørge for at Stortingets vedtak og intensjon faktisk følges opp og ikke bare blir så åpenbart oversett og omgått.

Rasmus Hansson (MDG) [17:12:11]: I den allerede mye omtalte eierskapsmeldingen fra 2022 skriver altså regjeringen at statens eierskap skal utøves mer aktivt for å fremme fellesskapets interesser. Regjeringen understreker bl.a. at det er vesentlig å unngå urimelige lønnsforskjeller i selskaper og i samfunnet for øvrig. Det gjør regjeringen selvfølgelig fordi alle vet at økende og uforklarlige lønnsforskjeller er usunt for samfunn og demokrati, og alle er nå for tiden enige om at vi må legge oss ekstra i selen for å beskytte demokratiet mot forskjellige typer utglidning og misnøye.

Vi har hatt en rekke representanter som har ramset opp hva bl.a. Equinor-sjefen, Telenor-sjefen og Kongsberg Gruppens ledelse fikk av økninger og bonuser. Spørsmålet vi må stille oss, er: Gjorde disse folkene 25 pst., 24 pst. og 21 pst. bedre arbeid etter at de fikk disse lønnsøkningene? I Helse nord fikk administrerende direktør økt fastlønnen med 400 000 kr i 2024. Tre andre direktører har lønninger på over 2 mill. kr. Er Helse nords problemer nå løst etter disse lønnsøkningene?

Forklaringen fra flertallet i innstillingen – altså Arbeiderpartiet, Senterpartiet og de borgerlige – er som alltid at lønningene må være konkurransedyktige, for det er så tøff konkurranse om å få tak i toppledere. Det folk ute på gaten spør seg, og som Stortinget må være litt mer selvkritisk i å spørre seg, er: Er det virkelig sånn? Har ikke folk lyst til å bli direktør i en interessant jobb?

Nå er det selvfølgelig ikke bare direktører som gjerne vil ha mer lønn. Oljearbeidere og trålfiskere tjener en million, advokater og pengeflyttere tjener mange. Alle vil gjerne ha enda mer. Det lever vi med på et vis. De som må holde igjen, må jo være staten og Stortinget. Det er vi som må fortsette å spørre: Hvorfor venter vi at forskere skal være så forelsket i jobben sin at de når Nobelprisnivå på helt alminnelige lønninger, at kunstnere skal bli verdenskjente mens de står i oppvasken, at sykepleiere skal ta seg av døende med lønninger som er så lave at de ikke kan kjøpe leilighet i en by? Det er dette som er problemet som må løses, og det er dette problemet styrene tydeligvis ikke tar nok hensyn til, selv om staten snakker høflig til dem.

I påvente av at regjeringen følger opp bedre, støtter Miljøpartiet De Grønne SVs forslag.

Statsråd Cecilie Myrseth [17:15:34]: Jeg må kanskje takke for at jeg får komme så hyppig og diskutere lederlønninger og moderasjon her i salen. Det vitner om et stort engasjement. Derfor viser jeg til brevet mitt til komiteen av 5. mai, hvor vurderingen av de ulike forslagene kommer fram.

Når det gjelder lederlønninger i staten, er det allerede nedsatt et utvalg som framla sin rapport og sine anbefalinger i 2022. De følges nå opp av Digitaliserings- og

forvaltningsdepartementet, i dialog med hovedsammenslutningene i staten. Derfor mener vi at det ikke er behov for å sette ned et nytt utvalg som skal se på statens lederlønnssystem nå.

La det ikke være noen tvil: Regjeringen er opptatt av moderasjon i lederlønninger, og vi følger det tett opp. Derfor strammet vi også til forventningene da vi la fram ny eierskapsmelding i 2022. Vi innførte for det første en forventning om at forskjellene i godtgjørelse til ledere og øvrige ansatte skal hensyntas i moderasjonsvurderingen, og for det andre en forventning om særskilt begrunnelse dersom topplederne får en høyere lønnsvekst enn øvrige ansatte, også i kroner og øre. I tillegg har vi halvert maksimal tillatt bonusramme fra 50 til 25 pst. I tråd med regjeringens ønskede politikk utgjør fastlønnen nå en større andel av godtgjørelsen enn tidligere.

Det er ingen tvil om at lønnstallene for enkelte ledere i norske selskaper er høye og langt utover det folk flest tjener. Det gjelder også for selskaper hvor staten er eier. Jeg skulle selvfølgelig kunne ha ønsket meg at moderasjonslinjen i norsk næringsliv var enda klarere, og at forskjellene var mindre, men selskaper med statlig eierandel skal ha samme rammebetingelser og vilkår som øvrige selskaper, og skal også kunne tilby konkurransedyktige godtgjørelser. Vår politikk er fordeling og utjevning av forskjeller, og først og fremst skal det skje gjennom skatt og gode velferdsordninger.

Staten er eier i noen av de mest verdifulle selskapene i Norge, som bl.a. bidrar med både skatter og utbytter som har stor betydning for utviklingen av velferden vår. Det er viktig at selskapene da også har handlingsrom til å rekruttere og beholde gode ledere. Eierskapspolitikken har Stortinget stilt seg bak. Det er den regjeringen styrer på.

Siden 2018 har også Riksrevisjonen i tre ulike undersøkelser vurdert lederlønn i selskaper med statlig eierandel. De siste anbefalingene fra Riksrevisjonen, som også kontroll- og konstitusjonskomiteen sluttet seg til, understreker viktigheten av dialog med styrene om vesentlige punkter i lederlønnspolitikken, også moderasjon. For selskapene i min portefølje følges nå disse anbefalingene opp gjennom dialog med selskapene og deres styrer.

Presidenten [17:18:33]: Det blir replikkordskifte.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [17:18:45]: Takk til statsråden for innlegget. Det jeg var opptatt av i mitt innlegg tidligere, er: Hva er tiltakene fra regjeringen, enten nå eller framover, for å sørge for at et samlet stortings klare budskap om moderasjon blir fulgt opp? Det blir det ikke i dag. Lønnsveksten for ledere i statlige selskaper er langt, langt over det folk flest har. Det er klart at ingen har en forventning om at man som toppleder i et stort,

børsnotert selskap skal tjene det en vanlig arbeidstaker gjør. At kompensasjonen skal være høy, er vi innforstått med, men når veksten også er så stor sammenlignet med hva vanlige lønnsinntakere har, vil det drive en forskjellsvekst som er usunn for Norge.

Hva er de videre tiltakene, all den tid vi ser at vedtaket fra Stortinget og oppfordringen fra regjeringen ikke følges opp?

Statsråd Cecilie Myrseth [17:19:46]: Jeg er uenig i premisset for det spørsmålet, for den eierskapspolitikken som er vedtatt her i salen, følges opp. Man kan være enig eller uenig i deler av den, men den følges opp, og vi ser allerede resultater av det.

Jeg har veldig stor sympati med og forståelse for utålmodigheten og at man skulle ønske at man også hadde andre typer systemer, men det er også viktig at noen av de viktigste selskapene i Norge både har forutsigbarhet, gjennom hva som er eierlinjene i Norge overfor disse selskapene – det er slått fast og følges opp, bl.a. med hensyn til moderasjon, der vi ser at vi har resultater i flere selskap – og også at de er konkurransedyktige med andre selskaper man kan sammenligne med.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [17:20:33]: La meg bare være tydelig på at jeg ikke har noen tvil om at regjeringen følger det opp overfor selskapene. Utfordringen er at selskapene – eller styrene der – ikke leverer. Når Equinor-sjefen har fått en fastlønnssøkning på 22 pst., Telenor-sjefen har fått et fastlønnshopp på 21 pst., og Kongsberg Gruppens ledelse har fått bonuser over de

25 pst. som er den nye forventningen til staten, er det ikke i tråd med det som har vært intensjonen her fra flertallet, ei heller det jeg har oppfattet er intensjonen fra regjeringen. Det går på tilliten løs når vi hele tiden fra Stortingets side varsler at her skal det være moderasjon, dette er viktig, og så ser man en utvikling hvor det ikke er tilfellet.

Da er spørsmålet: Er man villig til å se på andre tiltak eller utøve eierskapspolitikken på annet vis, som sikrer at man når intensjonen om å bremse veksten i lederlønninger?

Statsråd Cecilie Myrseth [17:21:28]: Vi mener at vi har lagt fram en viktig moderasjonslinje i de forventningene vi har til styrene, i den eierpolitikken som er vedtatt her. Den var til behandling i 2022. Det er ikke så veldig mange år siden. Vi ser effekter av det i flere selskaper nå, hvor man endrer sin lønns- og bonuspolitikk basert på de forventningene staten har. Det mener jeg er bra, det er riktig, og det følger vi opp. Vi har dialog med det enkelte selskapet, som seg hør og bør, men det er i behandlingen av eierskapsmeldingen at også Stortinget er med på å vise retning for den eierskapspolitikken vi skal føre på vegne av de statlige selskapene vi forvalter på vegne av fellesskapet i Norge.

Presidenten [17:22:13]: Replikskordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 18.

Dermed er dagens kart ferdig debattert. Forlanger noen ordet før møtet heves? Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 17.23.

